

การแสวงหาข่าวสาร ความคาดหวัง และความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติ
วิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย

นางสาวกุลพิพิทย์ มินตาซอ

ศูนย์วิทยพัทยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทสาขาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ ภาควิชาประจำสัมพันธ์

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

INFORMATION "SEEKING" EXPECTATION AND "SATISFACTION FROM
PARTICIPATION" IN VIPASSANA MEDITATION WORKSHOP AMONG
THAI TEENAGERS

Miss Kunphiphit Mintaso

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Development Communication

Department of Public Relations

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การแสวงหาข่าวสาร ความคาดหวัง และความพึงพอใจ
ต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย

โดย

นางสาว กุลพิพิทย์ มินตาขอ

สาขาวิชา

นิเทศศาสตร์พัฒนาการ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ อวยพร พานิช

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
(รองศาสตราจารย์ พัทธนี เขยจรรยา)

.....
(รองศาสตราจารย์ อวยพร พานิช)

.....
(รองศาสตราจารย์ อุดลวรรณ เปรมศรีรัตน์)

กุลทิพิทย์ มินตาขอ : การแสวงหาข่าวสาร ความคาดหวัง และความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติ
 วิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย(INFORMATION "SEEKING" EXPECTATION AND
 "SATISFACTION FROM PARTICIPATION" IN VIPASSANA MEDITATION WORKSHOP AMONG
 THAI TEENAGERS) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รศ. อวยพร พานิช, 111 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการแสวงหาข่าวสาร ระดับความคาดหวังและระดับความพึงพอใจ
 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรกับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อ
 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการแสวงหาข่าวสาร ความคาดหวัง ความสัมพันธ์ระหว่างการแสวงหาข่าวสารกับความ
 พึงพอใจ และความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังกับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของ
 เยาวชนไทย โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นครั้งนี้จำนวน 400 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล
 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การแจกแจง ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ ANOVA และ
 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ซึ่งประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

ผลการวิจัย พบว่า

กลุ่มตัวอย่างมี การแสวงหาข่าวสารในระดับปานกลาง มีความคาดหวังต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนา
 กรรมฐานใน ระดับมาก และความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของกลุ่มเยาวชนไทย มีระดับ
 มาก

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า

1. ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของกลุ่มเยาวชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา รายรับ
 เฉลี่ยต่อเดือน อาชีพ สถานที่อยู่วิปัสสนากรรมฐานแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของกลุ่มเยาวชนที่มีอายุแตกต่างกัน มีความ
 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
3. การแสวงหาข่าวสารโดยรวม มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานของ
 กลุ่มเยาวชนไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001
4. การแสวงหาข่าวสารโดยรวม มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานของ
 กลุ่มเยาวชนไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001
5. ความคาดหวังต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วม
 วิปัสสนากรรมฐานของกลุ่มเยาวชนไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ภาควิชา.....การประชาสัมพันธ์.....

สาขาวิชา.....นิเทศศาสตร์พัฒนาการ.....

ปีการศึกษา.....2553.....

ลายมือชื่อนิสิต.....
 ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

5284852828 : MAJOR DEVELOPMENT COMMUNICATION

KEYWORDS : EXPECTATION / SATISFACTION / VIPASSANA / TEENAGERS.

Kunphiphit Mintaso : INFORMATION "SEEKING" EXPECTATION AND "SATISFACTION FROM PARTICIPATION" IN VIPASSANA MEDITATION WORKSHOP AMONG THAI TEENAGERS.

THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. UAYPORN PANICH, 111 pp.

This research aims to study the information seeking process, expectation levels and satisfaction levels of individuals who have participated in insight meditation (vipassana meditation). Emphasis is given on studying the relationship between the demography and satisfaction levels, the relationship between the information seeking process and expectation levels, the relationship between the information seeking process and satisfaction levels and the relationship between expectation levels and satisfaction levels of Thai youths who have participated in insight meditation.

The sample study group consists of 400 individuals and data was obtained via questionnaires. The following data analysis methods were employed in the study: enumeration, frequency, percentage, t-test average values, variance analysis using ANOVA and Pearson's product moment correlation coefficient. Data analysis was carried out using the statistic package program for Windows platform.

Results

Analysis of data obtained from the sample study group revealed that there is an intermediate level of information seeking, a high level of expectation before participation in insight meditation and a high level of satisfaction by Thai youths after participation in insight meditation.

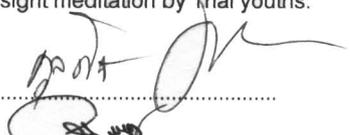
Hypothesis test results

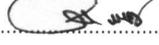
1. There are no differences in the satisfaction levels of youths who participated in insight meditation despite the differences in the sample study group's age, education, monthly income, occupation and location of where they participated in insight meditation.
2. Regarding the satisfaction levels after participating in insight meditation, there is a difference in statistical significance of 0.01 of youths who differ in age.
3. There is a statistical significance of 0.001 in the relationship between the information seeking process and expectation levels in participating in insight meditation by Thai youths.
4. There is a statistical significance of 0.001 in the relationship between the information seeking process and the satisfaction levels in participating in insight meditation by Thai youths.
5. There is a statistical significance of 0.001 in the relationship between expectation levels before participating in insight meditation and satisfaction levels after participating in insight meditation by Thai youths.

Department.....Public Relations.....

Field of Study.....Development Communication

Academic year.....2010.....

Student's signature.....

Advisor's signature.....

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ อวยพร พานิช อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างยิ่ง รวมทั้งสละเวลาในการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ให้กับผู้วิจัยมาตลอด นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ พัทณี เขยจรรยา ซึ่งกรุณาสละเวลามาเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ รองศาสตราจารย์ อุบลวรรณ เปรมศรีรัตน์ ซึ่งได้สละเวลามาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยตระหนักถึงความตั้งใจจริง ความทุ่มเทของคณาจารย์ทุกท่าน ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ นิสิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทุกท่าน สำหรับมิตรภาพ กำลังใจ และความช่วยเหลือจนสามารถทำให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จไปได้ด้วยดี

ขอขอบคุณสถานปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน วัดอัมพวัน วัดร่ำเปิง ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการตอบแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างดี

คุณค่าและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบแต่ บิดา มารดา ครูอาจารย์ ที่ได้อบรมสั่งสอนและให้ความรู้แก่ผู้วิจัย ตลอดจนทุกท่านที่มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของงานวิจัยฉบับนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

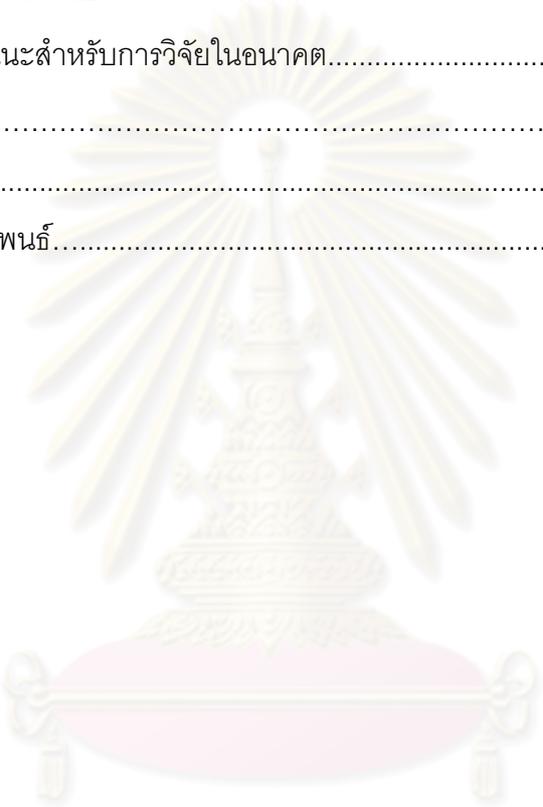
	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	9
ปัญหำนำการวิจัย.....	9
สมมติฐานของการวิจัย.....	10
ขอบเขตของการวิจัย.....	10
นิยามศัพท์.....	11
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	12
2. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างบุคคล.....	14
แนวคิดเรื่องกระบวนการสื่อสารกลุ่ม.....	22
แนวคิดเรื่องการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ.....	25
แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ผู้รับสารตามลักษณะทางประชากร.....	36
ทฤษฎีการแสวงหาข่าวสาร.....	39
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคาดหวัง.....	42
การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน.....	44
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	54

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3.	
ระเบียบวิธีวิจัย.....	57
ประชากร.....	57
กลุ่มตัวอย่าง.....	57
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....	58
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	59
การตรวจสอบเครื่องมือ.....	60
ความเที่ยงตรงและความเชื่อถือได้ของเครื่องมือ.....	60
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	61
เกณฑ์การให้คะแนน.....	61
เกณฑ์การแปลความหมาย.....	62
เกณฑ์การจัดระดับค่าสหสัมพันธ์.....	63
การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล.....	63
4	
ผลการวิจัย.....	65
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา.....	66
-ผลการวิเคราะห์ด้านลักษณะทางประชากร.....	66
-ผลการวิเคราะห์ การแสวงหาข่าวสารของเยาวชนเกี่ยวกับการเข้าร่วมปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย.....	69
-ผลการวิเคราะห์ ความคาดหวังต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของ เยาวชนไทย.....	72
-ผลการวิเคราะห์ ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของ เยาวชนไทย.....	74
ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน.....	76
5	
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	85
สรุปผลการวิจัย.....	86
อภิปรายผล.....	90

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	94
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต.....	95
รายการอ้างอิง.....	97
ภาคผนวก.....	99
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	111

 ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงจำนวนผู้เข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในปี 2551 และในปี 2552.....	8
2	แสดงจำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ.....	66
3	แสดงจำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ.....	67
4	แสดงจำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา.....	67
5	แสดงจำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายรับเฉลี่ยต่อเดือน.....	68
6	แสดงจำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพ.....	68
7	แสดงค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการแสวงหาข่าวสารเกี่ยวกับการ เข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย.....	69
8	แสดงจำนวน ร้อยละและค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการแสวงหา ข่าวสารเกี่ยวกับการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย จากสื่อ บุคคล.....	70
9	แสดงจำนวน ร้อยละและค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการแสวงหา ข่าวสาร เกี่ยวกับการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย จากสื่อ บุคคล.....	71
10	แสดงจำนวน ร้อยละและค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความคาดหวัง ต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย.....	72
11	แสดงจำนวน ร้อยละและค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความพึงพอใจ ต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย.....	73
12	แสดงผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างความพึงพอใจต่อการเข้าร่วม ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทยจำแนกตามเพศ.....	76
13	แสดงผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างความพึงพอใจต่อการเข้าร่วม ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทยจำแนกตามอายุ.....	77
14	แสดงผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างความพึงพอใจต่อการเข้าร่วม ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทยจำแนกตามระดับการศึกษา.....	77

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
15	แสดงผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทยจำแนกตามรายรับเฉลี่ยต่อเดือน.....	78
16	แสดงผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทยจำแนกตามอาชีพ.....	78
17	แสดงผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทยจำแนกตามสถานปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน..	79
18	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่าง การแสวงหาข่าวสารกับ ความคาดหวังต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย.....	80
19	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่าง การแสวงหาข่าวสารกับ ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย.....	82
20	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่าง ความคาดหวังของเยาวชน กับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย.....	83

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

- 1 แบบจำลองทฤษฎีการใช้สื่อและความพึงพอใจของแคทซ์และคณะ..... 28

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในสภาพสังคมปัจจุบันนี้ ได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัตถุ ในทัศนะของคนส่วนใหญ่คิดว่าชาติที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีทางวัตถุมากคือชาติที่มีความเจริญรุ่งเรือง ซึ่งทำให้แต่ละประเทศแข่งขันกันพัฒนาทางวัตถุจนลืมการพัฒนาทางจิตใจควบคู่กันไป ซึ่งทำให้เกิดผลตามมาคือการแก่งแย่ง ความสับสน วุ่นวาย การเอาวัดเอาเปรียบ การต่อสู้ การทำสงครามและความไม่สงบสุขในสังคม โดยในอดีตที่ผ่านมาเข้าใจว่า การพัฒนาทางด้านจิตใจเป็นหน้าที่ของสถาบันศาสนาแต่เพียงฝ่ายเดียวในการเยียวยาให้กับสังคม สถาบันศาสนาจึงไม่ได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายอาณาจักรเท่าที่ควร การทำหน้าที่ใช้ศีลธรรมเยียวยาสังคมจึงไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะด้านกระแสค่านิยมโลกปัจจุบันไม่ไหวและคนส่วนใหญ่ตั้งหน้าแสวงหาและกอบโดยผลประโยชน์ใ้ส่ตน เพื่อให้ได้มาในสิ่งของตนเองต้องการทำให้ปัญหาการก่ออาชญากรรมมีสถิติเพิ่มมากขึ้นทุกปี มุ่งแสวงหาลาภ ยศ สรรเสริญ สุข เป็นทาสเงินตรา เกิดปัญหายาเสพติดและอบายมุข (เขมานันท์ เขมานนโท, 2539 : 8) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาด้านการศึกษามุ่งเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการ ทำให้ผู้ที่สำเร็จการศึกษาเมื่อออกไปประกอบอาชีพเป็นคนที่มีความรู้แต่ขาดศีลธรรมเมื่อไม่มีศีลธรรมจึงเป็นคนที่ไม่ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ส่งผลให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศรวมถึงวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของชาติที่บรรพบุรุษได้สร้างสมจรโลงขึ้นมา ถูกกลบเลือนไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม วัฒนธรรมทางจิตใจที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติ ถูกแทนที่ด้วยวัตถุ (พระมหารุ่งเรือง รกขิตตมโม, 2550 : 1) ปัญหาด้านศีลธรรมที่เสื่อมถอย ถึงแม้ว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 เป็นต้นมาได้เพิ่มเป้าหมายการพัฒนาจิตในเข้าไปด้วย โดยเน้นให้มีการเพิ่มจำนวนพุทธศาสนิกชนเข้าฟังธรรมและปฏิบัติธรรมในวัดให้มากขึ้น โดยประสานงานกับฝ่ายศาสนา สถาบันครอบครัว สถาบันการอาชีพต่างๆ รวมทั้งสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ส่วนเยาวชนไทยให้มีการเรียนธรรมศึกษาทุกระดับเน้นที่แก่นแท้ของศาสนาคือธรรมะเพื่อการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ในแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 กล่าวว่า เพื่อพัฒนาศักยภาพของคนด้านจิตใจให้เป็นคนดีมีศีลธรรมมีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคม

ส่วนรวม (พระครูสมุห์ทองล้วน คงพิศ, 2545 : 1-2) เมื่อกาลผ่านมายังไม่มีรูปแบบหรือวิธีที่จะนำไปสู่วัตถุประสงค์ดังกล่าวอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

การนำเอาหลักพุทธธรรมมาปฏิบัติเพื่อให้เกิดโลกุตตรปัญญาโดยมีจุดมุ่งหมาย คือพระนิพพาน มีความสำคัญที่สุดสำหรับพุทธศาสนิกชน ตามหลักคำสอนของพระพุทธองค์ในการปฏิบัติหน้าที่ของชาวพุทธด้วยความบริบูรณ์โดยคำนึงถึงหลักพระสัทธรรม 3 ประการ ที่ประกอบด้วย ปริยัติ(คัมภีร์) ปฏิบัติ(วิปัสสนากรรมฐาน) และปฏิเวธ ซึ่งได้แก่ การได้บรรลุมรรค ผลนิพพานอันเป็นแก่นแท้ของพุทธศาสนา (พระเทพวิสุทธิกวี, 2542 : 13) หลักปฏิบัติที่พระพุทธองค์ทรงสอนไว้คือ หลักสติปัฏฐานสี่ หรือการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งเป็น เอกายนมรรค ที่เป็นวิธีปฏิบัติทางเดียวเท่านั้น ดังปรากฏในพระไตรปิฎกไว้ว่า “ทางนี้เป็นทางอันเอกหรือเป็นทางเดียวเท่านั้น เพื่อทำกาย วาจา ใจ ของสรรพสัตว์ให้บริสุทธิ์ เพื่อดับความเศร้าโศกและความคร่ำครวญ เพื่อดับความทุกข์กาย และความทุกข์ใจ เพื่อบรรลุญาณธรรมคืออริยมรรคและเพื่อทำพระนิพพานให้แจ้ง ทางนี้ได้แก่ สติปัฏฐานสี่”

การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เป็นหนึ่งในห้าวิธีของการบรรลุธรรม จากคำสอนของพระพุทธองค์ที่ปรากฏใน วิมุตติสูตร หรือ วิมุตตายนตะ(เหตุแห่งความหลุดพ้น) ไว้ 5 ประการ (สุชีพร ปุณฺณานุกาพ, 2525 : 541)

1. การฟังธรรม
2. การแสดงธรรม
3. การสาธยายธรรม
4. การพิจารณาธรรม
5. สมาธินิมิต หรือ การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน

เมื่อมิได้ฟังธรรม มิได้แสดงธรรม มิได้สาธยายธรรม และมิได้พิจารณาธรรม แต่ได้ศึกษาเล่าเรียนมาด้วยใจ ก็แต่ว่า สมาธินิมิตอย่างใดอย่างหนึ่ง เธอเล่าเรียนมาด้วยดี (การปฏิบัติสติปัฏฐาน 4 หรือ วิปัสสนากรรมฐาน) ทำไว้ในใจด้วยดี ทรงไว้ด้วยดี แทงตลอด เมื่อเข้าใจอรรถ เข้าใจธรรมที่ได้พิจารณา ย่อมเกิดปราโมทย์ เมื่อเกิดปราโมทย์แล้ว ย่อมเกิดปีติ เมื่อใจเกิดปีติกายย่อมสงบ ผู้มีกายสงบแล้ว ย่อมได้เสวยสุข เมื่อมีสุข จิตย่อมตั้งมั่น ซึ่งเป็นเหตุให้จิตของผู้ไม่ประมาท

มีความเพียร มีใจเด็ดเดี่ยว ที่ยังไม่หลุดพ้น ย่อมหลุดพ้น อาสวะที่ยังไม่สิ้นไป ย่อมถึงความสิ้นไป หรือยอมได้บรรลุมรรณอันเกษมจากโยคะชั้นเยี่ยม ที่ยังไม่ได้บรรลุ

ประโยชน์ของวิปัสสนากรรมฐานอาจจะแบ่งได้หลายข้อ ทั้งนี้สามารถนำวิปัสสนากรรมฐานมาแยกแยะประโยชน์ดังนี้

1) ใช้ช่วยทำให้จิตใจผ่อนคลาย หายเครียด เกิดความสงบ หายกระวนกระวา หยุดยั้งจากความกตัญญูวิตกกังวลเป็นเครื่องผ่อนคลายให้ใจสบายและมีความสุขเช่นบางท่านทำอานาปานสติ (กำหนดลมหายใจเข้าออก) ในเวลาที่เป็นต้องรอคอยและไม่มีอะไรที่จะทำ เหมือนดั่งเวลานั่งติดในรถประจำทาง หรือปฏิบัติสลับแทรกในเวลาทำงานใช้สมองหนักเป็นต้น หรืออย่างสมบุรณ์แบบได้แก่ ฌานสมาบัติที่พระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ทั้งหลาย ใช้เป็นที่พักผ่อนคลายใจ เป็นอยู่อย่างสุขสบายในโอกาสว่างจากการบำเพ็ญกิจ ซึ่งมีคำเรียกเฉพาะว่าเพื่อเป็นทิวสิริธรรมสุขวิหาร

2) เป็นเครื่องเสริมประสิทธิภาพในการทำงาน การเล่าเรียนและการทำกิจทุกอย่าง เพราะจิตที่เป็นสมาธิแน่วแน่อยู่กับสิ่งที่กำลังกระทำ ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วอกแวก ไม่เลื่อนลอยเสีย ย่อมช่วยให้เรียน ให้คิด ให้ทำงานได้ผลดี การงานก็เป็นไปโดยรอบคอบ ไม่ผิดพลาด และป้องกันอุบัติเหตุได้ดี เพราะเมื่อมีสมาธิก็ย่อมมีสติกำกับอยู่ด้วย ดังที่เรียกว่าจิตเป็นกัมมณียะหรือกรรมนีย แปลว่า ควรแก่งานหรือเหมาะแก่การใช้งาน

3) ช่วยเสริมสุขภาพกายและใช้แก้ไขโรคได้ ร่างกายกับจิตใจอาศัยกันและมีอิทธิพลต่อกัน ปุ่กฤษณทั่วไ้เมื่อกายไม่สบาย จิตใจพลอยอ่านแอเศร้าหมองซุ่นมัวไปด้วย ครั้งเสียใจไม่มีกำลังใจให้โรคทางกายนั้นหลุดหนักลงไปอีก แม้ในเวลาทีร่างกายเป็นปกติ พอประสบเรื่องราวให้เศร้าเสียใจอย่างรุนแรง ทำให้ล้มป่วยเจ็บไข้ไปได้ ส่วนผู้ที่มีจิตใจเข้มแข็งสมบุรณ์ (โดยเฉพาะท่านที่มีจิตหลุดพ้นเป็นอิสระแล้ว) เมื่อเจ็บป่วยกายก็ไม่สบายอยู่แค่กายเท่านั้นจิตใจไม่พลอยป่วยไปด้วยยิ่งกว่านั้นกลับใช้ที่สบายมีกำลังจิตเข้มแข็งนั้น หักกลับมาส่งอิทธิพลบรรเทาหรือผ่อนเบาโรคทางการได้อีกด้วยอาจทำให้โรคหายง่ายและไวขึ้นหรือแม้แต่ใช้กำลังสมาธิระงับทุกเวทนาทางกายไว้ก็ได้ (พระธรรมปิฎก, 2547)

การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเหมาะกับทุกเพศ ทุกวัย ทุกสถานการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเยาวชนคนหนุ่มสาวซึ่งเป็นช่วงวัยที่ร่างกายและจิตใจเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหามากมายในสังคม เช่น ปัญหาเยาวชนไทยกับยาเสพติด ปัญหาการไม่เอาใจใส่ในการศึกษาเล่าเรียน ปัญหาการไม่เคารพเชื่อฟังพ่อแม่ครูอาจารย์ ปัญหาความก้าวร้าว ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาการขายบริการทางเพศ ปัญหาการยกพวกตีกัน ปัญหาการติดอบายมุข ปัญหาการจี้ปล้น ปัญหาการทำร้ายร่างกายกัน หรือฆ่ากัน ซึ่งปัญหาต่างเหล่านี้ นับวันจะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น หากไม่มีการแก้ไขที่ต้นตอของปัญหาคือที่จิตใจ ในเดือนมกราคมจนถึงเดือนพฤษภาคม 2552 นั้น จากรายงานสถิติของกลุ่มงานข้อมูลและสารสนเทศ สำนักพัฒนาระบบงานยุติธรรมเด็กและเยาวชนไทยที่กระทำความผิดมีมากถึง 17,630 ราย ที่ถูกจับมายังสถานพินิจเด็กและเยาวชนไทย ทั่วประเทศ ซึ่งนับวันจะทวีจำนวนมากขึ้น

แต่ในขณะที่เดียวกับที่โลกและสังคมกำลังประสบปัญหาเกี่ยวกับเยาวชนอยู่นั้นก็ยังมีเยาวชนไทยในสังคมกลุ่มหนึ่งที่ต้องการศึกษาพุทธธรรมอย่างแจ่มแจ้งจึงเข้าถึงวัด การเข้าถึงพระธรรมคำสอน โดยการปฏิบัติธรรม การบวช หรือถือปฏิบัติในฐานะอุบาสก อุบาสิกาซึ่งจะทำให้คนในสังคมมีศีลธรรมประจำใจมากขึ้น มีพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้ทำหน้าที่แนะนำสั่งสอนพระธรรมคำสอนแก่ฆราวาส โดยมีสารอย่างหนึ่งคือการวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งมีผู้รับสารคือ เยาวชนไทยซึ่งเป็นผู้ที่กระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งสารนี้คือ ข้อมูลและข่าวสารที่จะสนองความต้องการของตนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวิปัสสนากรรมฐาน พฤติกรรม ความคาดหวังและความพึงพอใจในการแสวงหาข่าวสารด้านวิปัสสนากรรมฐานได้สารที่ตนเองต้องการหรือไม่ และแหล่งในการแสวงหาข่าวสารของเยาวชนไทยคือแหล่งใด เยาวชนไทยผู้รับสารจะต้องหาที่เข้าไปฝึกตนตามกรอบในทางพระพุทธศาสนาเข้าวัดฟังธรรม เข้าค่ายพุทธศาสนา เข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม ฯลฯ เพื่อฝึกจิตโดยเข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ณ วัด หรือสถานปฏิบัติธรรมที่มีการเข้าร่วมปฏิบัติธรรมกับทางวัดหรือสถานปฏิบัติธรรม

ในปัจจุบันมีวัดและสถานปฏิบัติธรรมที่เปิดให้อุบาสก อุบาสิกา เยาวชนไทยและผู้สนใจเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นจำนวนมาก แต่ผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมักจะเลือกไปปฏิบัติกับสถานปฏิบัติธรรมที่มีประวัติการจัดวิปัสสนากรรมฐานมายาวนาน และมีผู้เดินทางไปปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นจำนวนมาก ดังนี้

วัดอัมพวัน อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี เป็นชื่อเดิมมาตั้งแต่กรุงศรีอยุธยา ศิลาจารึกในอุโบสถหลังเก่าจารึกเป็นภาษาจีนว่า คนจีนได้สร้างอุโบสถวัดอัมพวัน สมัยเจ้าอาวาสวัดอัมพวันชื่อ พระครูญาณสังวร อายุ 99 ปี ในปัจจุบันพระครูปลัดจรัญ ฐิตธมฺโม ได้มารับราชการตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดนี้เมื่อ พ.ศ. 2500 ได้ดำเนินการพัฒนาปรับปรุงฟื้นฟูกิจการทั้งภายในและภายนอกจนเจริญรุ่งเรือง เรื่อยมาตามลำดับ ในเวลาต่อมาได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระครูสัญญาบัตร “พระครูภาวนาวิสุทธิ” ในคราววันพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม 2511 ชีวิตประวัติและผลงานของท่านเป็นที่น่าเลื่อมใสศรัทธาแต่สาธุชนทั่วไปดังนี้

- พุทธศักราช 2500 รักษาการเจ้าอาวาสวัดอัมพวัน อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี
- พุทธศักราช 2501 ได้รับสมณศักดิ์เป็นที่พระครูปลัดจรัญ ฐิตธมฺโม ในฐานะอนุกรมของ ท่านเจ้าคุณ สุนทรธรรมประพุทธ เจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด
- พุทธศักราช 2511 ได้รับสมณศักดิ์เป็น พระครูสัญญาบัตรชั้นตรี ที่พระครูภาวนาวิสุทธิ เจ้าอาวาสวัดอัมพวัน อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี
- พุทธศักราช 2516 เลื่อนเป็นพระครู เทียบผู้ช่วยพระอารามหลวงชั้นเอก ฝ่าย วิปัสสนากรรมฐาน
- พุทธศักราช 2517 รักษาการตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอพรหมบุรี
- พุทธศักราช 2518 ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะอำเภอพรหมบุรี
- พุทธศักราช 2519 ได้รับแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์
- พุทธศักราช 2525 ได้เลื่อนสมณศักดิ์ เป็นพระครูเจ้าคณะอำเภอชั้นเอก
- พุทธศักราช 2526 ได้รับโล่เกียรตินักสังฆมสังเคราะห์ดีเด่นในสาขาสังคมสงเคราะห์ที่ อาสาสมัคร ฝ่ายกิจการพระศาสนา
- พุทธศักราช 2528 ได้รับพระราชทานรางวัลจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพฯ ในฐานะผู้ได้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา ด้านส่งเสริมชักชวนให้มาปฏิบัติธรรมอย่างจริงจัง
- พุทธศักราช 2529 ได้รับมอบเข็มเกียรตินักพัฒนาดีเด่นแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง จาก ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ณ ทำเนียบรัฐบาล
- พุทธศักราช 2531 ได้รับการเลื่อนสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะที่ พระภาวนาวิสุทธิคุณ
- พุทธศักราช 2535 ได้รับการเลื่อนสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะที่ พระราชสุทธิญาณมงคล

- พุทธศักราช 2541 ได้รับแต่งตั้งเป็น รองเจ้าคณะจังหวัดสิงห์บุรี
- พุทธศักราช 2542 ได้รับแต่งตั้งเป็น เจ้าคณะจังหวัดสิงห์บุรี

พระครูภาวนาวิสุทธิ (หลวงพ่อจรัญ วุฒิมุโม) ได้เปิดสำนักฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ตามแนวสติปัฏฐานสี่ขององค์พระศาสดาสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตั้งแต่ปี 2511 เพื่อสอนให้แก่ผู้ใคร่ฝึกปฏิบัติธรรม ได้รับความรู้ที่ถูกต้องในการปฏิบัติ ตลอดจนอบรมธรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นในที่สุด และหลวงพ่อจรัญเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาจากพุทธศาสนิกชนที่เกิดจากผลงานที่ได้สร้างไว้ในอดีตจึงมีผู้เข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเพิ่มขึ้นทุกปี รวมถึงเยาวชนไทยที่เข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานก็เพิ่มจำนวนขึ้นด้วยมีสถิติที่น่าสนใจดังนี้ ในปี 2551 มีผู้ปฏิบัติธรรม ประมาณเดือนละ 2,400 คน มีเยาวชนไทยประมาณ 300 คน ต่อเดือน ในปี 2552 มีผู้ปฏิบัติธรรม ประมาณเดือนละ 3,400 คน มีเยาวชนไทยประมาณ 400 คน ต่อเดือน (ที่มา : www.jarun.org)

วัดรำเปิง เป็นวัดสังกัดมหานิกายที่สอนการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ตามหลักสติปัฏฐานสี่ มาตั้งแต่ พ.ศ. 2516 โดย พระครูพิพัฒน์คณาภิบาล(ทอง สิริมงคลโล) ปัจจุบันคือพระราชพรหมจารย์ เจ้าอาวาสองค์ก่อนได้วางรากฐานการปฏิบัติไว้ และในปี พ.ศ. 2533 พระปลัดสุพันธ์ อาจิณฺณสีโล(สุพันธ์ จินาต๊ะ) ปัจจุบันคือพระครูภาวนาวิรัช เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันผู้เป็นศิษย์ ได้สืบทอดเจตนารมณีนั้นมาจนถึงปัจจุบัน ที่วัดรำเปิงได้ขยายพื้นที่การปฏิบัติกรรมฐานด้วยการซื้อที่ดิน และสร้างอาคารปฏิบัติธรรมศูนย์พัฒนาจิตเฉลิมพระเกียรติเพิ่มเติม เพื่อให้เพียงพอกับความต้องการ ของผู้ปฏิบัติที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จากการได้รับเลือกเป็นอุทยานการศึกษาในปี พ.ศ. 2542 และได้รับการคัดเลือกเป็น ศูนย์พัฒนาจิตเฉลิมพระเกียรติประจำจังหวัดเชียงใหม่ในปี พ.ศ. 2543 ในปัจจุบันวัดรำเปิง(ตโปทาราม) มีพระภิกษุจำพรรษาอยู่ประมาณ 90-100 รูป สามเณร 30-40 องค์ แม่ชี 60-70 ท่าน และอุบาสก อุบาสิกาที่อยู่ประจำประมาณ 20-30 ท่าน วัดและบุคลากรสามารถรองรับผู้เข้ามาปฏิบัติธรรมชาวไทยได้สูงสุดได้จำนวน 100 ท่าน ผู้ปฏิบัติธรรมชาวต่างประเทศสูงสุดได้จำนวน 30 ท่าน และผู้ปฏิบัติกลุ่มได้สูงสุด จำนวน 300 ท่านมีรายได้เลี้ยงตัวเอง จากการบริจาคของผู้เข้ามาปฏิบัติธรรม ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศและจากพุทธศาสนิกชน สาธุชนทั่วไป การที่วัดรำเปิงเป็นสถานปฏิบัติธรรมที่มีทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมาปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานนี้เอง ที่ทำให้มีผู้สนใจเดินทางมาเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานเป็นจำนวนมาก มีเยาวชนและผู้สนใจเข้าร่วมปฏิบัติธรรม ในปี 2551 มีผู้ปฏิบัติธรรม ทั้งหมด 42 ประเทศทั่วโลก ประมาณ 500 คนต่อเดือน มีเยาวชนไทยประมาณ 100 คนต่อเดือน ในปี 2552 มีผู้ปฏิบัติ

ธรรม ทั้งหมด 45 ประเทศทั่วโลก ประมาณ 800 คนต่อเดือน มีเยาวชนไทยประมาณ 200 คนต่อเดือน (ที่มา : www.watrampoeng.com)

ยุวพุทธิกสมาคมแห่งแรกในประเทศไทย เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2493 ในเวลาต่อมาจึงมียุวพุทธิกสมาคมจังหวัดต่าง ๆ เกิดขึ้น ยุวพุทธฯ บริหารงานโดยคณะกรรมการบริหาร และเจ้าหน้าที่ประจำ มีการบริหารจัดการ อย่างเป็นระบบ ยุวพุทธฯ เป็นผู้ริเริ่มหลักสูตรต่าง ๆ เช่น บรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เป็นครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2509 เป็นองค์การสาธารณกุศล ที่มีศูนย์วิปัสสนากรรมฐาน ตามหลักสูตรปฏิญาณสี่ เปิดให้ผู้ประชาชนทั่วไปเข้าอบรม ปฏิบัติธรรม ทุกเดือนตลอดปี โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใด ๆ เป็นเวลาร่วม 20 ปี ยุวพุทธิกสมาคม มีหลักสูตรอบรม ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ทั้งหลักสูตรระยะสั้น 1 วัน หลักสูตร 2 วัน หลักสูตร 3 วัน หลักสูตร 8 วัน หลักสูตร 15 วัน จนถึงหลักสูตร 1 เดือน และ หลักสูตร 3 เดือน เพื่อให้ผู้สนใจสามารถเลือกเข้าอบรมปฏิบัติธรรมในโครงการต่าง ๆ ตาม ที่เวลาของตนจะอำนวย ยุวพุทธิกสมาคมเป็นสถานปฏิบัติธรรมได้ร่วมจัดหลักสูตรวิปัสสนากรรมฐานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนมากมายจนเป็นที่ยอมรับและได้รับรางวัลประกาศเกียรติคุณ จากหน่วยงานต่างๆ ดังนี้

- กรมการศาสนา
- สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์
- องค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก (พสล.)
- สภาองค์กรพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย
- สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ

จากการชื่อเสียงที่ได้รับจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนยุวพุทธิกสมาคมจึงเป็นสถานปฏิบัติธรรมที่มีเยาวชนและผู้สนใจเข้าร่วมปฏิบัติธรรมเพิ่มขึ้นเรื่อยมาทุกปี ในปี 2551 มีผู้ปฏิบัติธรรม ประมาณ 1400 คนต่อเดือน มีเยาวชนไทยประมาณ 400 คนต่อเดือน ในปี 2552 มีผู้ปฏิบัติธรรม ประมาณ 1900 คนต่อเดือน มีเยาวชนไทยประมาณ 550 คนต่อเดือน (ที่มา : www.ybat.org)

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนผู้เข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในปี 2551 และในปี 2552

	จำนวนผู้เข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน(คน)			
	ปี พ.ศ. 2551		ปี พ.ศ. 2552	
	เยาวชนไทย	ทั้งหมด	เยาวชนไทย	ทั้งหมด
วัดอัมพวัน	3659	28738	4914	41273
วัดรำเปิง	1245	6576	2392	10216
ยุวพุทธภิกษุมาคม	4962	17533	6865	23125
รวม	9866	52847	14171	74614

ที่มา : เจ้าหน้าที่ฝ่ายทะเบียนวัดอัมพวัน พระอาจารย์ ชัยบดินทร์ หล่อวงศ์ วัดรำเปิง บรรยายสรุป ประจำปี 2552 ยุวพุทธภิกษุมาคมในพระบรมราชูปถัมภ์

สถานปฏิบัติธรรมทั้ง 3 ที่ได้กล่าวมาข้างต้นมีการดำเนินกิจกรรมวิปัสสนากรรมฐานเป็นเวลามากกว่า 20 ปี นับว่าเป็นระยะเวลาอันยาวนานจึงเป็นที่รู้จักของเยาวชนไทยและพุทธศาสนิกชน อีกทั้งความมีชื่อเสียงของเจ้าอาวาส การเข้าร่วมจัดหลักสูตรกับภาครัฐและเอกชน รวมถึงมีชาวต่างชาติเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานซึ่งมีเยาวชนไทยเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานเพิ่มขึ้นทุกปี นอกจากนี้ยังมีแนวทางการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในวิถีปฏิบัติเดียวกัน คือการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในแนวสติปัฏฐานสี่ มีการส่งเสริมกิจกรรมอันเป็นประโยชน์หลายด้านให้กับทั้งพระภิกษุ สามเณรและคฤหัสถ์ โดยมีการสอนพระอภิธรรมและกิจกรรมต่างๆ ในทางพระพุทธศาสนา และจากจำนวนผู้เข้าร่วมปฏิบัติที่มีผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมเพิ่มมากขึ้นทุกปีรวมถึงมีเยาวชนไทยที่เข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานที่สถานปฏิบัติธรรมมิได้ขาด มีทั้งผู้ที่เคยและไม่เคยปฏิบัติและไม่เต็มใจแต่เข้ามาปฏิบัติก็มี ผู้วิจัยจึงต้องการทราบว่า เยาวชนไทยเหล่านี้มีการแสวงหาข่าวสาร ในการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานในช่องทางใดบ้าง การวิจัยเพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับเยาวชนไทยจึงน่าจะเป็นตัวชี้วัดตัวหนึ่งให้กับผู้วิจัยได้ว่า เยาวชนไทยมีความคาดหวังในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมากน้อยเพียงใด และมีความพึงพอใจในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานอย่างไร ซึ่งเป็นหนึ่งในสามของหลักธรรมคำสอนอันเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา ในการขัดเกลาจิตใจที่ส่งผลให้เยาวชนไทยสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ท่ามกลางความสับสนวุ่นวายของสังคม ซึ่งเราต่างปฏิเสธไม่ได้ว่าพฤติกรรมต่างๆ ของเยาวชนไทยในปัจจุบันทั้งด้านบวกและด้านลบ ล้วนเป็นผลมาจากการอบรมพื้นฐานของครอบครัว ตลอดจนความเชื่อทาง

ศาสนา จึงควรให้ความสำคัญในเรื่องการฝึกอบรมจิตของเยาวชนไทยมาก ด้วยถือเป็นงานที่ทุกฝ่ายควรจะให้ความสนใจและร่วมมือกันในการสร้างรากฐานที่ดีให้กับเยาวชนไทย ซึ่งถือเป็นกำลังอันสำคัญของประเทศชาติต่อไปในอนาคต โดยตระหนักว่าการพัฒนาและส่งเสริมเยาวชนไทยให้เป็นคนเก่ง คนดี มีคุณธรรม เป็นเสมือนกับการช่วยพัฒนาและส่งเสริมเยาวชนไทยให้เป็นคนเก่ง คนดี มีคุณธรรม เป็นเสมือนกับการช่วยพัฒนาประเทศชาติของเราอีกทั้งหนึ่งนั่นเอง

การที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา "การแสวงหาข่าวสาร ความคาดหวัง และความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย" เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมให้เยาวชนไทยได้เข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อเป็นผลในการพัฒนาจิตใจ ให้เป็นคนที่มีความประพฤติดีตามเป้าหมายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการแสวงหาข่าวสาร ระดับความคาดหวังและระดับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทยที่มีลักษณะประชากรแตกต่างกัน
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการแสวงหาข่าวสาร ความคาดหวังต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการแสวงหาข่าวสารกับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย
5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังกับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย

ปัญหานำการวิจัย

1. การแสวงหาข่าวสาร ระดับความคาดหวัง และระดับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย เป็นอย่างไร

2. เยาวชนไทยที่มีลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย แตกต่างกัน หรือไม่
3. การแสวงหาข่าวสารของเยาวชนไทยมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย หรือไม่
4. การแสวงหาข่าวสารของเยาวชนไทยมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย หรือไม่
5. ความคาดหวังของเยาวชนไทยกับความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย หรือไม่

สมมติฐานของการวิจัย

1. เยาวชนไทยที่มีลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย แตกต่างกัน
2. การแสวงหาข่าวสารของเยาวชนไทยมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย
3. การแสวงหาข่าวสารของเยาวชนไทยมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย
4. ความคาดหวังของเยาวชนไทยมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะการแสวงหาข่าวสารด้านการวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย ใน 2 สื่อ คือ สื่อบุคคล (เจ้าอาวาส พระสงฆ์ผู้มีความรู้ สมาชิกในครอบครัว เพื่อนร่วมงาน เพื่อนที่โรงเรียน/มหาวิทยาลัย) สื่อเฉพาะกิจ (หนังสือ แผ่นพับ นิทรรศการ วิดีโอ และการฝึกอบรม)

กลุ่มประชากรที่ศึกษา คือ เยาวชนไทยที่เดินทางไปเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ณ วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี วัดร่ำเปิง จังหวัดเชียงใหม่ และยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เยาวชนไทยที่เดินทางไปเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ณ วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี วัดร่ำเปิง จังหวัดเชียงใหม่ และยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน

การวิจัยนี้เก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนเมษายน พ.ศ. 2553 – เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2553

นิยามศัพท์

1. การแสวงหาข่าวสาร หมายถึง วิธีการและความถี่หรือความบ่อยครั้งในการค้นหาข้อมูล ข่าวสารจากสื่อ เช่น สื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย
2. ความคาดหวัง หมายถึง ระดับการคาดคะเนต่อการใช้ประโยชน์ที่เยาวชนไทยคาดว่าจะได้รับจากการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย ณ วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี วัดร่ำเปิง จังหวัดเชียงใหม่ ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ กรุงเทพมหานคร
3. ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่ได้รับการตอบสนองของความต้องการของเยาวชนไทยเกี่ยวกับการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เช่น สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ในชีวิตประจำวัน, จุดประกายให้เกิดการพัฒนาตนเอง เป็นต้น
4. การเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย หมายถึง การมีส่วนร่วมเข้าไปปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน โดยการเข้าร่วมนั้นมาจากความสมัครใจ ความสนใจของเยาวชนไทยเอง นอกจากนี้ยังหมายถึงความรวมถึงความถี่ของการเข้าร่วม รวมทั้งเหตุผลที่เข้าร่วมกิจกรรมด้วย
5. วิปัสสนากรรมฐาน หมายถึง การปฏิบัติธรรมเพื่อความเห็นแจ้งต่อสภาวธรรมที่เป็นจริงของสิ่งต่างๆ เป็นการกระทำให้เกิดสติปัญญา ถึงขั้นที่เห็นความจริงว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงไม่ควรรีดยึดมั่นถือมั่น มีความไม่เที่ยงเป็นทุกข์ เป็นอนัตตา เป็นการเห็นทางใจ
6. เยาวชนไทย หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกิน 15 ปี บริบูรณ์แต่ยังไม่ถึง 25 ปีบริบูรณ์ ตามความหมายสากลขององค์การสหประชาชาติ ที่มาปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ณ วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี วัดร่ำเปิง จังหวัดเชียงใหม่ ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ กรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อนำผลการวิจัยมาช่วยสร้างการสื่อสาร และสร้างความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย
2. เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้ในการโน้มน้าวให้เยาวชนไทยเกิดความสนใจในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาชีวิตและปัญหาสังคมได้
3. เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาช่องทางการสื่อสารให้แก่บุคคลที่สนใจในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานให้แพร่หลาย เป็นที่รู้จักกับมากยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

ทฤษฎี แนวความคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง การแสวงหาข่าวสาร ความคาดหวัง และความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทฤษฎี แนวความคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างบุคคล
2. แนวคิดเรื่องกระบวนการสื่อสารกลุ่ม
3. แนวคิดเรื่องการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ
4. แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ผู้รับสารตามลักษณะทางประชากร
5. ทฤษฎีการแสวงหาข่าวสาร
6. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคาดหวัง
7. การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างบุคคล

ความหมายของการสื่อสารระหว่างบุคคล

การสื่อสาร หรือ การสื่อความหมาย (Communication) เป็นคำที่มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า “communis” หมายถึง “พร้อมกัน” หรือ “รวมกัน” (common) หมายความว่า เมื่อมีการสื่อสารระหว่างกันเกิดขึ้น คนเราพยายาม จะสร้าง “ความพร้อมกันหรือความร่วมมือกัน” ทางด้าน ความคิด เรื่องราว เหตุการณ์ ทัศนคติ ฯลฯ กับบุคคลที่เรากำลังสื่อสารด้วยนั้น ดังนั้น การสื่อสารจึงหมายถึงการถ่ายทอดเรื่องราวการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแสดงออกของความคิดและ ความรู้สึก ตลอดจนรวมถึง “ระบบเพื่อการติดต่อสื่อสารข้อมูลซึ่งกันและกัน” (Webster’s Dictionary 1978: 98)

เดวิตโต (Devito, 1995) ได้ให้คำจำกัดความว่า คือ กระบวนการรับส่ง ข่าวสารระหว่างคนสองคน ที่มีสัมพันธภาพซึ่งกันและกันอย่างมีสติ เช่น พ่อ แม่และลูก นายจ้าง-ลูกจ้าง มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความคิดและความรู้สึกซึ่งกันและกันโดยไม่จำกัดเฉพาะการพูดหรือการเขียนเท่านั้น แต่รวมไปถึงการแสดงลักษณะท่าทาง อากัปกริยาที่บุคคลแสดงออกด้วย

ไมเออร์และไมเออร์ (Myers & Myers ในชิตาภา สุขพหลำ, 2545) กล่าวว่า การสื่อสารระหว่างบุคคลคือการสื่อสารที่มีการถ่ายทอดมีความต่อเนื่อง มีการคาดการณ์ มีความซับซ้อนและไม่หยุดนิ่งเพื่อแลกเปลี่ยนความหมายให้บรรลุวัตถุประสงค์ อันจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินชีวิตมากขึ้น

ชิตาภา สุขพหลำ (2548) กล่าวว่า การสื่อสารระหว่างบุคคลคือ การสื่อสารของบุคคลอย่างน้อย 2 คน ที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน เพื่อถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึก ทั้งในรูปวัจนภาษา และ อวัจนภาษาโดยปรากฏตัวต่อหน้ากันมีการแลกเปลี่ยน บทบาท การเป็นผู้รับและส่งสาร ทำให้เกิดการสื่อสารแบบสื่อสองทาง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อความหมายร่วมกันทั้งสองฝ่าย

วัตถุประสงค์ในการสื่อสารระหว่างบุคคล

การสื่อสารระหว่างบุคคลมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน เนื่องจากมนุษย์ล้วนต้องการความรักความเข้าใจจากบุคคลอื่น เพื่อเสริมสร้างความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยทางจิตใจ รับรู้ว่ามีคนเข้าใจทำให้ชีวิตมีคุณค่า มีกำลังใจที่จะดำรงชีวิตต่อไปได้ การสื่อสารระหว่างบุคคลทำให้มนุษย์เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ในอดีตมนุษย์มีการสื่อสารเพื่อการอยู่รอดจากความ หิวโหย เหน็บหนาว เพื่อเลียนแบบภาษาและบุคลิกภาพจากบุคคลรอบข้าง เพื่อให้ได้รับการยอมรับ และมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น เพื่อให้ได้ความรักความเข้าใจ รวมทั้งเพื่อการสืบเผ่าพันธุ์ (ซีตาภา สุขพลำ, 2545) ซึ่งเดวิตโต (Devito อ้างในสุกัญญา พิระวรรณกุล, 2541; ซีตาภา สุขพลำ, 2545) ได้กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการสื่อสารระหว่างบุคคลโดยทั่วไปว่ามีอยู่ 5 ประการ สรุปได้ดังนี้

1. เพื่อให้บุคคลได้เข้าใจตนเองและเข้าใจโลกภายนอก (To Learn) การสื่อสารระหว่างบุคคลช่วยเปิดโอกาสให้คนกล่าวถึงความคิดเห็นและความรู้สึกของตน เกี่ยวกับสิ่งที่ตนเองชอบ และไม่ชอบ สิ่งที่สนใจ สิ่งที่มีคุณค่าสำหรับตน ตลอดจนความคิดและพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งการที่บุคคลได้พูดคุยเรื่องของตนเองกับคนอื่น เท่ากับเป็นการได้ดูภาพสะท้อนของตนเองจากการ ได้ข้อมูลย้อนกลับจากบุคคลเหล่านั้น และทำให้เกิดการให้ข้อมูลย้อนกลับต่อตนเองด้วย (self feedback) ซึ่งจะช่วยให้บุคคลได้ทราบความจริงเกี่ยวกับตนเองทั้งในแง่บวกและแง่ลบ

2. เพื่อสร้างสัมพันธภาพ เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้บรรลุผลและคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบุคคลอื่น บุคคลต้องการความรัก และต้องการที่จะรักผู้อื่นด้วย สามารถแลกเปลี่ยนความรู้สึกกันได้ มีความสุขมากขึ้นและทำให้มีความรู้สึกในทางบวกต่อตนเอง

3. เพื่อจูงใจให้ผู้อื่นทำตามความต้องการของตน การสื่อสารมีอิทธิพลช่วยโน้มน้าวใจให้บุคคลอื่นกระทำการใดสิ่งหนึ่งที่บุคคลต้องการหรือเห็นด้วยกับความคิดและความเชื่อของตนเอง ทำให้บุคคลเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพราะสิ่งที่ได้เรียนรู้จากตนเองและจากบุคคลอื่น ทำให้ แต่ละคนเห็นข้อดีและข้อบกพร่อง รวมทั้งเกิดการเรียนรู้ว่าผลกระทบจากพฤติกรรม

บางอย่างของ ตนทำให้เกิดผลร้ายได้ในภายหลัง จึงนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมไปในทางที่ดีต่อไป

4. เพื่อความบันเทิง การพูดคุยสนทนากับเพื่อนสนทนาเรื่องตลกขบขันหรือพูดคุยถึงกิจกรรมในวันหยุด ทำให้บุคคลรู้สึกพึงพอใจมีความสุข ช่วยผ่อนคลายความเครียดได้เป็นอย่างดี ซึ่งถือว่าเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญอย่างหนึ่งในการสื่อสารระหว่างบุคคล

5. เพื่อเป็นการช่วยเหลือ ในการให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางในการแก้ปัญหา เป็นการให้ความช่วยเหลือโดยการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งต้องอาศัยทักษะการสื่อสารที่ดีจึงจะทำให้ประสบความสำเร็จในการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น

องค์ประกอบในการสื่อสารระหว่างบุคคล

เดวิต (Devito,1995) กล่าวถึงองค์ประกอบของการสื่อสารระหว่างบุคคลไว้ 9 องค์ประกอบคือ

1. ผู้ส่งและผู้รับข่าวสาร (source-receiver) การสื่อสารระหว่างบุคคลต้องประกอบด้วย บุคคลอย่างน้อย 2 คน คือผู้ทำหน้าที่ส่งสารกับเป็นผู้รับสาร โดยแต่ละคนมีการสลับบทบาท ทำหน้าที่ส่งสารและรับสาร

2. การส่งและรับข่าวสาร (encoding-decoding) การส่งข่าวสารหมายถึง กระบวนการส่งความคิดและความรู้สึกของเราออกมาในรูปคลื่นเสียงแล้วเป็นคำพูด ข้อเขียนหรือการแสดงท่าทางเป็นรหัสที่เข้าใจตรงกันลงในกระดาษเพื่อสื่อความหมายให้อีกบุคคลหนึ่งและการรับข่าวสารคือ กระบวนการรับความหมายจากคลื่นเสียงที่เราได้ยินการแปลรหัสจากกระดาษหรืออากัปกริยาที่ บุคคลอื่นแสดงออกแล้วรับรู้เป็นความคิดหรือความรู้สึก (Devito,1995; Verderber&Verderber, 2001)

3. ความสามารถในการสื่อสาร (competence) เช่น มีความสามารถในการพูดการเรียบเรียงเรื่องราวให้เข้าใจง่าย เลือกใช้ถ้อยคำได้เหมาะสม แสดงอากัปกริยาสอดคล้องพองาม รวมทั้งมี ความสามารถในการฟัง จับประเด็นได้ถูกต้อง เข้าใจหรือรู้เรื่องราวที่สื่อสารกันและเข้าใจ

ในสัญลักษณ์ต่างๆ ที่สื่อออกมาทางอากัปกิริยาท่าทาง (ชิตาภา สุขพหลำ, 2548) ซึ่งความสามารถในการสื่อสารเกิดจากการเรียนรู้ โดยการสังเกต การฝึกปฏิบัติ ซึ่งมีความแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ซึ่งความสามารถในการสื่อสารระหว่างบุคคลมีส่วนช่วยในการคงสภาพของสัมพันธภาพระหว่างบุคคลรวมทั้งการสร้างสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนหรือสัมพันธภาพกับบุคคลที่เรารักให้ดีขึ้น ดังนั้น การพัฒนาความสามารถในการสื่อสารระหว่างบุคคลจะช่วยให้บุคคลเพิ่มความสามารถในการสื่อสารให้กับตนเอง ทำให้มีทางเลือกในการปฏิสัมพันธ์หรือสื่อสารเพื่อที่จะบ่งบอกถึงความเป็นตัวของตัวเองได้มากขึ้น นอกจากนี้ ความสามารถในการสื่อสารยังมีความเฉพาะเจาะจงในแต่ละวัฒนธรรม การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในวัฒนธรรมหนึ่งอาจไม่มีประสิทธิภาพในอีกวัฒนธรรมหนึ่งก็ได้ (Devito, 1995)

4. ข่าวสาร (message) ข่าวสารในการสื่อสารระหว่างบุคคลหมายถึง เนื้อหาสาระ ความคิด ความรู้สึก ซึ่งอาจจะเป็นภาษา เป็นสัญลักษณ์ หรือสัญลักษณ์ต่างๆ ที่สื่อความหมายเป็นที่เข้าใจกันได้ (ชิตาภา สุขพหลำ, 2548) ซึ่งมีทั้งสารที่เป็นวจนสารคือคำพูดที่ใช้ในการสื่อสาร และอวจนสารที่พบ กันมากในกระบวนการสื่อสารระหว่างบุคคล คือ การมองหน้า พยักหน้า การยิ้ม (จาระไน แกโกศล, 2535) หรือแม้แต่เสื้อผ้าที่สวมใส่ก็สามารถสื่อสารลักษณะของบุคคลได้ไม่น้อยกว่าคำพูด (สุกัญญา พีระวรรณกุล, 2541)

5. ช่องทางการสื่อสาร (Channel) คือช่องทางที่นำพาข่าวสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารในแต่ละครั้งข่าวสารจะถูกส่งผ่านทางประสาทสัมผัส วจนสารจะถูกส่งถึงผู้รับโดยผ่านทางคลื่นเสียง หรือตัวอักษร และอวจนสาร อาจส่งไปทางการแสดงสีหน้า การเคลื่อนไหว (Verderber & Verderber, 2001) สอดคล้องกับชีเรอ (Scherer อ้างในชิตาภา สุขพหลำ, 2545) ได้กล่าวว่า ช่องทาง ในการสื่อสารเพื่อส่งผ่านข่าวสารมี 6 ประการคือ 1) การรับเสียง (Auditive หรือ Vocal Channel) ได้แก่การพูด การเปล่งวาจา 2) การรับภาพ (Visual channel) ได้แก่การแสดงออกทางสีหน้า แววตา การเคลื่อนไหว และระยะห่างระหว่างบุคคล 3) การรับสัมผัส (Tactile channel) ได้แก่ การแตะ การ กระทุ้ง กระตุก 4) การรับกลิ่น (Olfactory channel) ได้แก่การสูดดม การได้กลิ่น 5) การรับอุณหภูมิ (Thermal channel) ได้แก่ ความรู้สึกแห่ง ร้อน ชื้น หนาว 6) การรับรส (Gustation channel) ได้แก่ ความรู้สึกในรสต่างๆ (Taste)

6. สิ่งรบกวนการสื่อสาร (noise) หมายถึงทุกสิ่งๆ ที่รบกวนการส่งและรับข่าวสาร สามารถ อยู่ทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคลในการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน แบ่งออกเป็น 3 ชนิดคือ

6.1 สิ่งรบกวนทางกายภาพ (physical noise) ได้แก่ แสงสว่าง เสียงรบกวน ต่างๆ อาทิ เครื่องยนต์หรืออุปกรณ์การสื่อสารที่ไม่มีประสิทธิภาพซึ่งจะทำให้การรับหรือส่งข่าวสาร ได้ไม่ ชัดเจนหรือมีความผิดพลาดเกิดขึ้น (Verderber & Verderber, 2001)

6.2 สิ่งรบกวนภายใน (internal noise) ได้แก่ สิ่งรบกวนความคิดและ ความรู้สึกในกระบวนการสื่อสาร เช่น ขณะที่บุคคลกำลังเหม่อลอยหรือฝันกลางวันในขณะที่กำลัง มีคนกำลัง พยายามบอกเล่าบางสิ่งบางอย่างอยู่ อาจทำให้ได้รับข้อมูลบิดเบือนไป (Verderber & Verderber, 2001) นอกจากนี้ความลำเอียงของผู้รับหรือผู้ส่งข่าวสารในเรื่องนั้นๆ ก็เป็นสิ่งรบกวน ภายใน เช่นกัน (สุกัญญา พีระวรรณกุล, 2541)

6.3 ความแตกต่างในด้านภาษาและการให้ความหมายของคำ (semantic noise) เป็น ความแตกต่างระหว่างผู้รับและผู้ส่งสาร เช่น การพูดคนละภาษา วัยที่แตกต่างกัน หรือ การใช้ ศัพท์เทคนิคที่ซับซ้อน ทำให้ความเข้าใจในความหมายนั้นๆ ต่างกัน ทำให้การสื่อสาร ระหว่างบุคคล ไม่ประสบความสำเร็จ (Devito, 1995; Verderber & Verderber, 2001)

7. สิ่งแวดล้อมและบริบท (context) สามารถแบ่งเป็น

7.1 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (physical dimension) ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมที่เป็นรูปธรรม สามารถสัมผัสได้ เช่น สภาพแวดล้อม อาทิ อุณหภูมิ แสง เสียง ระยะห่างระหว่าง บุคคลที่สื่อสารกัน การจัดที่นั่งและช่วงเวลาของวัน (Verderber & Verderber, 2001) รวมทั้ง สถานที่ต่างๆ ที่มีการสื่อสารเกิดขึ้น เช่น ห้องนอน ที่ทำงาน สวนสาธารณะ เป็นต้น (สุกัญญา พีระวรรณกุล, 2541)

7.2 สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม (cultural dimension) เป็นสิ่งที่บุคคลได้รับการปลูกฝังหรือถ่ายทอดจากบุคคลรุ่นก่อน เช่น กฎเกณฑ์ ความเชื่อ ทศนคติ บรรทัดฐานทางสังคม ซึ่งเป็นสิ่งที่กำหนดแบบแผนพฤติกรรมของคนในสังคมนั้นๆ

7.3 สิ่งแวดล้อมทางสังคมและบุคคล (social-psychological dimension)

8. ผลของการสื่อสาร (effect) การสื่อสารทุกๆ การสื่อสารย่อมมีผลกระทบต่อทั้งบุคคลและสิ่งแวดล้อม (สุกัญญา พีระวรรณกุล, 2541) ผลของการสื่อสารระหว่างบุคคลอาจเป็นในรูปแบบของการเพิกเฉย ปฏิเสธ หรือการตอบรับข่าวสาร ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งปฏิกิริยาด้านกายภาพ เช่น เมื่อบุคคลถูกตำหนิด้วยถ้อยคำรุนแรง ก็อาจเดินหนีเพราะไม่ต้องการมีเรื่องถกเถียง ส่วนด้านจิตใจหรือด้านอารมณ์ เช่น เมื่อถูกผู้อื่นตำหนิแล้วรู้สึกโกรธ (จาระไน แกโกศล, 2535)

9. จริยธรรมในการสื่อสาร (ethics) การสื่อสารของบุคคลมีความเกี่ยวข้องกับจริยธรรมที่บุคคลยึดถือรวมทั้งปรัชญาชีวิตของแต่ละบุคคลซึ่งมีความแตกต่างกัน เป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลตัดสินใจที่จะเลือกที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งในการสื่อสารระหว่างบุคคล (Devito, 1995)

การพัฒนาการสื่อสารระหว่างบุคคล

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพตามแนวมโนชนนิยม ของเดวิต (Devito, 1995) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1. การติดต่อสื่อสารในทางบวก (positiveness) หมายถึง การมีทัศนคติในทางที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความพอใจและภูมิใจในตนเองอย่างเหมาะสมและมีความชื่นชมยินดีต่อผู้อื่นอย่างจริงใจ กระทำโดย

1.1 การมีทัศนคติในทางบวก (attitude positiveness) ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น และมีทัศนคติทางบวกต่อสถานการณ์ที่สนทนา โดยปราศจากการประหม่นและตัดสินใจ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการมองในทางบวก รวมทั้งการรับรู้ข้อมูลและมีการตอบสนองหรือการให้ข้อมูลย้อนกลับทางบวกในการสื่อสารระหว่างกัน

1.2 การแสดงความชื่นชมต่อผู้อื่น (compliment) การยกย่องชมเชยเป็นรางวัลทางสังคมและเป็นการเสริมแรงทางบวก บุคคลที่ได้รับการยกย่องชมเชยจะรู้สึกว่ามีผู้ให้ความสำคัญในการเป็นบุคคลของตน ทำให้บุคคลรู้สึกต่อตนเองว่าตนมีความสำคัญ มีคุณค่าต่อบุคคลอื่น อันจะมีผลต่อสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

2. ความเสมอภาคในการติดต่อสื่อสาร (equality) เป็นการสร้างบรรยากาศแห่งความเสมอภาคในการสื่อสารระหว่างบุคคล ทั้งการใช้คำพูดและกิริยาท่าทางที่ไม่แสดงความเหนือหรือด้อยกว่าอีกฝ่าย แต่เป็นการให้ความเท่าเทียมกันในการสนทนา จะทำให้การสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. การเข้าใจความคิดและความรู้สึกตามผู้อื่นรับรู้ (empathy) หมายถึง การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นหรือผู้ที่เราสื่อสารด้วย มีความรู้สึกร่วมในประสบการณ์ที่ผู้อื่นได้รับ เข้าใจว่าเขามีความรู้สึกอย่างไร เดวิดโตได้เสนอแนวทางเพื่อพัฒนาไว้ดังนี้

3.1 การเข้าถึงความเข้าใจในความคิดและความรู้สึกของผู้อื่น (achieving empathy) โดยการหลีกเลี่ยงการตัดสินหรือประเมินพฤติกรรมอื่นว่า ดี-เลว-ผิด พยายามเรียนรู้ความต้องการ ความสามารถ ประสบการณ์และอารมณ์ของผู้อื่นให้มากที่สุด ทำความเข้าใจในความคิดความรู้สึกและเหตุผลในการกระทำของบุคคลอื่น มีมุมมองร่วมกับบุคคลอื่นในเหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่างๆ

3.2 การสื่อแสดงความเข้าใจในความรู้สึกของคู่สนทนา (communication empathy) ประกอบด้วย การแสดงความเข้าใจโดยไม่ใช้คำพูด (non-verbal empathy) หมายถึง การแสดงออกทางสีหน้า (facial expression) ท่าทาง (gesture) การประสานสายตา (eye contact) การแสดงออกซึ่งความเอาใจใส่ (attention body posture and physical closeness) และการสัมผัส (use touch) รวมทั้งการสื่อแสดงความเข้าใจโดยใช้คำพูด (verbal empathy) หมายถึง การกล่าวแสดงความเข้าใจในความรู้สึกของคู่สนทนา การเปิดเผยความรู้สึกที่แท้จริงที่มีต่อคู่สนทนา

4. การสนับสนุนเกื้อกูลต่อคู่สนทนา (supportiveness) เป็นการยอมรับความคิดเห็น ความรู้สึกของผู้อื่น มีความเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น ยอมรับความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับตนได้ กระทำได้โดย

4.1 การบรรยายในสิ่งที่เกิดขึ้นมากกว่าการประเมิน (descriptiveness) เป็นการบรรยายความรู้สึกและสถานการณ์ที่แท้จริง เป็นการสนทนาแบบสนับสนุนช่วยเหลือมากกว่า การตัดสิน ซึ่งจะทำให้บุคคลที่สื่อสารด้วยไม่รู้สึกว่าตนถูกคุกคามและไม่เกิดการสื่อสารที่มีการปกป้องตนเองซึ่งเป็นสิ่งกีดขวางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

4.2 การเปิดใจกว้างมากกว่าการไม่ยืดหยุ่น (provisionalism) เป็นการเปิดใจ ยอมรับความคิดเห็นอื่นๆ ที่ขัดแย้งกับความคิดของตน ยอมรับฟังข้อแนะนำหรือวิพากษ์วิจารณ์ โดยไม่

5. การเปิดเผยตนเอง (openness) หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะพูดอย่างตรงตามความเป็นจริงในเรื่องของตนเองอย่างเต็มใจ กล่าวแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่ตนกำลังสื่อสารอยู่เมื่อฝักใฝ่ยิ่งขึ้นจะช่วยเพาะอุปนิสัยเปิดเผยความรู้สึกมากขึ้น การเปิดเผยตนเองทำให้สามารถทำความรู้จักกับบุคคลอื่นได้ดีขึ้นและผู้อื่นก็รู้จักเราได้มากขึ้นเช่นกัน ทำให้มีความคุ้นเคยมากขึ้น

สรุปได้ว่าการสื่อสารระหว่างบุคคลหมายถึง กระบวนการของถ่ายทอดข่าวสารจากบุคคลฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่า ผู้ส่งสาร ไปยังบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่า ผู้รับสารโดยผ่านช่องทางการสื่อสารเป็นการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึก ทั้งใน วัจนภาษา และอวัจนภาษา แนวคิดการสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารครอบคลุม ความคิดและความรู้สึกซึ่งกันและกันโดยไม่จำกัดเฉพาะการพูดหรือการเขียนเท่านั้น แต่รวมไปถึงการแสดงลักษณะท่าทาง อากัปกริยาที่บุคคลแสดงออกด้วย

2. แนวคิดเรื่องกระบวนการสื่อสารกลุ่ม

จำนง วิบูลย์ศรี (2538 : 219) กล่าวว่า การสื่อสารในกลุ่ม (Group Communication) หมายถึง การสื่อสารที่สมาชิกในแต่ละกลุ่มเป็นผู้กำหนดขึ้น โดยมีลักษณะเป็นการพูดคุยแบบหันหน้าเข้าหากัน และมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป จนไม่สามารถกำหนดจำนวนที่แน่นอนได้ แต่โดยปกติแล้วไม่ควรเกิน 10 คน ได้มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างใกล้ชิด ตลอดจนได้มีส่วนร่วมมือกันอย่างเต็มที่เพื่อให้การดำเนินงานของกลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

เมตตา กฤตวิทย์ (2532ก : 331) กล่าวว่า การสื่อสารในกลุ่ม คือ การที่สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์ในกระบวนการสื่อสาร และสามารถตอบสนองต่อกันและกันได้อย่างทั่วถึง ซึ่งความหมายของกลุ่มในทางการสื่อสาร เน้นว่า สมาชิกของกลุ่มจะต้อง

1. สามารถเห็นหน้าค่าตากันในสถานการณ์สื่อสารนั้นๆ
2. จะต้องอยู่พร้อมหน้ากัน ณ สถานที่ใดสถานที่หนึ่ง
3. มีขนาดเล็กพอที่สมาชิกแต่ละคนมีหน้าที่และความรับผิดชอบในกลุ่ม และสามารถทำหน้าที่ของตนร่วมกับสมาชิกอื่นๆ ในสถานการณ์นั้นได้ โดยไม่ต้องแบ่งเป็นกอง เป็นฝ่าย หรือเป็นแผนก ตามความหมายของกลุ่มในองค์กร ขณะเดียวกัน จะต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างน้อย 3 คน หรือ มากกว่า 2 คนขึ้นไป เพื่อให้เกิดลักษณะและธรรมชาติของการสื่อสารที่แตกต่างจากการสื่อสารระหว่างบุคคลแบบตัวต่อตัว

Engleberg and Wynn (2000 : 4) ให้คำจำกัดความไว้ว่า การสื่อสารกลุ่มเป็นการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างคนที่ต้องทำงานพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป ตามเป้าหมายของกลุ่มที่วางไว้ร่วมกัน ซึ่งองค์ประกอบพื้นฐานของการสื่อสารกลุ่มได้แก่

1. จำนวนสมาชิกตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป
2. การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน (Interaction)
3. เป้าหมายร่วมกัน (common Goal)
4. การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (Interdependence)
5. การทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย (Working)

Cragan and Wright (1999) ได้ให้ลักษณะของกลุ่ม 9 ประการ คือ

1. มีการสื่อสารเกิดขึ้นในกลุ่ม (Communication)
2. มีการจัดระยะห่าง (Space)
3. มีระยะเวลา (Time)
4. ขนาดของกลุ่ม (Size)
5. มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (Interdependence)
6. มีบรรทัดฐานของกลุ่ม (Norms)
7. มีรูปแบบโครงสร้างการสื่อสาร (Structured communication patterns)
8. เป้าหมายของกลุ่มร่วมกัน (Group goals)
9. รับรู้ความเป็นสมาชิกกลุ่มหรือเป้าหมายของกลุ่มร่วมกัน (Perception)

นอกจากนี้ อูทซ์ บัญประเสริฐ (2529) กล่าวถึงลักษณะทั่วไปของกลุ่มไว้เช่นเดียวกันว่า

1. มีการติดต่อสัมพันธ์หรือมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างสมาชิกในกลุ่มถ้าเป็นกลุ่มขนาดใหญ่ จะมีปฏิสัมพันธ์ผ่านข่ายงาน (Network)
2. มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน (shared goal)
3. มีระบบพฤติกรรม (A behavior system) เฉพาะของกลุ่มซึ่งสมาชิกต้องปฏิบัติตาม
4. มีบรรทัดฐานของกลุ่ม (Group norms) เป็นเครื่องมือควบคุมกำกับทางสังคมของกลุ่ม หรือรับรองความเป็นสมาชิกของกลุ่ม (Belongingness)
5. มีบทบาทในความสัมพันธ์ที่สม่ำเสมอแน่นอน (Stable role relationship)
6. มักจะมีกลุ่มย่อยภายใน เป็นข่ายของการผูกพันต่อกัน (Network of attraction)

กลุ่มถือว่ามีอิทธิพลต่อปัจเจกบุคคล เพราะกลุ่มเป็นการรวมตัวกันของบุคคลเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง มีขนาดแตกต่างกัน คนคนหนึ่งอาจเป็นสมาชิกของกลุ่มหลายกลุ่มในขณะเดียว พฤติกรรมของเขาในฐานะสมาชิกของกลุ่มต้องสอดคล้องกับลักษณะของกลุ่มนั้น และกลุ่มทุกกลุ่มย่อยมีคุณลักษณะเฉพาะของตนเอง ลักษณะที่สำคัญได้แก่ บทบาท (Roles) บรรทัดฐาน (Norms) สถานภาพ (Status)

1. บทบาท เป็นพฤติกรรมที่คาดหวังต่อสมาชิก อาจกำหนดไว้ชัดเจนเป็นบันทึกอย่างเป็นทางการ เปิดเผยว่าสมาชิกคนไหนควรมีบทบาทอย่างไร แม้จะไม่ครอบคลุมทุกอย่างแต่เป็นกรอบสำคัญให้สมาชิกในกลุ่มได้ปฏิบัติ ในกรณีที่บุคคลหนึ่งเป็นสมาชิกของหลายกลุ่มที่มีบทบาทขัดแย้งกัน อาจทำให้พฤติกรรมของคนนั้นมีปัญหาเรื่องความขัดแย้งในบทบาทได้

2. บรรทัดฐาน เป็นกฎกติกาของกลุ่มเกี่ยวกับพฤติกรรมหรือการปฏิบัติที่สมาชิกส่วนใหญ่ ยอมรับว่าอะไรควรปฏิบัติและอะไรเป็นข้อห้าม จะเป็นเรื่องทั่วไปที่มีผลกระทบต่อส่วนใหญ่ของกลุ่มมากกว่าเรื่องส่วนบุคคล สมาชิกของกลุ่มทุกคนต้องยึดถือบรรทัดฐานนี้

3. สถานภาพ เป็นการกำหนดระดับชั้นของสมาชิกกลุ่มในสังคม เป็นการให้ความสำคัญหรือยกย่องกัน สถานภาพจึงเป็นการเปรียบเทียบฐานะทางสังคมว่าใครสูงกว่าใคร ซึ่งการได้สถานภาพบางอย่างก็จะมีบทบาทที่กำหนดในการครองสถานภาพนั้นด้วย สถานภาพของบุคคล อาจได้มาจากหลายทาง ได้แก่ สถานภาพโดยกำเนิด เช่น เกิดในตระกูลที่ร่ำรวยมีชื่อเสียง ตระกูล ชาวนา สถานภาพจากการทำงาน พิจารณาจาก ตำแหน่งงาน ประเภทของงาน ความชำนาญงาน หรือสถานภาพจากบุคลิกภาพส่วนตัว เช่น คนที่มีมนุษยสัมพันธ์ดีเข้ากับคนส่วนใหญ่ได้ วางตนเหมาะสม จะได้รับยกย่อง เป็นต้น นอกจากนี้ พนม ลัมอาร์รี่ (2529 : 38-40) ได้กล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับอิทธิพลของกลุ่มที่มีต่อสมาชิก ไว้ว่า

1. กลุ่มที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาหรือการเรียนรู้ของบุคคลที่เป็นสมาชิกอย่างมาก วิธีการที่สมาชิกแก้ปัญหา การจดจำบทเรียน การประพฤติปฏิบัติ การสร้างวินัย และเจตคติการดำเนินชีวิต การทำงาน ความทะเยอทะยาน ตลอดจนความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายของบุคคล ล้วนอยู่ภายใต้อิทธิพลของกลุ่มทั้งสิ้น

2. กลุ่มเป็นเครื่องสนับสนุนและช่วยให้สมาชิกสามารถแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ทางต่างๆ ทั้งในทางที่ดีและไม่ดีก็ได้

3. กลุ่มช่วยสนองความต้องการของสมาชิก คือการที่สมาชิกรวมกันเป็นกลุ่มนั้นแต่ละคนย่อมมีความต้องการอยู่ในจิตใจของตน และคาดหวังว่ากลุ่มจะช่วยสนองความต้องการของตนได้ ซึ่งกลุ่มส่วนใหญ่ก็สามารถบำบัดความต้องการของสมาชิกได้

4.กลุ่มช่วยให้สมาชิกมองเห็นภาพของตนเองชัดเจนขึ้น (Perception of Self) คือ ช่วยให้สมาชิกทราบว่าตนเป็นอย่างไร ความสามารถ ความมั่นใจ ความภาคภูมิใจ เป็นสิ่งที่สมาชิกไม่สามารถรู้เห็นได้ด้วยตนเองอย่างชัดเจน แต่ขึ้นอยู่กับบุคคลอื่นๆ หรือกลุ่มที่จะส่องหรือสะท้อนให้เห็นสภาพของสมาชิกแต่ละคนว่าเป็นอย่างไร

5.กลุ่มมีอิทธิพลเหนือผลงานและการทำงานของสมาชิก จะเห็นได้จากการทำงานของบุคคลแต่ละคน การที่บุคคลจะทำงานได้ดีมีประสิทธิภาพเพียงใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับเพื่อนในกลุ่ม ถ้าสมาชิกส่วนใหญ่ของกลุ่มมีความกระตือรือร้นในการทำงาน ก็จะทำให้สมาชิกส่วนน้อยมีความกระตือรือร้นตามไปด้วย

สรุปได้ว่า การสื่อสารในกลุ่ม คือ การที่บุคคลผู้เป็นสมาชิกของกลุ่มมีการสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างทั่วถึง ทั้งนี้เป็นไปเพื่อก่อให้เกิดการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของกลุ่มได้ในที่สุด

3. แนวคิดเรื่องการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ

ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจในการสื่อสาร เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับผู้บริโภค (Consumer) หรือผู้รับสาร (Receiver) โดยผู้รับสารจะอยู่ในฐานะเป็นผู้กระทำการเลือกใช้สื่อ (Active Selector of Media Communication) ซึ่งนับได้ว่าเป็นมุมมองที่แตกต่างไปจากทฤษฎีเดิมที่ไม่ให้ความสำคัญกับผู้รับสาร เพราะแต่เดิมผู้รับสารถูกมองว่าเป็นผู้ถูกกระทำ (Passive Person) ดังนั้น สมมติฐานของทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจในการสื่อสารผู้ส่งสารจึงไม่อาจคาดหมายความสัมพันธ์ระหว่างข่าวสารกับประสิทธิภาพของการสื่อสาร เพราะท่ามกลางความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสอง มีปัจจัยด้านการใช้สื่อของผู้รับสารเข้ามาเป็นตัวแปรแทรกซ้อนของกระบวนการสื่อสาร

สำหรับในความหมายของคำว่าประโยชน์ (Uses) กับความพึงพอใจ (Gratification) รอเซนเกรน (Rosengren, 1974) ได้กล่าวไว้ว่าทั้ง 2 คำนี้ มีความสัมพันธ์กันใน 2 ลักษณะ คือ การได้รับประโยชน์จากการเปิดรับสื่อมีผลนำไปสู่การเกิดความพึงพอใจของผู้รับสารได้ และความพึงพอใจก็อาจได้รับจากประโยชน์ก็เป็นได้ ซึ่งอาจศึกษาเฉพาะตัวใดตัวหนึ่ง โดยมีเป้าหมายถึงทั้ง 2

ตัวได้ เช่นเดียวกับแนวคิดของปาล์มกรีน และเรย์เบิร์น (Palmgreen and Rayburn, 1985) ได้กล่าวหาว่าความพึงพอใจสามารถตีความหมายได้ 2 ประเด็น คือ

1. **ความพึงพอใจที่บุคคลแสวงหาจากสื่อ** (Gratification Sought) เป็นการมองในแง่ผลจากความเชื่อ ความคาดหวังของบุคคลตลอดจนการประเมินค่าเกี่ยวกับความพึงพอใจที่สื่อจะพึงให้ได้อันเป็นแรงจูงใจผลักดันให้บุคคลเปิดรับสื่อ

2. **ความพึงพอใจที่บุคคลได้รับจากสื่อ** (Gratification Obtained) เป็นการมองในแง่ผลที่บุคคลได้รับหลังจากการเปิดรับสื่อหรือเนื้อหาของสื่อประเภทต่างๆ ซึ่งจะย้อนกลับไปสนับสนุนหรือเปลี่ยนแปลงตามความเชื่อเดิม

ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากสื่อ เป็นการชี้ให้เห็นถึงความต้องการต่างๆ ของผู้รับสารที่มีผลต่อพฤติกรรมด้านการสื่อสาร เพื่ออธิบายให้เห็นว่าความต้องการบุคลิกภาพ และองค์ประกอบทางด้านสังคมอื่นๆ ต่างมีส่วนช่วยอธิบายการที่มนุษย์แสวงหาหรือหลีกเลี่ยงการใช้ข่าวสารที่มีอยู่ในการสื่อสารมวลชน เป็นการศึกษาที่มองว่ามนุษย์รู้จักที่จะนำเอาข่าวสารที่ได้จากสื่อไปใช้ให้เกิดประโยชน์

ความสนใจเกี่ยวกับวิธีการศึกษาการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจดังกล่าว เริ่มขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อตอนกลางศตวรรษที่ 19 โดยเฮร์ตา เฮร์ซอก (Herta Herzog, 1944) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจจากการรับฟังรายการละครวิทยุภาคกลางวันของแม่บ้านชาวอเมริกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้รับสารเลือกใช้สื่อประเภทต่างๆ และเลือกรับเนื้อหาของสารเพื่อตอบสนองความต้องการของตน นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของซัคห์แมน (Suchman, 1942) ที่ศึกษาในเรื่องสิ่งจูงใจในการฟังดนตรีคลาสสิกทางวิทยุกระจายเสียง และยังมีงานวิจัยของเบเรลสัน (Berelson, 1949) ที่ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบที่มีต่อผู้อ่านหนังสือพิมพ์ อันเนื่องมาจากการนัดหยุดงานของพนักงานโรงพิมพ์ ทำให้ไม่มีหนังสือออกจำหน่ายในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดีอเมริกา เมื่อปี 1948 นั้น การหาเสียงไม่ได้ทำให้ผู้ลงคะแนนเสียงเปลี่ยนใจในการเลือกผู้สมัครเลย เพียงแต่เป็นการย้ำให้ผู้ลงคะแนนเสียงมีความมั่นใจในการเลือกซึ่งมีอยู่แล้วแต่เดิมของตนมากขึ้นเท่านั้น (ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ, 2534) ไม่ทำให้พวกเขาเปลี่ยนใจในการเลือกผู้สมัครเลย จึงเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า อิทธิพลของสื่อที่เคยมีต่อผู้รับสารนั้นเริ่มลด

น้อยลง ผู้รับสารไม่ได้เป็นเพียงผู้รับที่เอาอิทธิพลจากสื่อมวลชนเท่านั้น แต่มีบทบาทมากกว่านั้นในการที่จะเป็นผู้เลือกใช้สื่อประเภทต่างๆ และเลือกที่จะรับเนื้อหาในตัวละคร เพื่อสนองตอบความต้องการของตน แนวคิดใหม่ทางการสื่อสารมวลชน จึงไม่ได้มองผู้รับสารเป็นแต่เพียงฝ่ายรับ (Passive Audience) เหมือนในทฤษฎีเข็มฉีดยา (Hypodermic Theory) หากมองว่าผู้รับสื่อเป็นฝ่ายกระทำ (Active Audience) ซึ่งก็ได้รับการสนับสนุนมากขึ้นในยุคต่อมาเป็นลำดับ

แคทซ์ (Katz : 1959 อ้างใน พัชนี เทยจรรยาและคณะ, 2538 : 53-26) เป็นคนแรกที่มีความเห็นว่า งานวิจัยเกี่ยวกับ “ผล” หรืออิทธิพลของสื่อที่มีต่อบุคคลนั้น ควรให้ความสนใจลดน้อยลง แต่ควรให้ความสนใจต่องานวิจัยเกี่ยวกับ “การใช้” สื่อของบุคคลให้มากขึ้น โดยแคทซ์ชี้ให้เห็นว่า สื่อจะไม่มีอิทธิพลต่อบุคคลที่ไม่เลือกใช้สื่ออย่างแนบแน่นและการเลือกใช้นั้นก็สืบเนื่องมาจากเหตุผลหรืออิทธิพลทางจิตวิทยา รวมทั้งความต้องการทางสังคมของแต่ละบุคคลที่เป็นตัวกำหนดการเลือกใช้สื่อ

ในระยะต่อมา แคทซ์และคณะ (Katz และ Others, 1974 อ้างใน สวนิต ยมาภัย และระวีวรรณ ประกอบผล, 2537 : 82-83) ได้วางแบบแผนของการศึกษาตามทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจ สรุปได้ว่าเป็นการศึกษาผู้รับสารเกี่ยวกับ (1) สภาวะทางสังคมและจิตใจซึ่งก่อให้เกิด (2) ความต้องการจำเป็นที่แตกต่างกันออกไปของบุคคล และเกิดมี (3) ความคาดหวังหรือการคาดคะเนความพอใจที่ได้จากสื่อแต่ละประเภทหรือแหล่งข่าวสารอื่นๆ แล้วนำไปสู่ (4) การเปิดรับสื่อมวลชนหรือแหล่งข่าวสารอื่นๆ (5) ในรูปแบบและโอกาสที่มีความแตกต่างกันออกไป อันก่อให้เกิดผลคือ (6) การได้รับความพึงพอใจสนองความต้องการและ (7) ผลอื่นๆ ที่ตามมาซึ่งอาจจะไม่ใช่ที่ตั้งเจตนาไว้ก็ได้

องค์ประกอบต่างๆ เกี่ยวกับแนวคิดในเรื่องการใช้ประโยชน์และการได้รับความพึงพอใจตามที่ได้กล่าวมา แสดงให้เห็นในรูปแบบจำลองได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แบบจำลองทฤษฎีการใช้สื่อและความพึงพอใจของแคทซ์และคณะ (Katz and Others, 1974)

แบบจำลองดังกล่าวนี้ สามารถอธิบายได้ว่า “สภาวะทางสังคมและจิตใจที่แตกต่างกัน ก่อให้มนุษย์มีความต้องการที่แตกต่างกันไป ความต้องการที่แตกต่างกันนี้ ทำให้บุคคลแต่ละคน คาดคะเนว่าสื่อแต่ละประเภทจะสนองความพอใจได้ต่างกันออกไปด้วย ดังนั้น ลักษณะของการใช้สื่อของบุคคลที่มีความต้องการไม่เหมือนกัน จะแตกต่างกันไป โดยที่ขั้นสุดท้ายคือ ความพอใจที่ได้รับการใช้สื่อจะแตกต่างกันออกไปด้วย” (ยุบล เบญจรงค์กิจ, 2538)

การศึกษาตามแนวคิดนี้ มองว่า ผู้รับสารต่างหากที่ใช้สื่อมวลชนเพื่อสนองความพึงพอใจของตน การศึกษาในลักษณะนี้จึงตรงกับวิธีการศึกษาในเชิงหน้าที่ของสื่อมวลชน (Functional Approach) ที่มุ่งพิจารณาว่า สื่อมวลชนมีหน้าที่ต่างๆ กันเพื่อสนองความต้องการของผู้รับสาร เช่น หน้าที่ในการเสนอข่าวสาร หน้าที่ในการให้ความบันเทิงและพักผ่อนหย่อนใจ หน้าที่ในการเป็นสื่อเพื่อการติดต่อกับสังคม และหน้าที่ในการเสริมสร้างลักษณะส่วนบุคคลให้แก่ผู้รับสาร เป็นต้น (พีระ จิรโสภณ, 2537 : 636)

นอกจากนี้ แคทซ์และคณะ (Katz and Others, 1974 อ้างใน ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ, 2538) ได้ศึกษาข้อมูลซึ่งเก็บมาจากผู้ใช้สื่อในประเทศอิสราเอล งานวิจัยชิ้นนี้มีลักษณะเป็นการวิจัยสำรวจขั้นพื้นฐาน และเป็นความพยายามที่จะประดิษฐ์เครื่องมือในการวัดตามทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจมากกว่าการศึกษาเพื่อสมมติฐานใดๆ โดย แคทซ์และคณะ ได้สร้างมาตรวัดความต้องการทางด้านจิตวิทยาและสังคมของมนุษย์ (The Social and Psychological Needs) และความพึงพอใจจากการเปิดรับสื่อมวลชนขึ้น โดยนำเอาองค์ประกอบ 3 อย่างมารวมเข้าเป็นความต้องการในแง่ต่างๆ องค์ประกอบทั้ง 3 นี้ ได้แก่

1. Mode คือ ลักษณะของความต้องการ ประกอบด้วย
 - ก. ต้องการเพิ่มมากขึ้น (จากที่มีอยู่แล้ว)
 - ข. ต้องการให้น้อยลง (จากที่มีอยู่แล้ว)
 - ค. ต้องการให้ได้มา (ยังไม่มีเลย)

2. Connection คือ จุดประสงค์ของการใช้สื่อ ประกอบด้วย
 - ก. รับรู้ข่าวสาร ความรู้
 - ข. เพื่อประสบการณ์ทางอารมณ์ (ความตื่นเต้น ความสนุกสนาน)
 - ค. เพื่อความเชื่อมั่น ความเชื่อถือ ความมั่นคงของสถานภาพ
 - ง. เพื่อสร้างหรือธำรงรักษาความสัมพันธ์

3. Referent คือ บุคคลหรือสิ่งภายนอกที่มนุษย์โยงการคิดต่อไปถึงระดับต่างๆ โดยเริ่มจากระดับใกล้ตัว จนห่างออกไปเรื่อยๆ ดังนี้
 - ก. ตนเอง
 - ข. ครอบครัว
 - ค. เพื่อนฝูง
 - ง. ชนบทธรรมเนียม ประเพณี สังคม
 - จ. โลกกว้าง
 - ฉ. สิ่งอื่นๆ ที่อยู่เหนือระดับการรับรู้ทางกายภาพ เช่น อำนาจเหนือธรรมชาติ

เดวิสสัน (Devison, 1974 อ้างถึงในพัชนี เชนจรรยาและคณะ, 2538) เป็นอีกผู้หนึ่งที่ทำให้การสนับสนุนแนวคิดของแคทซ์ โดยให้ข้อคิดว่าบุคคลทุกๆ คนมีความเกี่ยวพันอย่างยิ่งต่อสังคมและสภาพแวดล้อมรอบๆ ตัว ซึ่งสภาพแวดล้อมดังกล่าวเป็นสาเหตุให้แต่ละบุคคลมีความต้องการเลือกใช้สื่อ หรือเลือกรับข่าวสารเพื่อสนองความพอใจ และสอดคล้องกับความต้องการทางสังคม นอกจากนี้ การที่บุคคลมีความต้องการที่จะเลือกรับสื่อข่าวสารนั้น เป็นเพราะมีสาเหตุมาจากความคาดหวังเพื่อแสวงหาความพึงพอใจ โดยได้รับอิทธิพลมาจากสภาพแวดล้อมในสังคมที่สร้างความต้องการดังกล่าวนี้ให้แก่บุคคลอย่างแน่นอน

ในการวิจัยเรื่อง Utilization of Mass Communication by Individual ของ แคทซ์ บลูมเลอร์ และเกอร์วิทซ์ (Katz, Blumler and Guevitch, 1974) ได้สรุปข้อตกลงพื้นฐานของทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจไว้ 5 ข้อด้วยกัน ได้แก่

1. ผู้รับสารมีลักษณะเป็นผู้นำ การใช้สื่อส่วนใหญ่ทำไปโดยมีจุดมุ่งหมาย แม้ว่าสภาพแวดล้อมหรือโอกาสอาจมีส่วนให้เกิดการใช้สื่อ ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าการใช้สื่อนั้นมักจะต้องมีการหวังผลเสมอ ขึ้นอยู่กับว่าจะคาดหวังไว้มากน้อยแค่ไหน (Blumer, Mc Quail and Brown, 1972)
2. ยึดถือผู้รับสารเป็นหลัก กล่าวคือ มองว่าผู้รับสารเลือกใช้สื่ออย่างไร โดยมีเจตนาอย่างไร ไม่ใช่มองว่าสื่อมีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของผู้รับสารแต่ฝ่ายเดียว (Shamm and Others, 1961)
3. เป็นการมองอย่างเปรียบเทียบระหว่างความพึงพอใจที่ได้รับจากสื่อกับแหล่งอื่นๆ ดังนั้น เมื่อศึกษาจึงต้องเปรียบเทียบถึงวิธีการสำรวจอื่นๆ ที่สามารถตอบสนองความต้องการได้ด้วย
4. อาจกล่าวได้ว่าบุคคลสามารถอธิบายถึงความสนใจหรือแรงจูงใจของตนเองในเรื่องต่างๆ ได้
5. ต้องพิจารณาถึงความเกี่ยวข้องและความแตกต่างระหว่างทฤษฎีกับ Popular Culture หรือแบบอย่างในการดำรงชีวิตของหมู่คณะหรือคนส่วนใหญ่ในสังคม

ในระยะต่อมา มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจที่ น่าสนใจอีกชิ้นหนึ่ง คืองานของแมคคอมบ์และเบคเกอร์ (Mccombs and Becker) (1979) ที่ได้ ชี้ให้เห็นว่าบุคคลทั่วไปนั้นจะใช้สื่อมวลชนเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง 6 ประการ คือ

1. เพื่อต้องการที่จะทราบถึงเหตุการณ์ (Surveillance) โดยการติดตามความ เคลื่อนไหวและสังเกตการณ์รอบตัว เพื่อที่จะได้ทราบว่ากำลังเกิดอะไรขึ้น ซึ่งทำให้ทันเหตุการณ์ ทันสมัย และยังได้เรียนรู้ว่าอะไรเป็นสิ่งสำคัญที่ควรรู้
2. เพื่อต้องการคำแนะนำ (Guidance) ในการปฏิบัติตัวให้ถูกต้อง รวมทั้งช่วยในการ ตัดสินใจในแต่ละวัน เพื่อความอยู่รอดในระบบสังคมและการเมืองที่เป็นอยู่
3. เพื่อความตื่นเต้น (Excitement) เพื่อสร้างความรู้สึกว่าได้ร่วมอยู่ในเหตุการณ์ที่กำลัง เกิดขึ้นอยู่
4. เพื่อเสริมความคิดเห็น (Reinforcement) ช่วยเสริมความคิดเห็นเดิมให้มั่นคงยิ่งขึ้น หรือช่วยสนับสนุนการตัดสินใจที่ได้กระทำลงไปแล้ว
5. เพื่อนำเอาไปใช้ในการสนทนา (Anticipated Communication) คือ นำเอาความรู้ที่ ได้จากการเปิดรับสื่อไปใช้ในการสนทนากับบุคคลอื่น
6. เพื่อความบันเทิง (Entertainment) ความเพลิดเพลิน รวมทั้งความผ่อนคลาย อารมณ์ (Emotional Release)

ส่วน คิปแพ็กซ์ และเมอร์เรย์ (Kippax and Murray, 1980 อ้างใน ศิราณี อนุศิลป์ ชาญ, 2531 : 13-14) ได้นำความคิดของแคทซ์และคณะไปศึกษา โดยนอกจากจะเน้นในเรื่องการ ใช้สื่อและความพึงพอใจแล้ว ยังได้เพิ่มเติมในเรื่องของการรับรู้ในคุณประโยชน์ของสื่อด้วย จุดประสงค์ของการศึกษาคั้งนี้ คือ ต้องการหาความสัมพันธ์ของความต้องการใช้สื่อกับความพึง พอใจ และการใช้สื่อกับการรับรู้ในคุณประโยชน์ของสื่อ ผลจากการศึกษา เป็นดังนี้

1. ปัจจัยด้านตัวบุคคล เช่น เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ เป็นตัวกำหนดการใช้สื่อและการ รับรู้ในคุณประโยชน์ของสื่อ โดยเฉพาะปัจจัยที่เกี่ยวกับอายุ ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุมาก คือ อายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป จะเลือกใช้สื่อ เพราะคำนึงถึงความสำคัญของสื่อมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ มีอายุน้อย คือ อายุตั้งแต่ 9-11 ปี และกลุ่มที่มีอายุน้อยจะใช้สื่อเพื่อความบันเทิงในขณะที่กลุ่มที่มี อายุมากจะใช้สื่อเพราะความสนใจที่จะรับรู้เรื่องเกี่ยวกับสังคมและความต้องการของตนเอง

2. คนที่มีระดับการศึกษาสูงจะเลือกใช้สื่อมากกว่าคนที่มีการศึกษาต่ำ
3. จากประเภทของสื่อที่ทำการศึกษา โทรทัศน์จะถูกเลือกใช้สูงเป็นอันดับหนึ่ง เพราะกลุ่มเป้าหมายเห็นว่าสื่อที่มีประโยชน์โดยให้ข้อมูลต่างๆ ที่เราสนใจ เช่น เกี่ยวกับโลกและเหตุการณ์ภายในประเทศ รวมทั้งให้ความบันเทิงได้ด้วย โดยหนังสือพิมพ์ หนังสือเล่ม วิทยุ และภาพยนตร์จะถูกเลือกใช้เป็นอันดับรองตามเหตุผลของการเลือกใช้
4. กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีการเลือกใช้สื่ออย่างมีจุดมุ่งหมายและเข้าใจถึงคุณประโยชน์ของสื่อที่มีต่อผู้ใช้

ผลการศึกษาพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างการเลือกสื่อ การใช้สื่อและระดับความสำคัญของความต้องการ และไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณการใช้สื่อกับความพึงพอใจ ความสัมพันธ์อันซับซ้อนอาจอยู่ที่การใช้ และความพึงพอใจกับลักษณะทางประชากรและลักษณะทางสังคมของกลุ่มผู้รับสาร และคุณลักษณะเฉพาะของสื่อ

ต่อมา บลูมเลอร์ แมคควอล และบราวน์ (Blumler Mc Quail and Brown, 1985) ได้จัดหมวดหมู่ของบทบาทหน้าที่ของสื่อจากมุมมองของปัจเจกบุคคลออกมาเป็น 4 กลุ่มใหญ่ๆ และภายในแต่ละกลุ่มก็อาจจะแยกย่อยออกไปอีก คือ

1. ความเพลิดเพลิน (Diversion) ซึ่งจะออกมาในรูปแบบของการใช้สื่อเพื่อหลบเลี่ยงออกมาจากประสบการณ์ในชีวิตประจำวันที่ซ้ำซากจำเจ หรือเพื่อหลบหนีปัญหา และผ่อนคลายอารมณ์ ตัวอย่างของการชมภาพยนตร์ประเภทวิทยาศาสตร์ แฟนตาซี (Sci-Fi) เป็นตัวอย่างที่ชัดเจน
2. มนุษย์สัมพันธ์ (Personal Relation) เป็นการใช้อสื่อเพื่อเสริมความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ในสังคม เช่น นั่งดูรายการเกมโชว์ทางโทรทัศน์ร่วมกันทั้งครอบครัว หรือการนำเอาเรื่องราวจากละครโทรทัศน์มาพูดคุยกับคนในที่ทำงาน
3. เอกลักษณ์ของปัจเจกบุคคล (Personal Identity) เป็นการใช้อสื่อเพื่อตอกย้ำหรืออ้างอิงกับกลุ่ม เพื่อเสริม/สร้างเอกลักษณ์ของตนเอง เช่น ถ้าเป็นวัยรุ่นก็ต้องดูรายการสอนภาษาอังกฤษแบบวัยรุ่นที่มีรูปแบบทันสมัย มีเนื้อหาสาระที่วัยรุ่นสนใจ ใช้พิธีกรขวัญใจวัยรุ่น เป็นต้น
4. ติดตามข่าวสาร (Surveillance) อันเป็นหน้าที่พื้นฐานของการเปิดรับสื่ออยู่แล้ว

จากผลการวิจัยในเรื่องการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจของนักศึกษากาหลายๆ ท่าน โจเซฟ อาร์ โดมินิค (Joseph R. Dominick, 1993) ได้กล่าวสรุปเกี่ยวกับเหตุผลในการใช้สื่อมวลชนของบุคคล เป็น 4 กลุ่ม ด้วยกันคือ

1. **เพื่อการรับรู้** (Cognition) คือ การที่ผู้รับสารต้องการข่าวสารเพื่อสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ในด้านความอยากรู้อยากเห็น และความต้องการได้รับการยอมรับว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อมวลชนในรูปแบบหลักคือ ข่าวสาร ความรู้และความบันเทิง

2. **เพื่อความหลากหลาย** (Diversions) คือ เพื่อตอบสนองความต้องการในรูปแบบต่างๆ กัน

- เพื่อการกระตุ้นอารมณ์ (Stimulation) เป็นการเปิดรับสื่อเพื่อแสวงหาความเร้าใจ ความสนุกสนาน ความตื่นเต้น อีกทั้งเพื่อลดความเบื่อหน่าย

- เพื่อการพักผ่อน (Relaxation) เป็นการเปิดรับสื่อเพื่อผ่อนคลายความเครียดหรือลดความเร่งเร้าในชีวิตประจำวันลง

- เพื่อการปลดปล่อยอารมณ์ (Emotion Release) คือ การเพิ่มหรือลดอารมณ์และพลังงาน เช่น การดูหนังสยองขวัญ หรือการดูหนังรันทด เหล่านี้ล้วนเป็นการปลดปล่อยอารมณ์ทั้งสิ้น

3. **เพื่อประโยชน์ทางด้านสังคม** (Social Utility) หมายถึง ความจำเป็นของบุคคลที่ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ดังนั้น การเปิดรับสื่ออาจแสดงถึงการยอมรับของคนในสังคมและความผูกพันต่อผู้อื่น ซึ่งอาจแสดงออกได้ดังนี้

- การใช้ภาษาร่วมสมัย (Conversation Currency) ผู้รับสารอาจเปิดรับสื่อเพื่อต้องการความทันสมัย โดยสื่อมวลชนจะเป็นตัวเชื่อมโยงความเป็นกลุ่มเหล่านั้น ซึ่งผู้รับสารอาจจะมีการแสดงออกถึงการใช้ภาษา เช่น คำพูด ความเข้าใจต่อคำนิยมใหม่ๆ ทั้งนี้ เพื่อแสดงความเป็นกลุ่มเดียวกัน

- สื่อมวลชนสัมพันธ์ (Parasocial Relationship) จากสภาพสังคมที่มีความเจริญก้าวหน้า แต่ปัจเจกชนกลับรู้สึกโดดเดี่ยวในสังคม ดังนั้น ปัจเจกชนจึงมักมีสื่อมวลชนเป็น

เพื่อนแทนหรืออย่างน้อยก็มีการใช้สื่อมวลชนในการแสวงหาเพื่อน ดังจะเห็นได้ในปัจจุบันที่คนส่วนใหญ่ในสังคมอาศัยสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ว่าเป็นเพื่อนแก้เหงา

4. **การผลจากสังคม (Withdrawal)** เป็นการเปิดรับสื่อหรือเข้าหาสื่อเพื่อหลีกเลี่ยงจากงานประจำ อาทิเช่น การเร่งรีบทำงานให้เสร็จเพื่อจะได้ไปชมโทรทัศน์ เป็นต้น หรือการที่บุคคลใช้สื่อเป็นเขตกันชน (Buffer Zone) เพื่อพ้นจากการรบกวนของผู้อื่น เช่น การอ่านหนังสือพิมพ์บนเครื่องบิน

สำหรับประเทศไทย ศิริชัย ศิริภายะ และกาญจนา แก้วเทพ Z2531, น. 110-112) ได้ทำการศึกษาชุดตัวแปรความต้องการที่ผู้รับสารต้องการจากสื่อมวลชน ซึ่ง McQuail และคณะได้สร้างไว้แล้วนำมาปรับปรุงขึ้นใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับการใช้สื่อมวลชนของผู้รับสาร ดังนี้

1. ความต้องการสารสนเทศ

- 1.1 เพื่อทราบเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับตัวเอง สภาพปัจจุบันที่อยู่รอบตัว สภาพปัจจุบันของสังคมและโลก
- 1.2 เป็นเครื่องมือในการแสวงหาข้อแนะนำในการปฏิบัติ ความคิดเห็นและการตัดสินใจ
- 1.3 สนองความต้องการอยากรู้อยากเห็น และสนองความสนใจ
- 1.4 เป็นการเรียนรู้ และศึกษาด้วยตนเอง
- 1.5 สร้างความรู้สึกมั่นคง โดยใช้ความรู้ที่ได้มาจากสื่อมวลชน

2. ความต้องการสร้างควมมีเอกลักษณ์ให้แก่บุคคล

- 2.1 ให้แรงเสริมแก่ค่านิยมส่วนบุคคล
- 2.2 ให้ตัวแบบทางพฤติกรรม
- 2.3 แสดงออกร่วมกับค่านิยมของคนอื่นๆ (ในสื่อมวลชน)
- 2.4 มองทะลุลึกเข้าไปภายในตัวเอง

3. ความต้องการรวมตัวและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

- 3.1 มองทะลุเข้าไปในสภาพแวดล้อมของผู้อื่น
- 3.2 แสดงออกร่วมกับผู้อื่น และเกิดความรู้สึกในลักษณะที่เป็นเจ้าของ
- 3.3 นำไปใช้ในการสนทนาและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

- 3.4 ใช้แทนเพื่อน
- 3.5 ช่วยในการดำเนินตามบทบาททางสังคม
- 3.6 สร้างสายสัมพันธ์กับครอบครัว เพื่อนและสังคม

4. ความต้องการความบันเทิง

- 4.1 การหลีกเลี่ยง หรือหลีกเลี่ยงจากปัญหาต่างๆ
- 4.2 ความผ่อนคลาย
- 4.3 ได้วัฒนธรรมที่เป็นของแท้ ได้ความสนุกสนานทางสุนทรียะ
- 4.4 ใช้เวลาให้หมดไป
- 4.5 ปลดปล่อยอารมณ์
- 4.6 เป็นการกระตุ้นทางเพศ

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยของลอเรนซ์ เอ. เวนเนอร์ (Lawrence A. Wenner, 1985) ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับความพึงพอใจในการบริโภคข่าวสาร (News Gratifications) โดยเฉพาะ Wenner ได้รวบรวมผลงานวิจัยที่มีผู้ทำไว้มากมาย แล้วสร้างออกมาเป็นแผนที่แสดงความพึงพอใจในการบริโภคข่าวสาร (Media News Gratifications Map) โดยเวนเนอร์ (Wenner) ได้แบ่งความพึงพอใจออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

1. **Orientational Gratifications** : กระบวนการใช้ข่าวสารเพื่อประโยชน์ทางด้านข้อมูลเพื่อการอ้างอิง และใช้เพื่อเป็นแรงเสริมย้ำในความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับสังคมรูปแบบของความต้องการที่แสดงออกมา ได้แก่ การติดตามข่าวสาร (surveillance) การได้มาซึ่งข้อมูลเพื่อช่วยในการตัดสินใจ (Decisional Utility) หรือเพื่อช่วยในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง (Vote Guidance)

2. **Social Gratifications** : กระบวนการใช้ข่าวสารเพื่อประโยชน์ในการเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลเกี่ยวกับสังคม ซึ่งรับรู้จากข่าวสาร เข้ากับเครือข่ายส่วนบุคคลของปัจเจกบุคคล เช่น การนำข้อมูลไปใช้ในการสนทนากับผู้อื่นเพื่อชักจูงใจ เป็นต้น

3. **Para – Social Gratifications** : กระบวนการใช้ประโยชน์จากข่าวสารเพื่อดำรงเอกลักษณ์ของบุคคล หรือเพื่อการอ้างอิงผ่านตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสื่อ หรือปรากฏในเนื้อหาของสื่อ เช่น การยึดถือ หรือความชื่นชมผู้อ่านข่าวเป็นแบบอย่างในทางพฤติกรรม

4. Para – Orientational Gratifications : กระบวนการใช้ข่าวสารเพื่อประโยชน์ในการลดหรือผ่อนคลายความตึงเครียดทางอารมณ์ หรือเพื่อปกป้องตนเอง เช่น การใช้เวลาให้หมดไปเพื่อความเพลิดเพลิน สนุกสนาน เพื่อหลีกเลี่ยงจากสิ่งที่ไม่พึงพอใจอย่างอื่น เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากสื่อเป็นเรื่องของการมีสื่อหลายๆ ประเภทให้เลือก เสมือนเมนูอาหารที่บุคคลจะเลือกตามความต้องการและความพึงพอใจ ตลอดจนประโยชน์ที่ตนจะได้รับนั่นเอง

ดังนั้น การวิจัยเรื่อง การแสวงหาข่าวสาร ความคาดหวัง และความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย เป็นการที่กลุ่มเป้าหมายเลือกและตัดสินใจที่จะใช้สื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ ด้วยเหตุผลสำคัญคือ การรับรู้ประโยชน์ที่ตนจะได้รับในรูปแบบต่างขึ้นอยู่กับความต้องการที่แตกต่างกันไป ซึ่งก่อให้เกิดความพึงพอใจที่ต่างกันที่สุดในที่สุด

4. แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ผู้รับสารตามลักษณะทางประชากร

กระบวนการสื่อสารของมนุษย์มีองค์ประกอบสำคัญคือ ผู้ส่งสารและผู้รับสาร โดยผู้ส่งสารจะต้องคำนึงถึงผู้รับสารเสมอ เมื่อส่งสารออกไป เนื่องจากผู้ส่งสารจะเป็นผู้กำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกระบวนการสื่อสารนั้นๆ ปัจจุบันการพัฒนากการสื่อสารในด้านต่างๆ ทำให้ผู้รับสารมีการตื่นตัว กล้าแสดงออกถึงความต้องการของตนเองมากขึ้น และกล้าที่จะเรียกร้องให้สื่อต่างๆ ปฏิบัติตามหรือสนองตอบความต้องการของตนทำให้ผู้รับสารมีความสำคัญไม่ด้อยไปกว่าสื่อ ดังนั้นในการสื่อสาร ผู้ส่งสารจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ลักษณะของผู้รับสารทำให้รู้จักและเข้าใจผู้รับสารเป้าหมายให้มากที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้การสื่อสารเกิดประสิทธิผลสูงสุด โดยเฉพาะเมื่อผู้รับสารเป็นมวลชน ซึ่งมีความแตกต่างและไม่เป็นที่รู้จัก

ท็อดด์ ฮันต์ และเบรนต์ ดี.รูเบน(Todd Hunt and Brent D. Ruben,1993) แบ่งมวลชนผู้รับสารออกเป็น 3ประเภทดังนี้

1. มวลชนผู้รับสารชนชั้นนำ(elite audiences) เป็นมวลชนที่มีขนาดเล็ก ประกอบด้วยผู้นำความคิดเห็น(opinion leaders) ซึ่งมีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจ ตลอดจนการศึกษาสูง เช่น ผู้ที่ชอบซื้องานศิลปะ แลผู้รับเทคโนโลยีต่างๆ เป็นคนแรกของสังคม

2. มวลชนผู้รับสารทั่วไป (general audiences) เป็นมวลชนที่ประกอบด้วยคนจากทุกส่วนในสังคม มีขนาดใหญ่ และหลากหลาย เช่น ผู้อ่านและผู้ชม ผู้ฟัง หนังสือพิมพ์ นิตยสาร รายการวิทยุและรายการโทรทัศน์ที่ดึงดูดความสนใจของมวลชน (mass appeals)

3. มวลชนที่รับสารเฉพาะกลุ่ม (specialized audiences) มวลชนผู้รับสารเฉพาะกลุ่มประกอบด้วยบุคคล ซึ่งมีลักษณะทางประชากรและจิตวิทยา (demographic and psychographic characteristics) เหมือนๆกันและมีขนาดเล็ก ได้แก่ กลุ่มคนที่มุ่งงานอดิเรก ผลผลิต กิจกรรมในเวลาว่างหรือความสนใจเฉพาะด้าน

ส่วน จอห์น อาร์. บิตเนอร์ (John R. Bittner, 1993) ได้วิเคราะห์ลักษณะของกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจนขึ้น โดยพิจารณาจาก 2 ลักษณะคือ

1. ลักษณะทางจิตวิทยาของมวลชนผู้รับสาร (psychographic characteristics of audiences) หมายถึง ลักษณะทางจิตใจของมวลชนผู้รับสาร เช่น ทัศนคติ ความคิดเห็น ค่านิยม ความนับถือตนเอง รสนิยม ความต้องการ เป็นต้น

2. ลักษณะทางประชากรของมวลชนผู้รับสาร (demographic characteristics of audiences) หมายถึง อายุ เพศ สถานะทางสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา ศาสนาแลภูมิลำเนา

ในทางปฏิบัติ หากผู้ส่งสารต้องการรู้จักและเข้าใจมวลชนผู้รับสารที่เป็นเป้าหมาย ผู้ส่งสารจะใช้ลักษณะทางจิตวิทยาและลักษณะทางด้านประชากรของผู้รับสารประกอบกัน ลักษณะทางประชากรจะบอกว่า ผู้รับสารเป็นใคร อายุเท่าไร เพศอะไร ฐานะเป็นอย่างไร ในขณะที่ลักษณะทางจิตวิทยา จะบอกว่า คนคนนั้นมีความรู้สึกนึกคิดอย่างไร มีรสนิยมและความต้องการอย่างไร วิธีการที่ใช้วิเคราะห์มวลชนที่รับสารนี้เรียกรวมๆว่า การวิเคราะห์มวลชนผู้รับสาร ตามลักษณะทางประชากร (demographic analysis of an audiences) โดยมีสมมติฐานว่า มวลชนผู้รับสารที่อยู่ในกลุ่มทางลักษณะประชากรเดียวกันจะมีลักษณะทางจิตวิทยาคล้ายคลึงกัน และคนที่มีลักษณะทางประชากรต่างกันจะมีลักษณะทางจิตวิทยาแตกต่างกัน (ปรมา สตะเวทิน, 2546) โดยจะมีการวิเคราะห์จากปัจจัย ดังนี้

1. อายุ นับเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนมีความแตกต่างกันด้านความคิดและพฤติกรรม โดยทั่วไปคนที่มีอายุน้อยมักจะมีความคิดเสรีนิยม ยึดถืออุดมการณ์ ใจร้อน และมองโลกในแง่ดีมากกว่าคนที่มีอายุมาก ในขณะที่คนที่มีอายุมากจะมีความคิดอนุรักษ์นิยม ยึดถือการปฏิบัติ

ระมัดระวัง และมองโลกในแง่ร้ายมากกว่าคนที่มีอายุน้อย สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากคนที่มีอายุมาก มีประสบการณ์ในชีวิต ซึ่งเคยผ่านปัญหาต่างๆ ตลอดจนมีความผูกพันที่ยาวนานและมีประโยชน์ในสังคมมากกว่าคนที่มีอายุน้อย

2. เพศ จากการวิจัยทางจิตวิทยาหลายเรื่องแสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงและผู้ชายมีความแตกต่างกันอย่างมากในเรื่องความคิด ค่านิยม และทัศนคติ ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมและสังคมได้กำหนดบทบาทและกิจกรรมของหญิงชายไว้ต่างกัน ผู้หญิงจึงมักเป็นคนที่จิตใจอ่อนไหว หรือเจ้าอารมณ์ โอนอ่อนผ่อนตามและเป็นแม่บ้านแม่เรือน และมักจะถูกชักจูงได้ง่ายกว่าผู้ชาย

3. การศึกษามีอิทธิพลต่อผู้รับสาร ดังนั้นคนที่ได้รับการศึกษาในระดับที่แตกต่างกันย่อมจะมีความรู้สึกนึกคิด อุดมการณ์และความต้องการที่แตกต่างกันออกไป คนที่มีการศึกษาสูงหรือมีความรู้ดีจะได้เปรียบในการที่จะเป็นผู้รับสารที่ดีกว่า เพราะมีความรู้กว้างขวาง เข้าใจมากกว่า ไม่เชื่ออะไรง่ายๆโดยทั่วไป คนที่มีการศึกษาสูงจะใช้สื่อมวลชนมากกว่าคนที่มีการศึกษาต่ำและคนที่มีการศึกษาสูงมักจะใช้สารประเภทสิ่งพิมพ์มากกว่าสารชนิดอื่น

4. สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจหมายถึง อาชีพ รายได้ เชื้อชาติและชาติพันธุ์ ตลอดจนพื้นฐานทางครอบครัว การวิจัยทางด้านนิเทศศาสตร์ชี้ให้เห็นว่าสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้รับสารมีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อปฏิกิริยาของผู้รับสารที่มีต่อผู้ส่งสารและสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจทำให้คนมีวัฒนธรรมต่างกัน มีประสบการณ์ต่างกัน มีทัศนคติ ค่านิยม และเป้าหมายต่างกัน

5. ศาสนาเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อผู้รับสารทั้งในด้านทัศนคติ ค่านิยมและพฤติกรรม เนื่องจากศาสนามีส่วนเกี่ยวข้องกับคนและกิจกรรมในชีวิตของคนตลอดชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ในระยะเริ่มต้นเด็กได้รับอิทธิพลของศาสนาผ่านทางพ่อแม่ โดยการอบรมสั่งสอนและปลูกฝังความคิดของพ่อแม่ ต่อมาได้รับอิทธิพลของศาสนาผ่านทางโรงเรียน โดยการศึกษาเล่าเรียนตามหลักสูตรและการปฏิบัติในพิธีกรรมต่างๆของโรงเรียนและในที่สุดก็ได้รับอิทธิพลโดยตรงของศาสนาในโอกาสต่างๆ

1. อิทธิพลต่อทัศนคติ ด้านศีลธรรม คุณธรรม แลความเชื่อทางจริยธรรม
2. อิทธิพลต่อทัศนคติด้านเศรษฐกิจ
3. อิทธิพลต่อทัศนคติด้านการเมือง

6. ภูมิลำเนา หมายความว่าถึงถิ่นที่อยู่ของมวลชนผู้รับสาร การสื่อสารมวลชนเป็นกิจกรรมการสื่อสารที่กว้างใหญ่ไพศาลครอบคลุมพื้นที่กว้างขวางถึงระดับภูมิภาคภายในประเทศหรือแม้แต่ระดับโลก เช่น ในปัจจุบัน มวลชนผู้รับสารแต่ละภูมิภาคและในแต่ละประเทศในโลกย่อมมีความแตกต่างกัน ไปในเรื่องความคิด ความเชื่อ ทศนคติ รสนิยม ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณีตามวัฒนธรรมย่อยของแต่ละภูมิภาคและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ การเข้าถึงลักษณะของมวลชนผู้รับสารที่อยู่ในที่ต่างๆกัน ทำให้ผู้ส่งสารต้องให้ความสนใจรอบคอบและระมัดระวังยิ่งขึ้น อย่างน้อยที่สุดแม้ไม่สามารถสร้างความพอใจให้มวลชนผู้รับสาร ในทุกที่ได้ เนื่องจากความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมแต่ก็สามารถเสนอเอกสารที่ไม่ขัดต่อ หรือไม่ลบหลู่ล่วงเกินขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อถือ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของมวลชนผู้รับสารในบางที่ได้

ลักษณะทางประชากรดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ประชาชนที่มีลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกันคือ เพศ อายุ การศึกษา สถานทางเศรษฐกิจและสังคม(อาชีพ รายได้ เชื้อชาติและภูมิหลังของครอบครัว) จะมีการแสวงหาข่าวสารที่แตกต่างกัน ในการวิจัยครั้งนี้จึงมีการนำแนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ลักษณะทางประชากรมาใช้ประกอบด้วยเพราะเป็นการศึกษาเรื่องการแสวงหาข่าวสาร ความคาดหวัง และความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทยซึ่งมีลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน และความแตกต่างนี้จะส่งผลหรือมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการแสวงหาข่าวสารของประชากรผู้รับสารเหล่านั้น

5. ทฤษฎีการแสวงหาข่าวสาร

ทฤษฎีการแสวงหาข่าวสารเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นทางผู้รับสารมากกว่าที่จะศึกษาตัวสื่อมวลชนหรือผู้ส่งสารและตัวข่าวสาร โดยตรงเพื่อหาปัจจัยและสาเหตุที่ทำให้บุคคลเลือก หรือหลีกเลี่ยงการรับข่าวสารบางอย่าง

แคลปเปอร์ (klapper,1960) ได้รวบรวมผลงานวิจัยเกี่ยวกับผลของสื่อและสรุปว่า ส่วนใหญ่แล้ว คนเรามีแนวโน้มที่จะเปิดรับข่าวสารจากสื่อ หรือเลือกใช้สื่อบางชนิดที่มีการเผยแพร่ข่าวสารตรงกับทัศนคติ หรือความสนใจตัวผู้รับสารมากกว่าที่จะศึกษาผู้ส่ง หรือตัวสื่อและตัวข่าวสารโดยตรง มีการศึกษาพฤติกรรมการเลือก หรือหลีกเลี่ยงการรับข่าวสารว่า มีสาเหตุหรือปัจจัยอะไรบ้างที่เป็นตัวกำหนดให้ตัวเราจึงต้องเลือกหรือหลีกเลี่ยงการรับข่าวสาร

แอตคิน (Atkin ,1973) กล่าวว่า บุคคลจะเลือกรับข่าวสารได้จากสื่อมวลชนนั้น ขึ้นอยู่กับหลักการต่างๆดังต่อไปนี้

1. การคาดคะเนเปรียบเทียบระหว่างผลรางวัลตอบแทน(reward value) กับการลงทุนลงแรง (expenditures) และพันธะผูกพัน (liabilities) ที่จะตามมา ถ้าผลตอบแทน หรือผลประโยชน์ที่ได้รับสูงกว่าการลงทุนลงแรงหรือการต้องใช้ความพยายามที่จะรับรู้หรือมีความเข้าใจแล้วบุคคลย่อมแสวงหาข่าวสารนั้น (information seeking) แต่ถ้าผลประโยชน์น้อยกว่าบุคคลอาจจะเฉยเมยต่อข่าวนั้น (information ignoring) หรือในกรณีที่บุคคลเห็นว่า สื่อนั้นจะก่อให้เกิดภาวะผูกพันก็จะหลีกเลี่ยงสื่อ นั้น (information avoidance) และในบางครั้งก็ต้องยอมรับสื่อต่างๆที่ไม่เต็มใจ (infoemation yielding) เพื่อหลีกเลี่ยงการลงทุนลงแรงในการรับสื่อ นั้นๆ

2. ความต้องการข่าวสารนั้นเกิดจากความไม่รู้หรือไม่แน่ใจของปัจเจกบุคคล ดังนี้

-การมองไม่เห็นความสอดคล้องกันระหว่างความรู้ของปัจเจกบุคคลขณะนั้นและระดับความต้องการที่อยากจะรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมภายนอก (extrinsic uncertainty) ยิ่งเป็นเครื่องที่สำคัญก็ยิ่งอยากมีความรู้และมีความแน่ใจสูง

-การมองเห็นความไม่สอดคล้องกันระหว่างความรู้ที่มีอยู่ของปัจเจกบุคคลขณะนั้นกับความรู้เป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งกำหนดโดยระดับความสนใจส่วนบุคคลของปัจเจกบุคคลนั้นต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด (intrinsic uncerainty)

3. ความต้องการที่ได้รับความบันเทิงของปัจเจกบุคคลนั้นมาจากการกระตุ้นอารมณ์แห่งความรื่นเริงบันเทิงใจที่เกิดจากการมองเห็นความที่ไม่สอดคล้องกันระหว่างสภาวะความเป็นอยู่ของปัจเจกบุคคลขณะนั้นระหว่างความสนุกสนานที่คาดหวังไว้ ข่าวสารที่ลดความไม่รู้หรือความไม่แน่ใจที่เกี่ยวข้องกับการบันเทิงสนุกสนานส่วนตัว (intrinsic desire) นั้นถือว่าเป็นข่าวสารที่ให้ความพึงพอใจทันทีในเชิงบริโภค (immediate consumemaely gratifications)

ข่าวสารที่ลดความไม่รู้เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ภายนอก (extrinsic uncertainty) เรียกว่า ข่าวสารที่ใช้ประโยชน์เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจ ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ความคิดและ

แก้ปัญหาต่างๆ (instrumental utilities) ในชีวิตประจำวัน ข่าวสารบางอย่างอาจจะให้ประโยชน์ทั้งการนำไปใช้และให้ความบันเทิงในเดียวกัน

คริกิลาส (Krikelas, 1993) อธิบายพฤติกรรมแสวงหาข่าวสารว่า คือ กิจกรรมที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งสารนิเทศ ข้อมูลและข่าวสารที่จะสนองความต้องการของตนทั้งในส่วนของความสนใจส่วนตัว หน้าที่การงานและการเรียนรู้ พฤติกรรมนี้เริ่มขึ้นเมื่อบุคคลนั้นต้องรู้ ศึกษา และวิเคราะห์เรื่องราวหรือปัญหาใดปัญหาหนึ่งและพบว่า ความรู้ที่ตนมีอยู่นั้นไม่เพียงพอจึงต้องการความรู้เพิ่มเติม

ในการแสวงหาข่าวสารของบุคคล สิ่งที่สำคัญในการค้นหาข่าวสารก็คือแหล่งของข่าวสารซึ่งประเภทของแหล่งข่าวสารแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มดังนี้

1. กลุ่มบุคคล ได้แก่ เพื่อน ญาติ หรือบุคคลใกล้ชิด เป็นต้น ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่เกิดขึ้นจากความคิดและประสบการณ์ของแต่ละปัจเจกบุคคล
2. กลุ่มสถาบัน ได้แก่ โรงเรียน หอสมุด ศาสนา บริษัท ห้างร้านในวงธุรกิจ หรือรัฐบาล
3. สื่อ ได้แก่ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ หรือรูปแบบสื่ออื่นๆ เป็นต้น

ชแรมม์ (Schramm, 1973) เป็นอีกคนหนึ่งให้ความสนใจในเรื่องนี้ และได้กล่าวถึงหลักทั่วไปของการเลือกความสำคัญของข่าวสารว่า ขึ้นอยู่กับการใช้ความพยายามน้อยที่สุด (least effort) และผลที่จะได้บรรลุเป้าหมาย (promise of reward) เช่น ข่าวสารต่างๆ ที่อยู่ใกล้ตัวข่าวสารที่มีประโยชน์ต่อตนเองและแสวงหาได้ง่าย โดยมีสูตรการเลือกรับข่าวสารดังนี้

$$\text{การเลือกรับข่าวสาร} = \frac{\text{สิ่งตอบแทนที่คาดหวัง (Expectation for Reward)}}{\text{ความพยายามที่ต้องใช้ (Effort Required)}}$$

อย่างไรก็ตาม สูตรดังกล่าวเป็นเพียงหลักการเบื้องต้น หรืออาจจะเป็นไปได้เฉพาะการเลือกรับข่าวสารบางครั้งเท่านั้น อาจมีสาเหตุอื่นที่ควรพิจารณาอีกหลายประการ เช่น การมีประสบการณ์ต่างกันของผู้รับสาร ความสามารถในการประเมินสารประโยชน์ของข่าวสาร ภูมิหลัง สถานะภาพ ตลอดจนภาวะสังคมและจิตใจของแต่ละคนด้วย ซึ่งเป็นเรื่องที่ยุ่่งสารต้องคำนึงถึง

และให้ความสำคัญต่อผู้รับสารในสิ่งต่างๆเหล่านี้ ถ้าจะพิจารณาเฉพาะจากสูตรนี้จะเห็นได้ว่า คนเรามีแนวโน้มที่จะเปิดรับข่าวสารที่ใช้ความพยายามน้อย เช่น ข่าวสารต่างๆที่อยู่ใกล้ตัว สามารถแสวงหาได้ง่าย และเป็นข่าวสารที่มีประโยชน์ต่อตนเอง (อัญชนี วิชารักษ์ บุนนาค, 2540)

ทฤษฎีแสวงหาข่าวสารสามารถนำไปวิเคราะห์ผู้รับสารได้ว่า ผู้รับสารมีบทบาทในการ กระทำการสื่อสารเพื่อแสวงหาข่าวสารที่สอดคล้องกับความต้องการของตนเองเพื่อให้มีความรู้ สามารถนำไปใช้ตัดสินใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้ โดยเน้นบทบาทของผู้รับสารในฐานะผู้ทำการ สื่อสาร เช่น เมื่อต้องการข้อมูลข่าวสารก็จะแสวงหาข่าวสารนั้นด้วยตัวเอง และชี้ให้เห็นถึงความ ต้องการต่างๆ ของผู้รับสารจากพฤติกรรมทางด้านการสื่อสาร ซึ่งความต้องการดังกล่าวทำให้ บุคคลมีพฤติกรรมแสวงหาข่าวสารที่แตกต่างกันไป ทฤษฎีนี้จึงถือเป็นทฤษฎีพื้นฐานที่จะใช้ในการ วิจัยว่า การแสวงหาข่าวสาร การเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทยประเภท ไตบ้างและจากสื่อใด

6. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคาดหวัง

Victor H. Vroom (1970) ได้กล่าวถึงทฤษฎีความคาดหวังไว้ว่า การที่บุคคลจะกระทำการใด ๆ ก็ตาม ขึ้นอยู่กับปัจจัย 4 ประการ คือ 1) ผลตอบแทนที่เขาจะได้รับเหมาะสมกับ บทบาทที่เขาครอบครองเพียงใด 2) ความพอใจหรือไม่พอใจต่อผลที่เขาได้รับ 3) เมื่อเปรียบเทียบกับผู้อื่นแล้ว เขาเชื่อว่าเขาต้องเป็นผู้ได้รับผลนั้น 4) เขามีโอกาสที่จะได้รับผลตอบแทน ตามความ คาดหวัง

รัชนีกร เศรษฐ (2528) ได้กล่าวไว้ว่า ความคาดหวังจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ ผลประโยชน์สองประการ คือ 1) ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ 2) ผลประโยชน์ทางด้านสังคม

ทฤษฎีความคาดหวังของวรูม

ทฤษฎีความคาดหวังของวรูม ทฤษฎีนี้พัฒนามาจากสมมติฐานที่ว่า ก่อนที่บุคคลจะ ได้รับการจูงใจให้กระทำการใด เขาจะต้องพิจารณาก่อนว่า ความสามารถและความพยายามของเขา จะทำให้ได้ผลตามที่พึงปรารถนาหรือไม่ หรืออาจกล่าวสั้นๆหนึ่งได้ว่า การจูงใจให้ทำเป็นความ คาดหวังที่จะยึดถือของแต่ละบุคคล ทฤษฎีความคาดหวังมีส่วนประกอบ 3 ประการ คือ

ประการที่ 1 ทฤษฎีความคาดหวังในส่วนแรก เป็นเรื่องเกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเองเพื่อโอกาสที่จะได้รับความสำเร็จในอนาคต โดยแต่ละบุคคลมีความคาดหวังว่า ถ้าใช้ความสามารถโดยมีเครื่องมือ มีทรัพยากรช่วยในการปฏิบัติงานแล้ว จะประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย และถ้ามีการใช้ความอุตสาหะเพิ่มมากขึ้น จะได้ผลผลิตที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ถ้าไม่เป็นไปตามที่คาดหวังแล้ว จะมีผลทำให้ท้อแท้และเกิดความเบื่อหน่าย เช่น พนักงานขายของโรงแรม พยายามหาลูกค้ามาพักและใช้บริการอื่น ๆ ของโรงแรม แม้จะใช้ความพยายามโดยวิธีต่าง ๆ แล้ว ยังไม่สามารถทำยอดได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ จะเกิดความท้อแท้ แทนที่ผลงานจะมากขึ้นกลับลดน้อยลง ซึ่งในเรื่องนี้ผู้จัดการมีประสิทธิภาพจะต้องตั้งเป้าหมายที่มีประสิทธิภาพพร้อมทั้งให้การสนับสนุนทั้งเรื่องการอบรมที่จำเป็น ตลอดจนอุปกรณ์เครื่องมือในการทำงาน และพิจารณาในเรื่องของการมอบหมายงาน ให้สอดคล้องกับความสามารถทักษะของแต่ละบุคคล เพราะแต่ละบุคคลจะถูกจูงใจให้ทำงานตามขอบข่ายที่เขามีความคาดหวังโดยใช้ความอุตสาหะและหวังผลการทำงาน เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของงาน

ประการที่ 2 ทฤษฎีความคาดหวังในส่วนที่สอง เป็นเรื่องเกี่ยวกับการประเมินผลของงานกับระบบค่าตอบแทน โดยคาดว่าหากทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีผลงานปรากฏแล้ว ย่อมได้รับผลตอบแทนเป็นรางวัล ซึ่งถ้าเป็นไปตามความคาดหวังแล้วก็เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการทำงานต่อไป แต่ถ้าผลงานที่ดีเด่นของเขาถูกมองข้ามไม่ได้รับการเอาใจใส่จากผู้บริหารแล้ว จะทำให้แรงจูงใจในการทำงานเขาตกต่ำลงไป เกิดความท้อถอยในการปฏิบัติงาน

ประการที่ 3 ทฤษฎีความคาดหวังในส่วนที่สาม เป็นเรื่องเกี่ยวกับคุณค่าของผลตอบแทนที่ได้รับอาจจะไม่ได้เป็นที่พึงพอใจเท่าเทียมกัน บางคนอาจคาดหวังผลตอบแทนเฉพาะอย่าง ไม่ต้องการอย่างอื่น แต่ละคนจะให้คุณค่าของความพอใจตามผลลัพธ์ที่ได้แตกต่างกัน ถ้าได้รับผลตอบแทนตามที่ต้องการก็จะให้คุณค่าเป็นบวก แต่ถ้าไม่เป็นไปตามที่ต้องการจะมีคุณค่าเป็นลบ แต่ถ้ามีความรู้สึกเฉย ๆ คุณค่าผลตอบแทนจะเป็นศูนย์ เช่น พนักงานทำความสะอาดโรงแรม ชยัน ซื่อสัตย์ เรียนรู้งานได้รวดเร็ว มีผลงานที่มีประสิทธิภาพ ทำให้รับโบนัสพิเศษและเลื่อนตำแหน่งอย่างรวดเร็วได้เป็นแม่บ้านของโรงแรม ซึ่งผลตอบแทนทั้งเงินและการเลื่อนระดับ จะถูกตีค่าเป็นบวก แต่ถ้ากรณีนี้ถ้าความอุตสาหะเขาได้รับการไว้วางใจจากเจ้าของโรงแรม ให้เป็นผู้ช่วยในโรงแรมสาขาต่างจังหวัด ในขณะที่ครอบครัวอยู่กรุงเทพฯ และไม่พร้อมที่จะ

ไป ผลตอบแทนจะถูกตีค่าเป็นลบได้ หากไม่ได้รับการแก้ไขจะเกิดความท้อถอยในการทำงานได้ ตามทฤษฎีนี้ผู้บริหารต้องแสดงให้เห็นว่าผลตอบแทนที่มนุษย์ได้รับมีความหมายเพียงใด และผลงานของพนักงานที่ผู้บริหารต้องการนั้นต้องมีกำหนดไว้อย่างชัดเจน สามารถปฏิบัติและวัดได้ ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ การให้ผลตอบแทนต้องเสมอภาคและยุติธรรม

ทฤษฎีความคาดหวัง แสดงถึงทฤษฎีของความคาดหวังของวรูมเป็นจุดแข็งของ แนวโน้มที่จะปฏิบัติโดยขึ้นอยู่กับจุดแข็งของความคาดหวัง ซึ่งจะตามด้วยผลลัพธ์ที่กำหนด เพื่อ จูงใจในผลลัพธ์ของแต่ละบุคคล ซึ่งการปฏิบัติจะตามด้วยผลลัพธ์ที่กำหนดและจูงใจในผลลัพธ์ ของบุคคล ทฤษฎีความคาดหวังของวรูม ทฤษฎีนี้เสนอว่าแต่ละบุคคลจะเกี่ยวข้องกับการ ตัดสินใจในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงาน โดยถือเกณฑ์ความสามารถ ประสบการณ์ในการทำงานและ การได้รับรางวัล ทฤษฎีนี้มีข้อสมมติที่ว่าความจูงใจ ขึ้นกับวิธีการที่บุคคลต้องการ และวิธีการที่ บุคคลคิดว่าจะได้สิ่งนั้น ทฤษฎีนี้ถือว่าความเชื่อถือของบุคคล อันนำไปสู่การเกิดผลลัพธ์อย่างใด อย่างหนึ่ง เพื่อทำให้เกิดพฤติกรรม เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย และเลือกพฤติกรรมที่คาดว่าจะ ประสพผลสำเร็จสูงสุด

7. การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน

ความหมายของกรรมฐาน

กรรมฐาน (พระธรรมปิฎก, 2543 : 11) คือ ที่ตั้งแห่งการงาน อารมณฺ์เป็นที่ตั้งแห่งการ งานของใจ อูบายทางใจ วิธีฝึกอบรมจิต กรรมฐานเป็นที่ตั้งแห่งการงานทางใจ ซึ่งหมายถึงการมี สติกำหนดรู้เท่าทันทุกอารมณ์ที่เกิดขึ้น ยังจิตของผู้ปฏิบัติให้ตื่นอยู่ คือมีการตื่นตัวรู้สึกตัวอยู่ เสมอ

ภิกษุควรเป็นผู้ตื่นอย่างมีสติ มีสัมปชัญญะ มีจิตตั้งมั่น เบิกบาน ผ่องใส และควรเป็น เห็นแจ้งแก่กาลในกุศลกรรมทั้งหลายในการประกอบเนื่องๆ ซึ่งกรรมฐาน ภิกษุทั้งหลายเมื่อภิกษุ เป็นผู้ตื่นอย่างมีสติ มีสัมปชัญญะ มีจิตตั้งมั่น เบิกบาน ผ่องใสและเป็นผู้เห็นแจ้งแก่กาลในกุศล กรรมทั้งหลาย ในการประกอบกรรมฐานอยู่พึงหวังผลได้ 2 อย่างคือ อรหันตผลในปัจจุบันหรือ เมื่อยังมีอุปาทานเหลืออยู่ก็เป็นพระอนาคามี

พระพรหมโมลี (วิมุตติรัตนมาลี, 2539 : 213) ได้วิเคราะห์ศัพท์กรรมฐานไว้ว่า กรรมฐาน วิเสสชาติคมสุส ฐานนฺติ กรรมฐานิ. การปฏิบัติบำเพ็ญอันเป็นฐานแห่งการบรรลุคุณวิเศษคือฌาน และมรรคผลในพระพุทธศาสนา เรียกชื่อว่า กรรมฐาน

พระราชสุทธินิพนธ์มงคล (พระราชสุทธินิพนธ์มงคล, 2543 : 6) ได้ให้คำนิยามกรรมฐาน ว่า

- 1) กรรมฐาน แปลว่า การงานและหน้าที่
- 2) กรรมฐาน แปลว่า เราต้องรับผิดชอบตัวเองให้ได้
- 3) กรรมฐาน แปลว่า เราต้องช่วยตัวเองให้ได้
- 4) กรรมฐาน แปลว่า เราต้องพึ่งตัวเองได้
- 5) กรรมฐาน แปลว่า เราตั้งสติปัญญาสั่งสอนจิตของเราได้

กรรมฐานเป็นวิปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา ซึ่งหมายถึงการฝึกหัดจิตหรือการอบรมจิต ให้สงบสงัด และสว่างจากความทุกข์นั้นเอง กรรมฐานเป็นศาสตร์และศิลป์การดำเนินชีวิตและเป็นธุระอันสำคัญยิ่งทางพระพุทธศาสนา เรียกการปฏิบัติกรรมฐานว่า การบริหารจิตหรือการพัฒนาจิต ซึ่งมีความหมายให้เรารู้จักการรักษาคุ้มครองจิตด้วย วิธีการฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อลดละความวุ่นวาย และความเครียดที่เกิดจากร่างกายและจิตของเรา ให้เกิดความเข้มแข็ง นำมาใช้ในการปฏิบัติงานทุกอาชีพและก่อให้เกิดสุขภาพจิตที่ดี มีความมั่นใจและมีความสุข เพราะจิตที่พัฒนาดีแล้วย่อมมีความสุข และมีความเกษมสำราญในการทำงาน ประกอบกรรมดีและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและตนเอง (วริยา ชินวรโรณและคณะ, 2548 : 17) กรรมฐาน เป็นกรรมวิธีในการฝึกอบรมจิตเป็นหน้าที่ที่ควรปฏิบัติเป็นงานของจิตที่ยกระดับให้จิตสูงขึ้น

ประเภทของกรรมฐาน

กรรมฐานในพระพุทธศาสนามี 2 ประเภทคือ (พระธรรมปิฎก, 2543 : 81)

1. สมถกรรมฐาน หรือ สมถภาวนา (tranquility development) หมายถึง การฝึกอบรมจิตให้เกิดความสงบจนตั้งมั่นเป็นสมาธิ สมถะแปลว่าความสงบ ในความหมายโดยทั่วไปสมถกรรมฐานจึงหมายถึงวิธีทำจิตให้สงบ พระธรรมปิฎกได้ให้ความหมายของสมถกรรมฐานว่า "ธรรมเป็นเครื่องสงบระงับจิต ธรรมยังจิตให้สงบระงับจากนิเวรณูปกิเลสหรือฝึกจิตให้สงบเป็นสมาธิ"

2. วิปัสสนากรรมฐาน หรือวิปัสสนาภาวนา (Insight meditation) หมายถึง ข้อปฏิบัติในการฝึกฝนอบรมเจริญปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งในรูปนามโดยความเป็นไตรลักษณ์หรือรู้แจ้งต่อสภาวะรูปนามตามความเป็นจริง

ความหมายของวิปัสสนากรรมฐาน

วิปัสสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎกคือปัญญา กิริยาที่รู้ชัด ความวิจย ความเลือกสรร ความวิจยธรรม ความกำหนดหมาย ความเข้าไปกำหนด ความเข้าไปกำหนดเฉพาะ ภาวะที่รู้ ภาวะที่ฉลาด ภาวะที่รู้ละเอียด ความรู้แจ่มแจ้ง ความค้นคิด ความใคร่ครวญ ปัญญาเหมือนแผ่นดิน ปัญญาเครื่องทำลายกิเลส ปัญญาเครื่องนำทาง ความเห็นแจ้ง ความรู้ชัด ปัญญาเหมือนปลูกปัญญา อินทรีย์คือปัญญา ปัญญาพละ ปัญญาเหมือนศาตรา ปัญญาเหมือนปราสาท ความสว่างคือปัญญา แสงสว่างคือปัญญา ปัญญาเหมือนประทีป ปัญญาเหมือนดวงแก้ว ความไม่หลง ความวิจยธรรมเชื่อว่าสัมมาทิฐิเรียกว่า ปัญญาอินทรีย์หรือวิปัสสนา

พระธรรมปิฎก (พระธรรมปิฎก, 2543 : 276) ได้ให้ความหมายวิปัสสนาว่า ความเห็นแจ้ง คือเห็นตรงต่อความเป็นจริงของสภาวะธรรม (รูปนาม) ปัญญาที่เห็นไตรลักษณ์ให้ถอนความหลงผิดรู้ผิดในสังขารเสียได้การฝึกอบรมปัญญาให้เกิดความเห็นแจ้งรู้ชัดสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามที่มันเป็นของมันเอง

พระพรหมโมลี (พระพรหมโมลี, 2539 : 213) ได้วิเคราะห์ศัพท์วิปัสสนากรรมฐานไว้ว่า ปลูกขุขณฺธุสฺส วิวิธเณ อนิจฺจาติอากาเรน ปสฺสตีติ วิปสฺสนา. แปลว่า ธรรมชาติโดยอมเห็นแจ้งในชั้นนี้ห้าคือรูปนามโดยอาการที่เป็นไปในพระไตรลักษณ์เป็นต้น ธรรมชาตินั้น เรียกชื่อว่า วิปัสสนา อีกนัยหนึ่งว่า วิเสเสน ปสฺสตีติ วิปสฺสนา. แปลว่าปัญญาที่สามารถเห็นรูปนาม โดยอาการต่างๆเป็นพิเศษ (ไตรลักษณ์) ปัญญานั้นเรียกชื่อว่าวิปัสสนา

พระธรรมธีรราชมหาวิทยาลัย (พระธรรมธีรราชมหาวิทยาลัย, 2532 : 11) ได้ให้คำนิยามวิปัสสนากรรมฐานว่า เป็นโรงงานฝึกจิต ให้เกิดปัญญารู้แจ้งแทงตลอดสภาวะธรรมตามความเป็นจริง ปัญญานั้นมีอยู่ 3 ชั้นคือ (1) สุตมยปัญญา ปัญญาเกิดจากการฟัง การเรียน การอ่านหนังสือต่างๆ ทั้งทางโลกและทางธรรม (2) จินตามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการคิด (3) ภาวนามย

ปัญญา ปัญญาเกิดจากการเจริญสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน แต่ปัญญาที่รู้แจ้งแทงตลอดสภาวะธรรมตามเป็นจริงนี้ ได้แก่ปัญญาอันเกิดจากการเจริญวิปัสสนาเท่านั้น ดังท่านตั้งศัพท์วิเคราะห์ว่า วิวิธากาเรน อนิจจาทิวเสน ปสฺสุสตีติ วิปัสสนา ปัญญาโดยอภิจารณาเห็นรูปนามโดยการต่างๆด้วยอำนาจแห่งความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตาปัญญานั้น ชื่อว่า วิปัสสนา

ราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542 : 1078) ให้ความหมายของวิปัสสนาว่า ความเห็นแจ้ง, การฝึกอบรมปัญญาให้เกิดความเห็นแจ้งในสังขารทั้งหลายว่าเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา

วิปัสสนา (พระธรรมสิงหบุราจารย์, 2529 : 53 - 54) เป็นอุบายให้เรื่องปัญญาคือเกิดปัญญาเห็นแจ้ง หมายความว่าเห็นรูปนามในขณะปัจจุบัน เห็นรูปนาม เห็นพระไตรลักษณ์ วิปัสสนากรรมฐานนี้หมายเอารูปกับนามเป็นอารมณ์ คือ การพิจารณารูปนามให้เห็นไตรลักษณ์ว่าเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์และไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตนว่าจากความยึดมั่นคงถือนั่นในบัญญัติทั้งปวง “ภิกษุพิจารณาเห็นรูปทั้งหมดนั้นด้วยปัญญาอันชอบตามความเป็นจริงอย่างนี้ว่า นั่นไม่ใช่ของเราไม่เป็นนั่น นั่นไม่ใช่อัตตาของเรา” การพิจารณาจนรู้แจ้งอย่างนี้เรียกว่า วิปัสสนา

วิปัสสนา (ธนิต อยุธยา, 2528 : 3-4) มีความหมายว่าปัญญาเห็นแจ้ง หรือความรู้เห็นแจ้ง เห็นสภาวะและปรากฏการณ์ใดไม่เที่ยงมิใช่เห็นโดยความเที่ยง เห็นโดยความเป็นทุกข์มิใช่เห็นโดยความสุขเห็นโดยความเป็นอนัตตา (ไม่มีตัวตน) มิใช่เห็นโดยอัตตา เห็นโดยความไม่งาม มิใช่เห็นโดยความงามในอัตภาพร่างกายซึ่งได้แก่รูปนาม

วิปัสสนาจึงหมายถึงวิธีการที่สร้างให้เกิดปัญญาหยั่งรู้ เห็นแจ้งในสังขารทั้งปวง เป็นความรู้แจ้งเห็นจริงตามกฎของไตรลักษณ์ วิปัสสนานั้นจะต้องได้รับการสนับสนุนจากสมาธิ โดยเฉพาะฌณิกสมาธิ เพราะเมื่อจิตสงบด้วยวิธีการของฌณิกสมาธิแล้วสามารถยกจิตเข้าสู่วิปัสสนาได้ง่าย ดังที่ปรากฏในยุคนัทสูตตราว่า การเจริญวิปัสสนามีสมณะนำหน้า เจริญสมณะมีวิปัสสนานำหน้าเจริญสมณะวิปัสสนาควบคู่กันไป เมื่อความสงบภายในเกิดขึ้นมีภาวะที่เอกผุดตั้งขึ้นอยู่มรรคเกิดขึ้น เธอพึงเสพพึงเจริญทำให้มากซึ่งมรรคนั้น ย่อมละสังโยชน์ได้ อนุสัยทั้งหลายย่อมสิ้นสุดไป

ความสำคัญของการปฏิบัติกรรมฐาน

การปฏิบัติกรรมฐานมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิตมนุษย์ เพราะเป็นการฝึกหัดพัฒนาจิตให้มีคุณภาพเหมาะแก่การนำไปใช้งานในหน้าที่ต่างๆ เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า มนุษย์และสัตว์ทั้งหลายมีส่วนประกอบที่สำคัญ 2 อย่างคือ กายกับจิตซึ่งอิงอาศัยกันอยู่ กายนั้นอุปมาเหมือนบ้านเรือนอันเป็นที่อยู่อาศัย ส่วนจิตนั้นอุปมาเหมือนคนผู้อาศัยเรือนหรือเป็นเจ้าของเรือน บ้านเรือนจะเป็นอย่างไรจะแข็งแรงทนทาน จะสะอาดหรือสกปรก จะสวยงามหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับเจ้าของเรือนหรือผู้อยู่เรือนนั้นเป็นสำคัญชีวิตของคนและสัตว์ทั้งหลายเช่นเดียวกัน จะดีหรือเลวจะได้ดีหรือตกยากจะเจริญรุ่งเรืองหรือไม่ขึ้นอยู่กับจิตใจเป็นสำคัญเรียกว่า ทุกสิ่งสำเร็จที่จิตก่อน ไม่มีอะไรปรากฏขึ้นโดยที่ไม่ปรากฏที่จิตก่อน

ดังนั้น ถ้าจิตใจดีจะส่งผลให้เกิดการกระทำดี การพูดดี เพราะการกระทำ การพูดดี นั้นเองความสุขย่อมจะเกิดตามมา ส่วนจิตที่ไม่ดีย่อมส่งผลให้เกิดการกระทำชั่วพูดชั่ว เพราะผลของการกระทำชั่วพูดชั่วนั้น ความทุกข์ย่อมจะเกิดขึ้นและตามมา (พระครูสมุห์ทองล้วน คงพิศ ,2549 : 6 -7)

การปฏิบัติกรรมฐานจึงเป็นวิธีการที่ดีที่สุดที่จะขัดเกลาจิตใจของมนุษย์ เมื่อมนุษย์ทุกคนฝึกปฏิบัติกรรมฐานในระดับสมถะจะเป็นผู้ที่มีความสงบ มีจิตใจเยือกเย็น มีความเมตตากรุณาต่อมนุษย์และสรรพสัตว์ทั้งหลาย จึงเป็นการสร้างสันติภาพเบื้องต้นให้เกิดขึ้นในโลก เมื่อใดที่มนุษย์ฝึกปฏิบัติขั้นวิปัสสนาจนเกิดความรู้แจ้งสังขารแล้วจะทำให้เกิดสันติภาพแก่ตนเองอย่างถาวรและสืบเนื่องไปสู่สันติภาพของโลกด้วย เพราะฉะนั้น การปฏิบัติกรรมฐานจึงเป็นระบบฝึกหัดขัดเกลาจิตใจให้มีสัมมาทิฐิเป็นคนดี รู้เท่าทันโลกและชีวิต กำจัดกิเลสตัณหา อวิชชาให้หมดไป เข้าสู่จุดหมายสูงสุดของชีวิตคืออมรรค ผล นิพพานต่อไป

ในหลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานนี้พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้มากมายในพระไตรปิฎก เช่น ในมหาสติปัฏฐานสูตร ธรรมจักรกับปวัตตนสูตร อนุตตลักขณสูตร เป็นต้น และในที่อื่นยังมีอีกมาก เช่น ในพระไตรปิฎกเล่มที่ 20 หน้าที่ 78 ว่า “วิปัสสนา ภิกขเว ภาวิตา กิมตถมนุโภติ ปญญา ภาวียติ ปญญา ภาวียติ กิมตถมนุโภติ ยา อวิชชา सा ปหียติ ” ซึ่งแปลว่า “ดูก่อนท่านผู้เห็นภายในวิภูสงสารทั้งหลาย บุคคลเจริญวิปัสสนาเพื่อประโยชน์อะไร ปัญญาที่บุคคลอบรมมาแล้วเพื่อประโยชน์อะไร ทำเพื่อละอวิชชา” การเจริญวิปัสสนาจึงเป็นวิธีการที่มุ่งทำลายล้างขาคีของความรู้แจ้งไม่ให้แผ่ขยายเผ่าพันธุ์แห่งความมืดบอดมาปิดบัง

ปัญญาความรู้แจ้งโลกสิ่งที่เป็นรากเหง้าของความไม่รู้ทั้งหลายเรียกว่า “อวิชชา” การทำลายอวิชชาที่รู้จึงต้องใช้ปัญญาคือความรู้แจ้งเป็นเครื่องมือ

การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน (พระธรรมธราชมพนี, 2542 : 2) จึงเป็นอุบายที่ทำให้เรื่องปัญญาเป็นการสอนให้บุคคลใช้ปัญญา สติและความเพียรพยายามเพ่งพินิจดูสิ่งที่เรียกว่า ชันธ์ 5 คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณหรือพูดโดยสรุปว่า รูปและนาม คำว่ารูปนั้นคือสิ่งที่เราเห็นด้วยตา ได้ยินด้วยหู สูดดมด้วยจมูก ชิมรสด้วยลิ้น ถูกต้องด้วยกาย สิ่งที่เรียกว่านาม ได้แก่สิ่งที่เรารู้ด้วยใจ เช่น ความสุข ความทุกข์ ความรัก ความเมตตา ความกรุณา เป็นต้น นั้นเป็นนาม เพราะฉะนั้นสิ่งใดที่เป็นรูป เสียง กลิ่น รส เย็น ร้อน อ่อน แข็ง ซึ่งบุคคลสัมผัสได้ด้วยตา หู จมูก ลิ้น กาย สรุปรวมเรียกว่า เป็นรูป บุคคลได้ใช้ปัญญาพิจารณาดูรูปนามเหล่านั้นในแง่ของความเป็นจริงตามหลักของสามัญลักษณ์คือ ลักษณะที่เสมอกันในสัตว์และสังขารทั้งหลาย ได้แก่ความเป็นของไม่เที่ยง เมื่อนั้นเป็นการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน ถ้าพูดตามสมัยใหม่เขาเรียกว่าการพัฒนาจิต การพัฒนาศีลธรรมข้อเท็จจริงเป็นเรื่องเก่าเป็นเรื่องตั้งแต่สมัยพระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่พระองค์ทรงชี้แจงต่อพุทธบริษัทให้บำเพ็ญจิตภาวนา พัฒนาจิตให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิตโดยใช้สติปัญญาเป็นอารมณ์ระดับจิต

วิธีปฏิบัติวิปัสสนาในสติปัฏฐาน 4 ที่เรียกว่า ทางสายเอกของพระพุทธเจ้าเป็นอุระหน้าที่จะต้องดำเนินวิธีชีวิตโดยใช้สติปัญญาเป็นอาวุธ เพื่อไม่ให้ผิดพลาดในการทำงานทุกอย่าง เพราะหน้าที่และการงานเป็นผลงานของชีวิตที่เราต้องทำโดยใช้สติปัญญาตลอดเวลา แต่การงานที่ประกอบไปด้วยปัญญานั้น ถ้าไม่ฝึกไม่อบรมด้วยความอดทนอย่างยิ่งแล้วเราจะไม่พบความจริง (พระธรรมสิงหนุรจารย์, 2550 : 127)

จากการค้นคว้าศึกษาของผู้รู้ทั้งหลาย มีความเห็นพ้องต้องกันว่าวิปัสสนากรรมฐานกับเขาวนอารมณ์เป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกัน วิธีจัดการกับอารมณ์ที่มีประสิทธิภาพดีที่สุด คือความเข้าใจตนเอง (Self-understanding) ซึ่งจะนำไปสู่ความรู้จักอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดและจินตนาการ (มกราพันธุ์ จุฑะรสก, 2547 : 8) คำว่าเข้าใจตนเองอาจเป็นคำที่คนไทยนิยมกันมาก แต่มักจะมีความหมายในเชิงการกระทำ เช่น ไม่เข้าใจตนเองเหมือนกันว่าทำอย่างนั้นได้อย่างไร แต่ความหมายของคำว่าเข้าใจหรือไม่เข้าใจตนเองตามหลักวิปัสสนากรรมฐานนั้น มีความหมาย

ครอบคลุมถึงว่าสามารถเข้าใจอารมณ์และความรู้สึกนึกคิดของตนเองเป็นการรู้เท่าทันอารมณ์ ปัจจุบันว่า ตนเองกำลังคิดอะไร เมื่อรู้สึกแล้วมีอารมณ์ตอบสนองกับสิ่งที่มากระทบอย่างไรในทุกขณะจิต การรู้ปัจจุบันขณะจึงเป็นการรู้อารมณ์ ผู้รู้อารมณ์ย่อมรู้ว่าจะจัดการกับอารมณ์นั้นอย่างไรไม่ว่าจะมีสิ่งเร้าเข้ามากระทบทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ หรืออายตนะช่องใดช่องหนึ่ง จะรู้เท่าทันสิ่งที่มาสัมผัส เมื่อรู้เท่าทันจะไม่นำไปสู่การปรุงแต่ง จึงไม่ทำให้เกิดอารมณ์รักชอบชิงชัง หรือไม่เกิดความพอใจ เสียใจ กับสิ่งที่เข้ามากระทบ

การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน โดยเอาสติเข้าไปตั้งกำกับจิตตามช่องทวารทั้ง 6 เมื่อปฏิบัติได้ผลแก่กล้าแล้วจะเข้าตัดต่ออายตนะทั้ง 6 คู่นี้ไม่ให้ติดต่อกันได้ โดยจะเห็นตามความเป็นจริงว่าเมื่อตากระทบรูปเห็นสักแต่ว่าเป็นแค่รูปไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตนบุคคลเราเขา ไม่ทำให้เกิดความรู้สึกนึกคิดปรุงแต่งให้เกิดความพอใจหรือไม่พอใจเกิดขึ้น รูปจะดับลงอยู่ ณ ตรงนั่นเอง ไม่ไหลเข้ามาสู่ภายในจิตได้อกุศลกรรมทั้งหลายจะตามเข้ามา “ผู้ใดตัดความยึดถือในรูปนามได้แล้ว ทำให้สงบได้แล้ว ระวังได้แล้วเผาด้วยญาณคือไฟแล้วความยึดถือว่าเป็นของเราในนามรูปย่อมไม่มีแก่ผู้ใดโดยประการทั้งปวง”

สติที่เกิดขึ้นขณะปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานนั้น นอกจากจะคอยสกัดกั้นกิเลสไม่ให้เข้ามาทางอายตนะแล้ว ยังเพ่งเล็งอยู่ที่รูปกับนาม เมื่อเพ่งอยู่จะเห็นความเกิดดับของรูปนามนั้นจะนำไปสู่การเห็นพระไตรลักษณ์คือความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ ความไม่มีตัวตนของสังขารหรืออสังขารอย่างแจ่มแจ้ง

รูปธรรม นามธรรมเป็นสิ่งที่ยื่นให้วิปัสสนาเห็นแจ้งแทงตลอด ทนต่อความพิศุจน์ วิปัสสนาจึงเอารูปนามเป็นกรรมฐาน เอารูปนามเป็นอารมณ์ เอารูปนามเป็นทางเดิน วิปัสสนาเพ่งรู้รูปนาม รูปนามจึงเป็นภูมิของวิปัสสนาเป็นกรรมฐานของวิปัสสนา รูปนามเป็นอารมณ์ของวิปัสสนารูปนามเป็นทางเดินของวิปัสสนา รูปนามยื่นไว้ให้วิปัสสนาเพ่ง (พระภาวนาภิรามเถร, 2499 : 56) การเพ่งดูรูปและนามคือการพิจารณาดูความเกิดขึ้น การตั้งอยู่ การดับไปของรูปนาม ภายใต้กฎแห่งไตรลักษณ์ การพิจารณารู้สิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน กำลังดำเนินอยู่ในปัจจุบัน กำลังดับไปในปัจจุบัน คือการมีสติรู้ทันสิ่งที่เกิดขึ้น “วิปัสสนาคือตัวสติ ระลึกรู้ทันปัจจุบันของรูปนามขณะพูด ขณะรูปนามทำงาน รู้ทันรูปนามขณะเห็น รู้ทันรูปนามขณะได้ยิน รู้ทันรูปนามขณะรู้กลิ่น รู้ทันรูปนามขณะรู้รส รู้ทันรูปนามขณะรู้สึกสัมผัส เย็น ร้อน อ่อน แข็ง”

วิธีปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน

การเจริญวิปัสสนากรรมฐานนั้น คือ การฝึกอบรมปัญญาด้วยการกำหนด (พิจารณา) สิ่งทั้งหลาย เพื่อให้เกิดความเห็นแจ้งชัด ตรงต่อสภาวะของมันคือให้เข้าใจตามความเป็นจริง หรือตามสิ่งที่สิ่งเหล่านั้นมันเป็นของมันเอง คือความเห็นไตรลักษณ์ ดังนั้นเบื้องต้นจะต้องเข้าใจ สิ่งที่จะต้องใช้กำหนด(อารมณ์) ในการเจริญวิปัสสนาก่อน สิ่งที่เป็นตัวกำหนดในอารมณ์ กรรมฐานนั้นคือรูปและนาม เพราะการเจริญวิปัสสนากรรมฐานนั้นจะต้องรู้จักสิ่งที่เกิดขึ้นกับรูป นามการจะรู้สิ่งที่เกิดขึ้นกับรูปนามจึงต้องใช้สติจดจ่ออยู่กับความเป็นไปของรูปนาม นั่นคือการ พินิจพิจารณา ทำให้คลายความยึดมั่นในรูปนามได้ “เพราะความยึดถือว่าเป็นของเรา นามรูป ย่อมไม่มีแก่ผู้ใดโดยประการทั้งปวง ผู้ใดไม่เศร้าโศกเพราะไม่มีความยึดมั่นว่าเป็นของเรา ผู้นั้นแล ย่อมไม่เสื่อมในโลก”

การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานนั้นจะมีผลมากน้อยเพียงใดอยู่ที่หลักใหญ่ 3 ประการ คือ 1) อาตปปี ทำความเพียรเผากิเลสให้เร่าร้อน 2) สติมา มีสติ 3) สัมปชานา มีสัมปชัญญะ อยู่กับรูปนามตลอดเวลาเป็นหลักสำคัญนอกจากนั้นผู้ปฏิบัติต้องมีศรัทธาความเชื่อว่าการปฏิบัติ เช่นนี้มีผลจริง ความศรัทธานี้เปรียบประดุจเมล็ดพืชที่สมบูรณ์ดีพร้อมที่จะงอกงามได้ทันทีที่นำไป ปลูกความเพียรประดุน้ำที่พรหมลงไปที่เมล็ดพืชนั้น เมื่อเมล็ดพืชได้น้ำพรหมลงไปจะงอกงาม สมบูรณ์ขึ้นทันทีเพราะฉะนั้น ผู้ปฏิบัติจะได้ผลมากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับสิ่งเหล่านี้ด้วย

การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานผู้ปฏิบัติจะต้องเปรียบเทียบจิตใจของเราในระหว่าง 2 วาระว่าก่อนที่ยังไม่ปฏิบัติและหลังการปฏิบัติแล้ว วิเคราะห์ตัวเองว่า มีความแตกต่างกันประการ ใด (พระธรรมสิงหบุราจารย์, 2543 : 47 - 48) เป็นการพิจารณาอารมณ์และความรู้สึกนึกคิด รวมถึงพฤติกรรมของตนเองว่าก่อนและหลังการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานนั้นมีความต่างกัน อย่างไร แต่ต้องวิเคราะห์ห้อย่างไม่เข้าข้างตนเอง เป็นการสรุปผลของการปฏิบัติด้วยตนเอง สิ่ง สำคัญของการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานนั้นคือสติ “คำว่า สติ แปลว่า ความระลึกได้ คือ ระลึก ได้ในการกระทำ 3 อย่าง ได้แก่ ระลึกได้ก่อนทำ ก่อนพูด ก่อนคิด” (พระเทพสิทธิมนี ญาณสิทธิ เถร, 2546 : 1) ก่อนที่จะทำอะไรให้ระลึกก่อนว่าสิ่งที่ทำนั้นเป็นประโยชน์หรือเป็นโทษต่อตนเอง และคนอื่นหรือไม่ก่อนพูดให้ระลึกก่อนว่าคำที่จะพูดได้สร้างปัญหาหรือไม่และก่อนคิดว่าตัวเอง

กำลังคิดอะไร สิ่งที่เกิดมีประโยชน์หรือไม่ ความหมายโดยรวมของสติก็คือการรู้เท่าทันอารมณ์ ปัจจุบันและปล่อยวางไม่ยึดถืออารมณ์ไว้ปรุงแต่ง

การทำให้เกิดการพัฒนา การทำให้มากขึ้น การทำให้เจริญขึ้น ซึ่งวิปัสสนาที่กล่าวมานั้น เรียกว่า วิปัสสนาภาวนา คือ ทำวิปัสสนาปัญญา หรือวิปัสสนาญาณให้เกิดขึ้นทำให้พัฒนาทำให้มากขึ้นและทำให้เจริญขึ้น วิปัสสนาปัญญาที่ทำให้เกิดขึ้นให้เจริญขึ้นนี้เรียกว่า ภาวนามยปัญญา คือ ปัญญาที่เกิดขึ้นด้วยการปฏิบัติ หรือทำให้เจริญขึ้นด้วยภาวนา (ธนิต อยุโพธิ์, 2528 : 5) ในการภาวนาระดับวิปัสสนานี้อาจมีความแตกต่างจากสมถภาวนา เพราะว่าในขั้นของสมถภาวนาจะเอาสติไปยึดกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างมั่นคง วิปัสสนาไม่จำเป็นต้องเอาสติไปยึดกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อย่างมั่นคง แต่จะเอาสติไปพิจารณาทุกสิ่งที่เกิดขึ้นที่มากกระทำ หรือความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

วิปัสสนามีวิธีปฏิบัติสำคัญที่เรียกว่า สติปัฏฐานคือ การเอาสติมาใช้ในการที่จะกำหนดอารมณ์ต่างๆ หรือตามดูสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นไปในชีวิตจิตของเรา เอาสติไปจับให้รู้เท่าทันอารมณ์ปัจจุบันแล้วส่งให้ปัญญาพิจารณา สติกับปัญญาทำงานคู่กัน สติเป็นตัวสำคัญเป็นตัวจับสิ่งนั้นไว้ให้ปัญญาดู สติกับปัญญาจึงทำงานคู่กันสติตามทุกอย่างที่เกิดขึ้นในปัจจุบันไม่ให้พลาดไป สติจับปัญญาดู ปัญญาดูรู้ตามเป็นจริง ปัญญาจะเห็นความไม่เที่ยง เห็นความเปลี่ยนแปลง เห็นความเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เพราะสิ่งทั้งหลาย เมื่อตามดูอย่างต่อเนื่องและไม่ขาดตอนจะเห็นการเกิดขึ้น การตั้งอยู่ การดับไป ซึ่งเป็นอาการของอนิจจังตลอดเวลา เมื่อดูโดยไม่มีอะไรมาบังตา เห็นตามความเป็นจริงเห็นสภาพที่เป็นอย่างนั้น คือเห็นความเปลี่ยนแปลง ความเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ทุกอย่างที่เกิดขึ้นในด้านร่างกาย การเคลื่อนไหว การยืน การนั่ง การนอน กานกิน การดื่ม การรับประทานอาหารสติจับทันแล้ว ปัญญารู้ตามเป็นจริงอาการที่เกิดขึ้นเป็นไปในจิต เช่น ความรู้สึกสุขทุกข์และความคิดอะไรต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตของเราทุกอย่าง สติเป็นตัวจับปัญญาเป็นตัวรู้เท่าทันกับปัจจุบัน นี่คือเรื่องของสติปัฏฐาน (พระธรรมปิฎก, 2547 : 106 - 107) เครื่องมือที่สำคัญอีกอย่างนอกจากสติคือปัญญา เมื่อปัญญากับสติทำงานควบคู่กัน จะทำให้การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเห็นผลได้เร็วขึ้น เช่น “การพิจารณากาย คืออวัยวะน้อยใหญ่ทั้งหมด มีผม ขน เล็บ เป็นต้น ซึ่งประชุมกันอยู่ในรูปนี้เปรียบเสมือนรถ จะได้ชื่อว่า รถ เพราะอาศัยส่วนต่างๆมาประกอบเข้ากัน” เมื่อจะพิจารณาร่างกายจะเอาสติมาจับจ่ออยู่กับกาย

จากนั้นจึงใช้ปัญญาเป็นตัวพิจารณา สติทำหน้าที่จับให้หนึ่ง ปัญญาทำหน้าที่พิจารณาให้เห็นตามความเป็นจริง โดยใช้จิตเป็นที่ตั้งสติเป็นตัวอารมณ์ ปัญญาเป็นตัวพิจารณาอารมณ์

เมื่อพิจารณารูปนามอย่างถ่องแท้แล้วจะเห็นถึงความไม่เที่ยง เป็นทุกข์และไม่ใช่อัตน การเห็นอย่างนี้เรียกว่าเห็นตามความเป็นจริง แล้วเกิดความเบื่อหน่าย “ความเบื่อหน่ายในที่นี้ ไม่ได้หมายเอาความเบื่อหน่ายอย่างของชาวโลก เช่น เบื่อหน่ายต่อชีวิตคิดฆ่าตัวตาย เป็นต้น หมายเอาความเบื่อหน่ายเป็นสังขารธรรมคือรูปนามของนักปฏิบัติ” (พระราชสิทธิมนี, 2505 : 2) ความเบื่อหน่ายทำให้เกิดการแสวงหาทางดับทุกข์และปล่อยวางอารมณ์ทุกอย่างที่มากกระทบ เมื่อมีอารมณ์ใดเกิดขึ้นจะรับรู้และวาง ไม่ปรุงแต่ง การไม่ปรุงแต่งทำให้อารมณ์ถูกปล่อยออกไปไม่ประทับอยู่ในจิต จิตจึงเบาสบาย

ประโยชน์ของวิปัสสนากรรมฐาน

1. พัฒนาสติสัมปชัญญะให้ว่องไว รู้ทันอารมณ์ความรู้สึก สามารถควบคุมพฤติกรรมให้เป็นไปในทางสร้างสรรค์ได้
2. พัฒนามนุษยสัมพันธ์ เพื่อการทำงาน และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น
3. มีความกตัญญู และคิดตอบแทนผู้มีพระคุณ
4. มีความอดทน อดกลั้น ต่อปัญหา และอุปสรรค
5. มีจิตสงบเย็น คลายความเครียด และความทุกข์
6. มีความละเอียดเกรงกลัวต่อบาป รู้ผิดชอบชั่วดี และเชื่อในกฎแห่งกรรม

ดั่งที่ หลวงพ่อสังฆธรรมรังสี ได้กล่าวว่า “ขอเจริญสุขท่านสาธุชนพุทธบริษัททั้งหลาย วันนี้อาตมาจะได้แสดงพระธรรมเทศนา ซึ่งเกี่ยวกับประโยชน์ของการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน 5 ประการ พร้อมทั้งวิธีอบรมอินทรีย์ให้แก่กล้าประการแรก การเจริญวิปัสสนากรรมฐานนี้ โดยสรุปแล้วมีประโยชน์ 5 ประการด้วยกัน ประการแรกคือ ทำให้นักปฏิบัติมีจิตใจผ่องใส ประโยชน์ของการเจริญวิปัสสนากรรมฐานประการที่สอง คือทำให้นักปฏิบัติ มีจิตที่มั่นคง หนักแน่นมากขึ้นกว่าเดิม ประโยชน์ของการเจริญวิปัสสนากรรมฐานประการที่สาม คือทำให้นักปฏิบัติเกิดปัญญา เกิดความเฉลียวฉลาดมากขึ้นกว่าเดิม ประโยชน์ของการเจริญวิปัสสนากรรมฐานประการที่สี่ คือ ทำให้โรคเก่าซึ่งไม่สามารถรักษาได้ จะอันตรธานไปได้จากการเจริญนี้ ประโยชน์ของการเจริญ

วิปัสสนากรรมฐานประการที่ห้า คือทำให้นักปฏิบัติสามารถบรรลุถึง ความพ้นทุกข์คือ มรรค ผล นิพพาน ในพระพุทธศาสนาได้ ประโยชน์ของการเจริญวิปัสสนากรรมฐานประการแรก คือทำให้จิตใจของนักปฏิบัติผ่องใส ทั้งนี้เพราะในขณะที่นักปฏิบัติ มีสติที่ตามรู้ปัจจุบันอารมณ์อยู่ กำหนดว่าพอง หนอ ยุบหนอ นิ่งหนอ ถูกหนอ หรือกำหนดว่า ขว้างหนอ ซ้ายอย่างหนา เป็นต้น ในขณะที่นั้นจิตของนักปฏิบัตินั้น จะประกอบด้วยกุศลเพราะสติเป็นกุศลธรรม ในขณะที่สติที่เป็นกุศลธรรมเกิดขึ้น อกุศลธรรมคือความโลภ ความโกรธ ความหลง ความเย่อหยิ่ง ความถือตัว ความทงตน เป็นต้น ก็ จะเกิดขึ้นไม่ได้ขณะนั้น กิเลสธรรมเหล่านี้เป็นสภาวะธรรมทางจิต ที่ทำให้จิตของเรามัวหมอง แต่ ในขณะที่มีสติตามรู้ปัจจุบันอารมณ์อยู่ กิเลสดังกล่าวก็จะเกิดขึ้นไม่ได้ เปรียบเหมือนกับในขณะที่ มีแสงสว่างเกิดขึ้น ความมืดย่อมจะอันตรธานไป ส่วนในขณะที่มีความมืดเกิดขึ้น ความสว่างก็ ย่อมจะอันตรธานไปเช่นเดียวกัน เวลาที่มีสติตามรู้ปัจจุบันอารมณ์อยู่ ขณะนั้นเปรียบเหมือนกับ ขณะที่แสงสว่างเกิดขึ้นมา อกุศลซึ่งทำให้จิตของเรามัวหมอง จะเกิดขึ้นไม่ได้ในขณะนั้น เพราะฉะนั้น นักปฏิบัติจะสามารถประสบผลของการเจริญวิปัสสนากรรมฐานประการแรก คือทำ ให้จิตผ่องใส เพราะเมื่อไม่มีอกุศลที่ทำให้จิตมัวหมอง จิตก็จะผ่องใสเบิกบาน”

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อัญชิสรา วิไลรัตน์ (2552) การเปิดรับและการใช้ประโยชน์จากข่าวสารความรู้ด้าน พระพุทธศาสนาของเยาวชนที่เข้าร่วม “เครือข่ายเยาวชนเผยแผ่ธรรม” จังหวัดเชียงใหม่ ผล การศึกษาในด้านความถี่และระยะเวลาในการเปิดรับข่าวสารความรู้ด้านพุทธศาสนาพบว่า กลุ่ม ตัวอย่างเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจ โดยสื่อมวลชนที่เด็กและ เยาวชนเปิดรับมากที่สุดได้แก่สื่อโทรทัศน์รองลงมาคือ อินเทอร์เน็ต วิทยุ และนิตยสารตามลำดับ สื่อบุคคลที่กลุ่มตัวอย่างพูดคุยด้วยมากที่สุด ได้แก่ สมาชิกครอบครัว รองลงมาคือครู อาจารย์ เพื่อนและพระสงฆ์ ตามลำดับ สำหรับสื่อเฉพาะกิจ พบว่าเด็กและเยาวชนเปิดรับสื่อประเภทคู่มือ หนังสือมากที่สุดรองลงมาคือ แผ่นพับ นิทรรศการ การฝึกอบรม ซีดีและวีดีโอเทป ตามลำดับ ในส่วนของการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์นั้นพบว่ากลุ่มตัวอย่างใช้ประโยชน์จากข่าวสาร ความรู้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมด้านศิลปะเป็นอันดับแรกรองลงมาคือด้านปัญญา ด้านจิต และด้านกาย

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างด้านเพศ อายุระดับ การศึกษาและรุ่นที่เข้ารับการอบรมมีความถี่และระยะเวลาในการเปิดรับข่าวสารแตกต่างกัน

อย่างไรก็ตาม มีเพียงปัจจัยด้านเพศเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์จากข่าวสาร ความรู้ด้านพุทธศาสนาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม

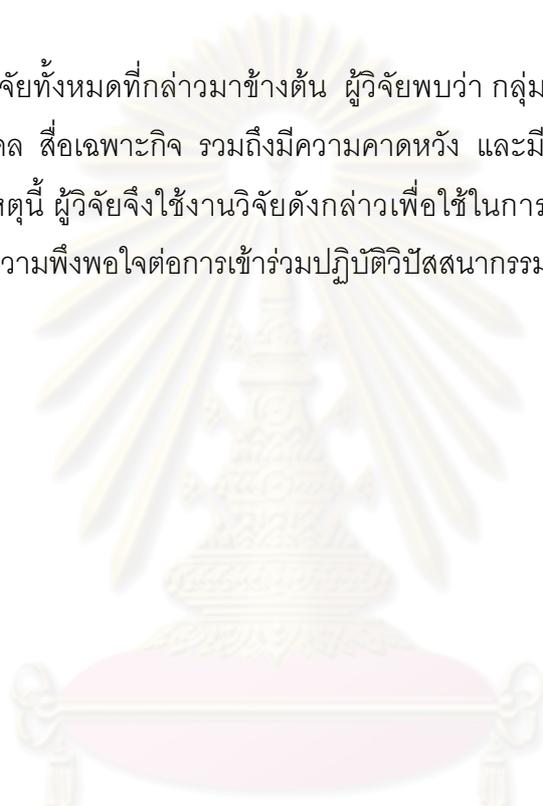
วรลักษณ์ อภัยไพบูลย์สวัสดิ์. (2549) ได้ศึกษาเครือข่ายการสื่อสารของกลุ่มผู้ปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐาน ศูนย์วิปัสสนากรรมฐาน วัดแดนสงบอสาฬหาราม จ.นครราชสีมา ผลการวิจัย พบว่า ลักษณะเครือข่ายการสื่อสารของกลุ่มผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ศูนย์วิปัสสนากรรมฐาน วัดแดนสงบอสาฬหาราม จ.นครราชสีมา เป็นเครือข่ายการสื่อสารแบบวงล้อ โดยกลุ่มผู้อบรม ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เป็นผู้รับข่าวสารจากกลุ่มอาสาสมัคร แล้วส่งต่อไปยังญาติพี่น้องและ บุคคลใกล้เคียง กลุ่มอาสาสมัคร จะอยู่ตรงกลางของกลุ่ม ซึ่งจะถ่ายทอดข้อมูลจากหลวงพ่อกับและ ครูภาวนาวิสิตู ไปสู่กลุ่มผู้เข้าอบรมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน สำหรับรูปแบบการติดต่อสื่อสาร แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ รูปแบบการติดต่อสื่อสารภายในกลุ่มแบ่งเป็น 2 ลักษณะ การติดต่อสื่อสารแบบทางเดียว การสื่อสารแบบสองทาง ส่วนรูปแบบการสื่อสารระหว่างเครือข่าย ของกลุ่ม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การสื่อสารแบบสองทางไม่เป็นทางการ การติดต่อสื่อสารแบบ สองทางเป็นทางการ

กนิษฐรัตน์ แสงจันทร์ (2543) ได้ศึกษาความรู้ ทักษะคติ และการใช้ประโยชน์จากธรรมะ ของผู้ปฏิบัติกรรมฐานที่วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า เพศและอายุของผู้มาปฏิบัติกรรมฐานมี ความสัมพันธ์กับเหตุผลในการมาปฏิบัติกรรมฐานที่วัดอัมพวันในเรื่องปัญหาสุขภาพ ระดับ การศึกษามีความสัมพันธ์กับเหตุผลปัญหาครอบครัว ปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาสุขภาพ ส่วน ทักษะคติการปฏิบัติกรรมฐานและการใช้ประโยชน์จากธรรมะมีความสัมพันธ์กับอายุของผู้มาปฏิบัติ กรรมฐาน ความรู้ของผู้มาปฏิบัติกรรมฐานมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำกับการใช้ประโยชน์จาก ธรรมะ และทักษะคติต่อการปฏิบัติกรรมฐานมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์จากธรรมะของผู้ มาปฏิบัติกรรมฐาน

อรณี ผู่วรรณลักษณ์ (2538) ได้ศึกษาการเปิดรับ การคาดหวังประโยชน์ และความ พึงพอใจในรายการธรรมะทางสื่อโทรทัศน์ของสมาชิกชมรมทางพระพุทธศาสนาใน กรุงเทพมหานคร พบว่า การเปิดรับ การคาดหวัง มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจจากการ เปิดรับรายการธรรมะทางสื่อโทรทัศน์ของสมาชิกชมรมทางพระพุทธศาสนา

เอี่ยมพร คงเพชร (2534) ได้ศึกษา ปัจจัยของการเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนาของ ชาวพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีวัดอัมพวัน ตำบลพรหมบุรี อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงบุรี พบว่า สิ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา ณ วัดอัมพวัน คือ บทบาทของพระสงฆ์เจ้าอาวาส ที่เป็นผู้นำด้านจิตใจของประชาชน เป็นผู้ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือประชาชนในยามมีทุกข์ที่เดือดร้อนยากลำบาก

จากงานวิจัยทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม มีการแสวงหาข่าวสาร จากสื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ รวมถึงมีความคาดหวัง และมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมปฏิบัติธรรม ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงใช้งานวิจัยดังกล่าวเพื่อใช้ในการศึกษา การแสวงหาข่าวสาร ความคาดหวัง และความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การแสวงหาข่าวสาร ความคาดหวัง และความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยกำหนดแนวทางและขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปร การวัดตัวแปร เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล การทดสอบเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ได้แก่ เยาวชนที่มีอายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึง 25 ปีบริบูรณ์ ที่เดินทางไปเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ณ วัดอัมพวัน วัดรำเปิงและยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ในปี พ.ศ. 2552 จำนวนทั้งสิ้น 73,525 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เยาวชนที่มีอายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึง 25 ปีบริบูรณ์ ที่เดินทางไปเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ณ วัดอัมพวัน วัดรำเปิงและยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ในปี พ.ศ. 2552 กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากการสุ่มตัวอย่างด้วยการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากสูตร ยามาเน่ (Yamane, 1971 : 580-581) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ดังนี้

สูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size)

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

n	=	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
N	=	ขนาดของประชากรจำนวน 73,525 คน
E	=	ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ กำหนดให้มีค่าเท่ากับร้อยละ 5

แทนค่าในสูตร

$$n = \frac{73,525}{1 + 73,525(0.05)^2}$$

$$n = 397.2$$

เมื่อได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างมาแล้ว จำนวนไม่น้อยกว่า 398 คน ในที่นี้กำหนดขนาดตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยขั้นตอนการสุ่มตัวอย่าง มีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ใช้วิธีการสุ่มแบบกำหนดตัวอย่าง (Quota Sampling) โดยกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยแบ่งตามสถานปฏิบัติธรรมที่เยาวชนไทยเดินทางไปวิปัสสนากรรมฐาน โดยกำหนดจำนวนตัวอย่างเท่าๆ กัน คือ กลุ่มตัวอย่างวัดอัมพวัน วัดร่ำเปิงและยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ จำนวนกลุ่มละ 140 คน รวมจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้นที่ได้รับจากการเก็บรวบรวม 400 คน

ขั้นตอนที่ 2 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตัวอย่างโดยบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยแจกแบบสอบถามให้แก่เยาวชนไทยที่มีอายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึง 25 ปีบริบูรณ์ ที่วัดอัมพวัน วัดร่ำเปิงและยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ให้ครบตามจำนวนที่กำหนด

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จำแนกตามสมมติฐานของการวิจัยไว้ 4 ข้อดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 เยาวชนไทยที่มีลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทยแตกต่างกัน

ตัวแปรอิสระ คือ ลักษณะทางประชากรของเยาวชนไทย ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับ

การศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ตัวแปรตาม คือ ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน

สมมติฐานข้อที่ 2 การแสวงหาข่าวสารของเยาวชนไทยมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย

ตัวแปรอิสระ คือ การแสวงหาข่าวสาร

ตัวแปรตาม คือ ความคาดหวังประโยชน์ต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน

สมมติฐานข้อที่ 3 การแสวงหาข่าวสารของเยาวชนไทยมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย

ตัวแปรอิสระ คือ การแสวงหาข่าวสาร

ตัวแปรตาม คือ ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน

สมมติฐานข้อที่ 4 ความคาดหวังของเยาวชนไทยมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย

ตัวแปรอิสระ คือ ความคาดหวัง

ตัวแปรตาม คือ ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Close – ended Questionnaire) และแบบสอบถามปลายเปิด (Open – ended Questionnaire) ประกอบด้วยส่วนต่างๆ 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน เป็นคำถามให้เลือกตอบจำนวน 5 ข้อ

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการแสวงหาข่าวสารเกี่ยวกับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทยจากสื่อมวลชน สื่อบุคคลและสื่อเฉพาะกิจเป็นคำถามมาตรวัดแบบประเมินค่า (Likert Scale) มีจำนวน 15 ข้อ

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับความคาดหวังที่ได้จากการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย เป็นคำถามมาตรวัดแบบประเมินค่า (Likert Scale) มีจำนวน 9 ข้อ

ส่วนที่ 4 คำถามความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย เป็นคำถามมาตรวัดแบบประเมินค่า (Likert Scale) มีจำนวน 10 ข้อ

ส่วนที่ 5 คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ด้านประโยชน์จากการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย

การตรวจสอบเครื่องมือ

ดำเนินการโดยการนำแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง (pre - test) แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน เพื่อตรวจสอบว่าเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสอบถามได้สื่อความหมายตรงกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดทฤษฎีที่กำหนดไว้หรือไม่ และมีปัญหาอุปสรรคใดในการตอบคำถาม รวมทั้งมีความเที่ยงตรงและมีความเชื่อถือได้หรือไม่

ความเที่ยงตรงและความเชื่อถือได้ของเครื่องมือ

การทดสอบความเที่ยงตรงของข้อมูล (Validity) และความเชื่อถือได้ (Reliability) ของแบบสอบถาม มีดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยให้อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้เพื่อขอคำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไข

2. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วในส่วนของการแสวงหาข่าวสาร ความหวังและความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย ไปทดสอบหาค่าความเชื่อถือได้ (Reliability) โดยการทดสอบใช้ (Pre - test) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกันกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน เพื่อนำคำตอบที่ได้มาหาความเชื่อถือได้ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach คือ

$$\text{สูตร} \quad \alpha = \frac{k}{k-1} \left| \frac{1 - \sum V_i}{V_t} \right|$$

โดย	α	=	ความเชื่อถือได้
	k	=	จำนวนข้อ
	V_i	=	ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
	V_t	=	ความแปรปรวนของคะแนนรวมทุกข้อ

ผลการหาค่าความน่าเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม มีรายละเอียด ดังนี้

1. ค่าความน่าเชื่อถือได้ของการแสวงหาข่าวสาร	=	0.823
2. ค่าความน่าเชื่อถือได้ส่วนของความคาดหวังประโยชน์ต่อ
การเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐาน	=	0.861
3. ค่าความน่าเชื่อถือได้ส่วนของความพึงพอใจต่อ
การเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐาน	=	0.925

ค่าความน่าเชื่อถือที่ได้อยู่ในระดับสูง จึงใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลประมาณ 3 เดือน คือ ในช่วงเดือนเมษายน พ.ศ. 2553 – เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2553 โดยออกเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และบางกรณีจะให้ ผู้ช่วยวิจัยที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับขอบเขตการวิจัยและวัตถุประสงค์ของแบบสอบถามเพื่อให้สามารถรวบรวมข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เกณฑ์การให้คะแนน

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบที่ได้จากแบบสอบถามในการวัดค่าตัวแปรต่างๆ เพื่อคำนวณค่าทางสถิติจะมีเกณฑ์ต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การแสวงหาข่าวสารมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

บ่อยมาก	= 5 คะแนน
บ่อย	= 4 คะแนน
ปานกลาง	= 3 คะแนน
ไม่บ่อย	= 2 คะแนน
แทบไม่เคยหรือไม่เคยเลย	= 1 คะแนน

2. ความคาดหวัง มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

มากที่สุด	= 5 คะแนน
มาก	= 4 คะแนน
ปานกลาง	= 3 คะแนน
น้อย	= 2 คะแนน
น้อยที่สุด	= 1 คะแนน

3. ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐาน มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

พอใจมากที่สุด	= 5 คะแนน
พอใจมาก	= 4 คะแนน
พอใจปานกลาง	= 3 คะแนน
พอใจน้อย	= 2 คะแนน
ไม่พอใจเลย	= 1 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย

การกำหนดระดับการแสวงหาข่าวสาร จากค่าเฉลี่ยของคะแนนความบ่อยครั้งในการแสวงหาข่าวสาร มีเกณฑ์ในการแปลความหมายดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49	หมายถึง	ระดับการแสวงหาข่าวสารน้อยมาก
ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49	หมายถึง	ระดับการแสวงหาข่าวสารน้อย
ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49	หมายถึง	ระดับการแสวงหาข่าวสารปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49	หมายถึง	ระดับการแสวงหาข่าวสารบ่อย
ค่าเฉลี่ย 4.49 ขึ้นไป	หมายถึง	ระดับการแสวงหาข่าวสารบ่อยมาก

การกำหนดระดับความคาดหวัง จากค่าเฉลี่ยของคะแนนความคาดหวัง มีเกณฑ์ในการแปลความหมายดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49	หมายถึง	ระดับความคาดหวังน้อยมาก
ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49	หมายถึง	ระดับความคาดหวังน้อย
ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49	หมายถึง	ระดับความคาดหวังปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49	หมายถึง	ระดับความคาดหวังมาก
ค่าเฉลี่ย 4.49 ขึ้นไป	หมายถึง	ระดับความคาดหวังมากที่สุด

การกำหนดระดับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน คะแนนความพึงพอใจ มีเกณฑ์ในการแปลความหมายดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49	หมายถึง	ระดับความพึงพอใจน้อยมาก
ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49	หมายถึง	ระดับความพึงพอใจน้อย
ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49	หมายถึง	ระดับความพึงพอใจปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49	หมายถึง	ระดับความพึงพอใจมาก
ค่าเฉลี่ย 4.49 ขึ้นไป	หมายถึง	ระดับความพึงพอใจมากที่สุด

เกณฑ์การจัดระดับค่าสหสัมพันธ์

1. ค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง -0.29 ถึง -0.10 หรือ 0.10 ถึง 0.29 หมายถึง ความสัมพันธ์ระดับต่ำ
2. ค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง -0.49 ถึง -0.30 หรือ 0.30 ถึง 0.49 หมายถึง ความสัมพันธ์ระดับปานกลาง
3. ค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง -1.00 ถึง -0.50 หรือ 0.50 ถึง 1.00 หมายถึง ความสัมพันธ์ระดับสูง

การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการประมวลผลข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและใช้วิธีการทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการอธิบายข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างดังนี้

- ข้อมูลด้านลักษณะประชากร
- การแสวงหาข่าวสาร
- ความคาดหวังและความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน

2. การวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)

2.1 การวิเคราะห์สถิติ t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวน (One Way ANOVA) โดยใช้สถิติ F-test เพื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในกลุ่ม ตัวแปรอิสระคือ ลักษณะประชากร ในด้านความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย

2.2 การทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson' Product Moment Correlation Coefficient) เพื่ออธิบายค่าความสัมพันธ์ระหว่าง การแสวงหาข่าวสารของเยาวชนไทยกับความคาดหวังต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย การแสวงหาข่าวสารของเยาวชนไทยกับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย และความคาดหวังของเยาวชนไทยกับความพึงพอใจต่อการ เข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย

จากกระบวนการดังกล่าวข้างต้น จึงได้แบบสอบถามใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลและเกณฑ์การให้คะแนนต่างๆ เพื่อนำไปวิเคราะห์ผลต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอรายงานผลการวิจัย เรื่อง การแสวงหาข่าวสาร ความคาดหวัง และความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย ได้ศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ซึ่งจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะนำเสนอในรูปแบบตาราง ประกอบคำบรรยายรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

โดยการหาค่าสถิติพื้นฐาน โดยการนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับลักษณะเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง คือ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ยเพื่อวิเคราะห์

1. ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพ
2. การแสวงหาข่าวสารของเยาวชนเกี่ยวกับการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย
3. ความคาดหวังต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย
4. ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis Testing) โดยผู้วิจัยได้ใช้สถิติวิเคราะห์ ดังนี้

2.1 ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่ม โดยใช้สถิติทดสอบ t-test ในกลุ่มตัวแปร เพศกับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย นอกจากนี้ยังใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนโดยวิธี One - Way ANOVA ในกลุ่มตัวแปร อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน อาชีพกับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย สำหรับสมมติฐานที่ 1 ดังต่อไปนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 เยาวชนไทยที่มีลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทยแตกต่างกัน

2.2 การคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) สำหรับทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 – 4 ดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 2 การแสวงหาข่าวสารของเยาวชนไทยมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย

สมมติฐานข้อที่ 3 การแสวงหาข่าวสารของเยาวชนไทยมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย

สมมติฐานข้อที่ 4 ความคาดหวังของเยาวชนไทยมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย

ผลการวิเคราะห์

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

1.1 ผลการวิเคราะห์ด้านลักษณะทางประชากร

ข้อมูลด้านลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่างในเรื่องที่เกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพ ปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงจำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	164	41.00
หญิง	236	59.00
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 2 เมื่อจำแนกกลุ่มตัวอย่างตามเพศ จากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจำนวน 400 คน พบว่า เป็นเพศชายร้อยละ 41.00 และเพศหญิงร้อยละ 59.00 โดยเพศหญิงมีจำนวนมากกว่าเพศชาย

ตารางที่ 3 แสดงจำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
มากกว่า 15 ปีบริบูรณ์ – 17 ปี	187	46.75
18 - 20 ปี	86	21.50
21 - 23 ปี	48	12.00
24 ปี - ต่ำกว่า 25 ปีบริบูรณ์	79	19.75
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 3 ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 4 กลุ่มอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประมาณครึ่งหนึ่งของทั้งหมด มีช่วงอายุมากกว่า 15 ปีบริบูรณ์ – 17 ปี คิดเป็นร้อยละ 46.75 รองลงมาประมาณ 1 ใน 5 คือช่วงอายุ 18 – 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.50 ช่วงอายุ 24 ปี – ต่ำกว่า 25 ปีบริบูรณ์ คิดเป็นร้อยละ 19.75 และช่วงอายุที่น้อยที่สุด คือ 21 – 23 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.00

ตารางที่ 4 แสดงจำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
มัธยมศึกษาตอนต้น	91	22.75
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	125	31.25
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	24	6.00
ปริญญาตรี	138	34.50
สูงกว่าปริญญาตรี	22	5.50
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4 ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 5 กลุ่มระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 34.50 รองลงมา ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 31.25 ส่วนกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนน้อยที่สุด คือ กลุ่มที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 5.50

ตารางที่ 5 แสดงจำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เกิน 5,000 บาท	248	62.00
5,001 - 10,000 บาท	84	21.00
10,001 - 15,000 บาท	30	7.50
15,001 – 20,000 บาท	38	9.50
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 5 ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 4 กลุ่มรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ระดับเฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 62.00 รองลงมา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,001 – 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 21.00 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 – 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 9.50 และกลุ่มตัวอย่างที่น้อยที่สุดมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 – 15,000 บาท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 7.50

ตารางที่ 6 แสดงจำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
นักเรียน/นักศึกษา	308	77.00
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	21	5.25
พนักงานบริษัทเอกชน	44	11.00
ธุรกิจส่วนตัว/อาชีพอิสระ	27	6.75
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 6 ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 4 กลุ่มอาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 77.00 รองลงมา มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 11.00 มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว/อาชีพอิสระ คิดเป็นร้อยละ 6.75 และกลุ่มตัวอย่างที่น้อยที่สุดมีอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 5.25

จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างทั้งหมดในการวิจัยครั้งนี้ สรุปว่า ข้อมูลลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน อาชีพ นั้นปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุมากกว่า 15 ปีบริบูรณ์ – 17 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 5,000 บาท และมีอาชีพพนักงานเรียน/นักศึกษา

1.2 ผลการวิเคราะห์ การแสวงหาข่าวสารของเยาวชนเกี่ยวกับการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย

การวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการแสวงหาข่าวสาร โดยวัดจากความบ่อยในการแสวงหาข่าวสารจากสื่อบุคคลและสื่อเฉพาะกิจ ดังนี้

ตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการแสวงหาข่าวสารเกี่ยวกับการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย

การแสวงหาข่าวสาร	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับการแสวงหา
สื่อบุคคล	2.71	0.751	ปานกลาง
สื่อเฉพาะกิจ	2.48	0.913	น้อย
รวม	2.59	0.732	ปานกลาง

จากตารางที่ 7 พบว่า ค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่าง จำแนกมีการแสวงหาข่าวสารของเยาวชนเกี่ยวกับการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเยาวชนไทย มีค่าเฉลี่ย 2.59 มีระดับการแสวงหาข่าวสารปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสื่อบุคคล มีค่าเฉลี่ย 2.71 มีระดับการแสวงหาข่าวสารปานกลาง ด้านสื่อเฉพาะกิจ มีค่าเฉลี่ย 2.48 มีระดับการแสวงหาข่าวสารน้อย

ตารางที่ 8 แสดงจำนวน ร้อยละและค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการแสวงหาข่าวสาร เกี่ยวกับการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย จากสื่อบุคคล

สื่อบุคคล	การแสวงหาข่าวสาร						ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับการแสวงหา
	บ่อยมาก	บ่อย	ปานกลาง	ไม่บ่อย	นานๆ ครั้ง	รวม			
สมาชิกในครอบครัว	40 (10.0)	61 (15.3)	109 (27.3)	121 (30.3)	69 (17.3)	400 (100.0)	3.30	1.209	ปานกลาง
ญาติ/เพื่อนบ้าน	76 (19.0)	98 (24.5)	127 (31.8)	81 (20.3)	18 (4.5)	400 (100.0)	2.67	1.131	ปานกลาง
เพื่อนที่เรียน/เพื่อนที่ทำงาน	118 (29.5)	108 (27.0)	89 (22.3)	61 (15.3)	24 (6.0)	400 (100.0)	2.41	1.225	น้อย
ครู/อาจารย์/ นักวิชาการ	87 (21.8)	105 (26.3)	129 (32.3)	62 (15.5)	17 (4.3)	400 (100.0)	2.54	1.119	ปานกลาง
ผู้ที่เคยปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐาน	78 (19.5)	58 (14.5)	112 (28.0)	102 (25.5)	50 (12.5)	400 (100.0)	2.97	1.297	ปานกลาง
เจ้าอาวาส/พระ ลูกวัด/เจ้าหน้าที่วัด	129 (32.3)	93 (23.3)	96 (24.0)	62 (15.5)	20 (5.0)	400 (100.0)	2.38	1.222	น้อย
สื่อบุคคล							2.71	0.751	ปานกลาง

จากตารางที่ 8 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการแสวงหาข่าวสารเกี่ยวกับการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย จากสื่อบุคคล โดยรวมมีระดับการแสวงหาข่าวสารปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีการแสวงหาข่าวสารจากสมาชิกในครอบครัวมากที่สุด ซึ่งมีระดับการแสวงหาปานกลาง รองลงมา มีการแสวงหาข่าวสารจากผู้ที่เคยปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งมีระดับการแสวงหาข่าวสารปานกลาง เช่นเดียวกันสำหรับการแสวงหาข่าวสารที่น้อยที่สุด คือ การแสวงหาข่าวสารจากเจ้าอาวาส/พระลูกวัด/เจ้าหน้าที่วัด ซึ่งมีระดับการแสวงหาข่าวสารน้อย

ตารางที่ 9 แสดงจำนวน ร้อยละและค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการแสวงหาข่าวสาร เกี่ยวกับการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย จากสื่อบุคคล

สื่อเฉพาะกิจ	การแสวงหาข่าวสาร						ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับการแสวงหา
	บ่อยมาก	บ่อย	ปานกลาง	ไม่บ่อย	นานๆ ครั้ง	รวม			
ป้ายประชาสัมพันธ์	102 (25.5)	84 (21.0)	139 (34.8)	67 (16.8)	8 (2.0)	400 (100.0)	2.49	1.104	น้อย
เอกสาร/สิ่งตีพิมพ์/ใบปลิว	89 (22.3)	98 (24.5)	118 (29.5)	70 (17.5)	25 (6.3)	400 (100.0)	2.61	1.188	ปานกลาง
CDบรรยายธรรม	96 (24.0)	89 (22.3)	119 (29.8)	62 (15.5)	34 (8.5)	400 (100.0)	2.62	1.241	ปานกลาง
การแถลงข่าว/การสัมมนา/นิทรรศการทางธรรม	121 (30.3)	101 (25.3)	102 (25.5)	65 (16.3)	11 (2.8)	400 (100.0)	2.36	1.153	น้อย
เว็บไซต์ของวัด	146 (36.5)	90 (22.5)	86 (21.5)	53 (13.3)	25 (6.3)	400 (100.0)	2.30	1.259	น้อย
สื่อเฉพาะกิจ							2.48	0.913	น้อย

จากตารางที่ 9 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการแสวงหาข่าวสารเกี่ยวกับการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย จากสื่อเฉพาะกิจ โดยรวมมีระดับการแสวงหาข่าวสารน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีการแสวงหาข่าวสารจาก CDบรรยายธรรมมากที่สุด ซึ่งมีระดับการแสวงหาข่าวสารปานกลาง รองลงมา มีการแสวงหาข่าวสารจากเอกสาร/สิ่งตีพิมพ์/ใบปลิว ซึ่งมีระดับการแสวงหาข่าวสารปานกลาง เช่นเดียวกันสำหรับการแสวงหาข่าวสารที่น้อยที่สุด คือ การแสวงหาข่าวสารจากเว็บไซต์ของวัด ซึ่งมีระดับการแสวงหาข่าวสารน้อย

1.3 ผลการวิเคราะห์ ความคาดหวังต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของ เยาวชนไทย

การวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับความคาดหวังต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนา
กรรมฐานของเยาวชนไทย ดังนี้

ตารางที่ 10 แสดงจำนวน ร้อยละและค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความคาดหวัง
ต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย

ความคาดหวังต่อการเข้าร่วม ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	รวม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความ คาดหวัง
1. ช่วยให้พัฒนา สติสัมปชัญญะรู้ทันอารมณ์ ความรู้สึก	169 (42.3)	176 (44.0)	53 (13.3)	2 (0.5)	0 (0.0)	400 (100.0)	4.28	0.706	มาก
2. ช่วยให้สามารถเกิด ความคิดสร้างสรรค์ในการ เรียนหรือการทำงาน	126 (31.5)	183 (45.8)	87 (21.8)	3 (0.8)	1 (0.3)	400 (100.0)	4.08	0.762	มาก
3. ช่วยให้พัฒนามนุษย สัมพันธ์ เพื่อการเรียนหรือ การทำงาน การอยู่ร่วมกับ ผู้อื่น	115 (28.8)	171 (42.8)	95 (23.8)	18 (4.5)	1 (0.3)	400 (100.0)	3.95	0.853	มาก
4. ช่วยให้มีความกตัญญู กตเวทิตะและคิดตอบแทนผู้มี พระคุณ	227 (56.8)	125 (31.3)	43 (10.8)	4 (1.0)	1 (0.3)	400 (100.0)	4.43	0.743	มาก
5. ช่วยให้มีความอดทน อด กลั้น ต่อปัญหา และอุปสรรค	256 (64.0)	120 (30.0)	21 (5.3)	2 (0.5)	1 (0.3)	400 (100.0)	4.57	0.641	มากที่สุด
6. ช่วยให้จิตใจสงบเย็นคลาย ความเครียด และความทุกข์	225 (56.3)	132 (33.0)	41 (10.3)	2 (0.5)	0 (0.0)	400 (100.0)	4.45	0.695	มาก
7. ช่วยให้มีความละเอียดเยกรง กลัวต่อบาป ภูมิติชอบชั่วดี และเชื่อในกฎแห่งกรรม	227 (56.8)	124 (31.0)	46 (11.5)	3 (0.8)	0 (0.0)	400 (100.0)	4.44	0.723	มาก

ตารางที่ 10(ต่อ) แสดงจำนวน ร้อยละและค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความคาดหวังต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย

ความคาดหวังต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	รวม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคาดหวัง
8. ช่วยให้เห็นถึงวิธีแก้ไข ปัญหา	3 (0.8)	6 (1.5)	82 (20.5)	167 (41.8)	142 (35.5)	400 (100.0)	4.10	0.824	มาก
9. เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	142 (35.5)	149 (37.3)	98 (24.5)	7 (1.8)	4 (1.0)	400 (100.0)	4.05	0.872	มาก
10. ช่วยนำสิ่งที่ท่านได้จากวิปัสสนากรรมฐานมาสนับสนุนความคิดของตนเอง	113 (28.3)	180 (45.0)	91 (22.8)	13 (3.3)	3 (0.8)	400 (100.0)	3.97	0.842	มาก
11. ช่วยให้ได้ใช้เวลาร่วมกับสมาชิกในครอบครัว	59 (14.8)	121 (30.3)	132 (33.0)	51 (12.8)	37 (9.3)	400 (100.0)	3.29	1.145	ปานกลาง
12. ช่วยนำสิ่งที่ได้รับจากการวิปัสสนากรรมฐานมาช่วยในการตัดสินใจการกระทำในอนาคตของท่าน	140 (35.0)	177 (44.3)	68 (17.0)	12 (3.0)	3 (0.8)	400 (100.0)	4.10	0.837	มาก
13. ช่วยให้ลืมความทุกข์จากการผิดหวังในความรัก	65 (16.3)	103 (25.8)	106 (26.5)	49 (12.3)	76 (19.0)	400 (100.0)	3.09	1.345	ปานกลาง
14. ช่วยให้เป็นคนที่มีจิตใจดี	172 (43.0)	169 (42.3)	53 (13.3)	5 (1.3)	1 (0.3)	400 (100.0)	4.27	0.752	มาก
15. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนหรือการทำงาน	189 (47.3)	162 (40.5)	43 (10.8)	5 (1.3)	1 (0.3)	400 (100.0)	4.33	0.737	มาก
รวม							4.09	0.504	มาก

จากตารางที่ 10 พบว่า ความคาดหวังต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของกลุ่มเยาวชนไทยโดยภาพรวม มีความคาดหวังมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ในข้อช่วยให้มีความอดทน อดกลั้น ต่อปัญหาและอุปสรรค มีความคาดหวังมากที่สุด รองลงมาในข้อช่วยให้มีจิตสงบเย็น คลายความเครียด และความทุกข์ มีความคาดหวังมาก สำหรับความคาดหวังที่น้อยที่สุดคือ ช่วยให้ลืมความทุกข์จากการผิดหวังในความรัก มีความคาดหวังปานกลาง ตามลำดับ

1.4 ผลการวิเคราะห์ ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของ เยาวชนไทย

การวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับ ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนา
กรรมฐานของเยาวชนไทย ดังนี้

ตารางที่ 11 แสดงจำนวน ร้อยละและค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความพึงพอใจต่อการ
เข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย

ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วม ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน	พอใจ มากที่สุด	พอใจ มาก	พอใจ ปาน กลาง	พอใจ น้อย	พอใจ น้อย ที่สุด	รวม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ ความพึง พอใจ
1. ท่านได้พัฒนา สติสัมปชัญญะรู้ทันอารมณ์ ความรู้สึก	128 (32.0)	205 (51.3)	66 (16.5)	0 (0.0)	1 (0.3)	400 (100.0)	4.15	0.698	มาก
2. ท่านเกิดความคิด สร้างสรรค์ในการเรียนหรือ การทำงาน	93 (23.3)	194 (48.5)	104 (26.0)	8 (2.0)	1 (0.3)	400 (100.0)	3.93	0.769	มาก
3. ท่านได้พัฒนามนุษย สัมพันธ์ เพื่อการเรียนหรือการ ทำงาน การอยู่ร่วมกับผู้อื่น	122 (30.5)	174 (43.5)	92 (23.0)	9 (2.3)	3 (0.8)	400 (100.0)	4.01	0.833	มาก
4. ท่านมีความกตัญญู กตเวที และคิดตอบแทนผู้มีพระคุณ	244 (61.0)	125 (31.3)	31 (7.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	400 (100.0)	4.53	0.636	มากที่สุด
5. ท่านมีความอดทน อดกลั้น ต่อปัญหา และอุปสรรค	207 (51.8)	136 (34.0)	54 (13.5)	1 (0.3)	2 (0.5)	400 (100.0)	4.36	0.760	มาก
6. ท่านมีจิตสงบเย็น คลาย ความเครียด และความทุกข์	181 (45.3)	154 (38.5)	58 (14.5)	6 (1.5)	1 (0.3)	400 (100.0)	4.27	0.780	มาก
7. ท่านมีความละเอียดเกรง กลัวต่อบาป รู้ผิดชอบชั่วดี และเชื่อในกฎแห่งกรรม	228 (57.0)	127 (31.8)	42 (10.5)	3 (0.8)	0 (0.0)	400 (100.0)	4.45	0.710	มาก
8. ท่านเห็นถึงวิธีแก้ไขปัญหา	111 (27.8)	181 (45.3)	93 (23.3)	12 (3.0)	3 (0.8)	400 (100.0)	3.96	0.835	มาก

ตารางที่ 11(ต่อ) แสดงจำนวน ร้อยละและค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย

ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน	พอใจมากที่สุด	พอใจมาก	พอใจปานกลาง	พอใจน้อย	พอใจน้อยที่สุด	รวม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
9. ท่านได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	152 (38.0)	157 (39.3)	77 (19.3)	13 (3.3)	1 (0.3)	400 (100.0)	4.12	0.845	มาก
10. ท่านนำสิ่งที่ท่านได้จากวิปัสสนากรรมฐานมาสนับสนุนความคิดของตัวเอง	113 (28.3)	168 (42.0)	104 (26.0)	14 (3.5)	1 (0.3)	400 (100.0)	3.95	0.839	มาก
10. ท่านนำสิ่งที่ท่านได้จากวิปัสสนากรรมฐานมาสนับสนุนความคิดของตัวเอง	113 (28.3)	168 (42.0)	104 (26.0)	14 (3.5)	1 (0.3)	400 (100.0)	3.95	0.839	มาก
11. ท่านได้ใช้เวลาว่างร่วมกับสมาชิกในครอบครัว	74 (18.5)	118 (29.5)	128 (32.0)	42 (10.5)	38 (9.5)	400 (100.0)	3.37	1.178	ปานกลาง
12. ท่านนำสิ่งที่ได้รับจากการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมาช่วยในการตัดสินใจการกระทำในอนาคตของท่าน	131 (32.8)	175 (43.8)	82 (20.5)	6 (1.5)	6 (1.5)	400 (100.0)	4.05	0.853	มาก
13. ท่านลืมความทุกข์จากการผิดหวังในความรัก	75 (18.8)	110 (27.5)	120 (30.0)	30 (7.5)	65 (16.3)	400 (100.0)	3.25	1.301	ปานกลาง
14. ท่านเป็นคนที่มีจิตใจดีอย่างมีเหตุผล	151 (37.8)	184 (46.0)	61 (15.3)	2 (0.5)	2 (0.5)	400 (100.0)	4.20	0.746	มาก
15. ท่านมีประสิทธิภาพในการเรียนหรือการทำงานมากขึ้น	165 (41.3)	169 (42.3)	63 (15.8)	1 (0.3)	2 (0.5)	400 (100.0)	4.24	0.756	มาก
รวม							4.05	0.538	มาก

จากตารางที่ 11 พบว่า ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของกลุ่มเยาวชนไทยโดยภาพรวม มีความพึงพอใจมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ในข้อท่านมีความกตัญญู กตเวทิตะและคิดตอบแทนผู้มีพระคุณ มีความพึงพอใจมากที่สุด รองลงมาในข้อ ท่านมี

ความละเอียดเกรงกลัวต่อบาป รู้ผิดชอบชั่วดีและเชื่อในกฎแห่งกรรม มีความพึงพอใจมาก สำหรับความพึงพอใจที่น้อยที่สุด คือ ท่านลืมความทุกข์จากการผิดหวังในความรัก มีความพึงพอใจปานกลาง ตามลำดับ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis Testing) โดยผู้วิจัยได้ใช้สถิติวิเคราะห์ ดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 เยาวชนไทยที่มีลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทยแตกต่างกัน

ตารางที่ 12 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทยจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	t	p
(1)ชาย	164	3.9943	0.51979	-1.878	0.061
(2)หญิง	236	4.0966	0.54682		

จากตารางที่ 12 พบว่า เยาวชนเพศชาย และเพศหญิง มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 13 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติ
 วิชาชีพสนากรรมฐานของเยาวชนไทยจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	F	p	คู่ที่แตกต่าง
(1)มากกว่า 15 - 17 ปี	187	3.9800	0.53898	5.496**	0.001	2>1
(2)18 - 20 ปี	86	4.2558	0.47360			
(3)21 - 23 ปี	48	4.0250	0.56378			
(4)24 ปี - ต่ำกว่า 25 ปี บริบูรณ์	79	4.0304	0.53916			
รวม	400	4.0547	0.53761			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 13 พบว่า ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิชาชีพสนากรรมฐานของ
 เยาวชนที่มีอายุแตกต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เป็นไปตาม
 สมมติฐานที่ 1

เมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีการของ Scheffe' พบว่าเยาวชนที่มีอายุ 18
 – 20 ปี มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิชาชีพสนากรรมฐาน มากกว่าเยาวชนที่มีอายุ มากกว่า
 15 - 17 ปี ส่วนคู่อื่นๆ นอกจากนั้นกล่าวแล้วไม่พบว่าแตกต่าง

ตารางที่ 14 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติ
 วิชาชีพสนากรรมฐานของเยาวชนไทยจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	F	p
(1)มัธยมศึกษาตอนต้น	91	3.9341	0.51969	1.782	0.132
(2)มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	125	4.1072	0.52329		
(3)อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	24	3.9806	0.66883		
(4)ปริญญาตรี	138	4.0913	0.54590		
รวม	400	4.0547	0.53761		

จากตารางที่ 14 พบว่า ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่นคือ ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1

ตารางที่ 15 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทยจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	F	p
(1)ไม่เกิน 5,000 บาท	248	4.0546	0.54172	0.345	0.793
(2)5,001 - 10,000 บาท	84	4.0341	0.52966		
(3)10,001 - 15,000 บาท	30	4.1444	0.49273		
(4)15,001 – 20,000 บาท	38	4.0298	0.57447		
รวม	248	4.0546	0.54172		

จากตารางที่ 15 พบว่า ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่นคือ ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1

ตารางที่ 16 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทยจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	F	p
(1)นักเรียน/นักศึกษา	308	4.0528	0.53743	1.529	0.206
(2)ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	21	3.8762	0.53843		
(3)พนักงานบริษัทเอกชน	44	4.0576	0.51007		
(4)ธุรกิจส่วนตัว/อาชีพอิสระ	27	4.2099	0.56650		
รวม	400	4.0547	0.53761		

จากตารางที่ 16 พบว่า ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของ เยาวชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่นคือ ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนที่มีอายุแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1

ตารางที่ 17 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทยจำแนกตามสถานปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน

สถานวิปัสสนากรรมฐาน	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	F	p
(1)วัดอัมพวัน	150	4.1173	0.54004	1.636	0.196
(2)วัดรำเปิง	150	4.0178	0.53516		
(3)ยุวพุทธิกสมาคม	100	4.0160	0.53418		
รวม	400	4.0547	0.53761		

จากตารางที่ 17 พบว่า ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของ เยาวชนที่มีสถานที่ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 นั่นคือ ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนที่มีอายุ แตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1

สมมติฐานข้อที่ 2 การแสวงหาข่าวสารของเยาวชนไทยมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อการ เข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 18 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่าง การแสวงหาข่าวสารกับ
ความคาดหวังต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย

การแสวงหาข่าวสาร	ความคาดหวังต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐาน		
	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	นัยสำคัญ	ระดับความสัมพันธ์
สมาชิกในครอบครัว	0.153**	0.002	ต่ำ
ญาติ/เพื่อนบ้าน	0.184***	0.000	ต่ำ
เพื่อนที่เรียน/เพื่อนที่ทำงาน	0.139**	0.005	ต่ำ
ครู/อาจารย์/นักวิชาการ	0.178***	0.000	ต่ำ
ผู้ที่เคยปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน	0.302***	0.000	ปานกลาง
เจ้าอาวาส/พระลูกวัด/เจ้าหน้าที่วัด	0.199***	0.000	ต่ำ
สื่อบุคคล	0.310***	0.000	ปานกลาง
ป้ายประชาสัมพันธ์	0.252***	0.000	ต่ำ
เอกสาร/สิ่งตีพิมพ์/ใบปลิว	0.198***	0.000	ต่ำ
CD บรรยายธรรม	0.245***	0.000	ต่ำ
การแถลงข่าว/การสัมมนา/ นิทรรศการทางธรรม	0.266***	0.000	ต่ำ
เว็บไซต์ของวัด	0.260***	0.000	ต่ำ
สื่อเฉพาะกิจ	0.318***	0.000	ปานกลาง
รวม	0.358***	0.000	ปานกลาง

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

จากตาราง 18 พบว่า การแสวงหาข่าวสารโดยรวม มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 นั่นคือ เยาวชนไทยที่มีการแสวงหาข่าวสารโดยรวมมาก จะมีความคาดหวังต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนมาก หรือหากมีการแสวงหาข่าวสารโดยรวมน้อย จะมีความคาดหวังต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนน้อย และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่พบ คือ 0.358 แสดงว่า ความสัมพันธ์ดังกล่าวจึงอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

การแสวงหาข่าวสารจากสื่อบุคคล มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 เป็นไปตาม

สมมติฐานข้อที่ 2 นั้นคือ เยาวชนไทยที่มีการแสวงหาข่าวสารจากสื่อบุคคล จะมีความคาดหวังต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนมาก หรือหากมีการแสวงหาข่าวสารจากสื่อบุคคลน้อย จะมีความคาดหวังต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนน้อย และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่พบ คือ 0.310 แสดงว่า ความสัมพันธ์ดังกล่าวจึงอยู่ในระดับปานกลาง

การแสวงหาข่าวสารจากสื่อเฉพาะกิจ มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 นั้นคือ เยาวชนไทยที่มีการแสวงหาข่าวสารจากสื่อเฉพาะกิจ จะมีความคาดหวังต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนมาก หรือหากมีการแสวงหาข่าวสารสื่อเฉพาะกิจ จะมีความคาดหวังต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนน้อย และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่พบ คือ 0.318 แสดงว่า ความสัมพันธ์ดังกล่าวจึงอยู่ในระดับปานกลาง

สมมติฐานข้อที่ 3 การแสวงหาข่าวสารของเยาวชนไทยมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 19 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่าง การแสวงหาข่าวสารกับ
ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย

การแสวงหาข่าวสาร	ความคาดหวังต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐาน		
	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	นัยสำคัญ	ระดับความสัมพันธ์
สมาชิกในครอบครัว	0.173**	0.001	ต่ำ
ญาติ/เพื่อนบ้าน	0.180***	0.000	ต่ำ
เพื่อนที่เรียน/เพื่อนที่ทำงาน	0.146**	0.003	ต่ำ
ครู/อาจารย์/นักวิชาการ	0.189***	0.000	ต่ำ
ผู้ที่เคยปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน	0.246***	0.000	ปานกลาง
เจ้าอาวาส/พระลูกวัด/เจ้าหน้าที่วัด	0.141**	0.005	ต่ำ
สื่อบุคคล	0.287***	0.000	ปานกลาง
ป้ายประชาสัมพันธ์	0.215***	0.000	ต่ำ
เอกสาร/สิ่งตีพิมพ์/ใบปลิว	0.227***	0.000	ต่ำ
CD บรรยายธรรม	0.287***	0.000	ต่ำ
การแถลงข่าว/การสัมมนา/ นิทรรศการทางธรรม	0.250***	0.000	ต่ำ
เว็บไซต์ของวัด	0.234***	0.000	ต่ำ
สื่อเฉพาะกิจ	0.318***	0.000	ปานกลาง
รวม	0.345***	0.000	ปานกลาง

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

จากตาราง 19 พบว่า การแสวงหาข่าวสารโดยรวม มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3 นั่นคือ เยาวชนไทยที่มีการแสวงหาข่าวสารโดยรวมมาก จะมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนมาก หรือหากมีการแสวงหาข่าวสารโดยรวมน้อย จะมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนน้อย และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่พบ คือ 0.345 แสดงว่า ความสัมพันธ์ดังกล่าวจึงอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

การแสวงหาข่าวสารจากสื่อบุคคล มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 เป็นไปตาม

สมมติฐานข้อที่ 3 นั่นคือ เยาวชนไทยที่มีการแสวงหาข่าวสารจากสื่อบุคคล จะมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนมาก หรือหากมีการแสวงหาข่าวสารจากสื่อบุคคลน้อย จะมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนน้อย และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่พบ คือ 0.287 แสดงว่า ความสัมพันธ์ดังกล่าวจึงอยู่ในระดับต่ำ

การแสวงหาข่าวสารจากสื่อเฉพาะกิจ มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3 นั่นคือ เยาวชนไทยที่มีการแสวงหาข่าวสารจากสื่อเฉพาะกิจ จะมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนมาก หรือหากมีการแสวงหาข่าวสารสื่อเฉพาะกิจ จะมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนน้อย และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่พบ คือ 0.318 แสดงว่า ความสัมพันธ์ดังกล่าวจึงอยู่ในระดับปานกลาง

สมมติฐานข้อที่ 4 ความคาดหวังของเยาวชนไทยมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย

ตารางที่ 20 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่าง ความคาดหวังของเยาวชนกับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย

	ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน		
	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	นัยสำคัญ	ระดับความสัมพันธ์
ความคาดหวังต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน	0.681***	0.000	สูง

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

จากตาราง 20 พบว่า ความคาดหวังต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 4 นั่นคือ เยาวชนไทยที่มีความคาดหวังต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนมาก จะมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนมาก หรือหากมีความคาดหวังต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนน้อย จะมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน

ของยาวชนน้อย และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่พบ คือ 0.681 แสดงว่า ความสัมพันธ์ดังกล่าวจึง
อยู่ในระดับมาก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การแสวงหาข่าวสาร ความคาดหวัง และความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยคือ

1. เพื่อศึกษาการแสวงหาข่าวสาร ระดับความคาดหวัง และระดับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรกับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการแสวงหาข่าวสาร ความคาดหวังต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการแสวงหาข่าวสารกับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย
5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังกับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) แบบวัดครั้งเดียว (One – Shot Study) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เยาวชนที่มีอายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึง 25 ปีบริบูรณ์ ที่เดินทางไปเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ณ วัดอัมพวัน วัดร่ำเปิงและยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ในปี พ.ศ. 2552 รวมจำนวนทั้งหมดประมาณ 400 คน รายงานผลการวิจัยโดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ คือ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา การแสวงหาข่าวสาร ความคาดหวัง และความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย สำหรับการทดสอบสมมติฐาน ใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ทดสอบความแตกต่าง

ระหว่างค่าเฉลี่ยโดยใช้ t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One Way ANOVA เพื่อทดสอบความแตกต่างของตัวแปร

สรุปผลการวิจัย

1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

1.1 ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีจำนวน 400 คน เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุมากกว่า 15 ปีบริบูรณ์ – 17 ปี มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี นอกจากนี้มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 5,000 บาท มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา

1.2 การแสวงหาข่าวสารของเยาวชนเกี่ยวกับการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย

ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่าง จำแนกมีการแสวงหาข่าวสารของเยาวชนเกี่ยวกับการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเยาวชนไทย มีระดับการแสวงหาข่าวสารปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสื่อบุคคล มีระดับการแสวงหาข่าวสารปานกลาง ด้านสื่อเฉพาะกิจ มีระดับการแสวงหาข่าวสารน้อย

กลุ่มตัวอย่างมีการแสวงหาข่าวสารเกี่ยวกับการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย จากสื่อบุคคล โดยรวมมีระดับการแสวงหาข่าวสารปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีการแสวงหาข่าวสารจากสมาชิกในครอบครัว ซึ่งมีระดับการแสวงหาข่าวสารปานกลาง รองลงมามีการแสวงหาข่าวสารจากผู้ที่เคยปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งมีระดับการแสวงหาข่าวสารปานกลาง สำหรับการแสวงหาข่าวสารที่น้อยที่สุด คือ การแสวงหาข่าวสารจากเจ้าอาวาส/พระลูกวัด/เจ้าหน้าที่วัด ซึ่งมีระดับการแสวงหาข่าวสารน้อย

กลุ่มตัวอย่างมีการแสวงหาข่าวสารเกี่ยวกับการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย จากสื่อเฉพาะกิจ โดยรวมมีระดับการแสวงหาข่าวสารน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ

พบว่ามีการแสวงหาข่าวสารจาก CDบรรยายธรรม ซึ่งมีระดับการแสวงหาปานกลาง รองลงมา มีการแสวงหาข่าวสารจากเอกสาร/สิ่งตีพิมพ์/ใบปลิว ซึ่งมีระดับการแสวงหาข่าวสารปานกลาง สำหรับการแสวงหาข่าวสารที่น้อยที่สุด คือ การแสวงหาข่าวสารจากเว็บไซต์ของวัด ซึ่งมีระดับการแสวงหาข่าวสารน้อย

1.3 ผลการวิเคราะห์ ความคาดหวังต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของ เยาวชนไทย

ความคาดหวังต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทยโดยภาพรวม มีความคาดหวังมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ช่วยให้มีสมาธิมากขึ้น ต่อปัญหา และอุปสรรค มีความคาดหวังมากที่สุด รองลงมา ช่วยให้มีจิตสงบเย็น คลายความเครียด และความทุกข์ มีระดับความคาดหวังมาก สำหรับความคาดหวังน้อยที่สุด คือ ช่วยให้มีสมาธิจากการฝึกหัดในความรัก มีความคาดหวังปานกลาง ตามลำดับ

1.4 ผลการวิเคราะห์ ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของ เยาวชนไทย

ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทยโดยภาพรวม มีระดับความพึงพอใจมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ในข้อท่านมีความกตัญญู กตเวทิตะและคิดตอบแทนผู้มีพระคุณ มีความพึงพอใจมากที่สุด รองลงมาในข้อ การมีความละเอียดเกรงกลัวต่อบาป รู้ผิดชอบชั่วดีและเชื่อในกฎแห่งกรรม มีความพึงพอใจมาก สำหรับความพึงพอใจที่น้อยที่สุด คือ การมีสมาธิจากการฝึกหัดในความรัก มีความพึงพอใจปานกลาง ตามลำดับ

2. การวิเคราะห์เพื่อ ทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 1 เยาวชนไทยที่มีลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย แตกต่างกัน

เพศ

เยาวชนเพศชาย และเพศหญิง มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1

อายุ

ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนที่มีอายุแตกต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1 เมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีการของ Scheffe' พบว่าเยาวชนที่มีอายุ 18 – 20 ปี มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน มากกว่าเยาวชนที่มีอายุ มากกว่า 15 - 17 ปี ส่วนคู่อื่นๆ นอกจากนั้นกล่าวแล้วไม่พบว่าแตกต่าง

ระดับการศึกษา

ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1

อาชีพ

ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนที่มีอายุแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1

สถานวิปัสสนากรรมฐาน

ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนที่มีสถานวิปัสสนากรรมฐานแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1

สมมติฐานข้อที่ 2 การแสวงหาข่าวสารของเยาวชนไทยมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย

ผลการทดสอบสมมติฐาน การแสวงหาข่าวสารโดยรวม มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

การแสวงหาข่าวสารจากสื่อบุคคล มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2

การแสวงหาข่าวสารจากสื่อเฉพาะกิจ มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2

สมมติฐานข้อที่ 3 การแสวงหาข่าวสารของเยาวชนไทยมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย

ผลการทดสอบสมมติฐานการแสวงหาข่าวสารโดยรวม มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

การแสวงหาข่าวสารจากสื่อบุคคล มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3

การแสวงหาข่าวสารจากสื่อเฉพาะกิจ มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3

สมมติฐานข้อที่ 4 ความคาดหวังของเยาวชนไทยมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย

ผลการทดสอบสมมติฐานความคาดหวังต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

อภิปรายผลการวิจัย

สมมติฐานข้อที่ 1 เยาวชนไทยที่มีลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย แตกต่างกัน

เพศ

เยาวชนเพศชาย และเพศหญิง มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 อาจเนื่องมาจากเยาวชนทั้งเพศชายและเพศหญิง เมื่อได้เข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานแล้วผลที่ได้รับสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จึงมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจาก การวิปัสสนากรรมฐาน คือการมีสติกำหนดรู้เท่าทันทุกอารมณ์ที่เกิดขึ้น ยังจิตของผู้ปฏิบัติให้ตื่นอยู่ รู้สึกตัวอยู่เสมอ ซึ่งเยาวชนที่ได้เข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานทั้งชายและหญิง เมื่อเข้าร่วมแล้วจึงมีความรู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง และนำผลที่ได้จากการวิปัสสนากรรมฐานไปใช้ในการดำเนินชีวิตของตน ดังนั้นไม่ว่าเพศชายหรือเพศหญิงที่นำเอาประโยชน์ที่ได้รับจากการวิปัสสนากรรมไปใช้จึงเกิดความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน

อายุ

ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนที่มีอายุแตกต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า พบว่าเยาวชนที่มีอายุ 18 – 20 ปี มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมากกว่าเยาวชนที่มีอายุ มากกว่า 15 - 17 ปี ส่วนคู่อื่นๆ นอกจากนี้อีกแล้วไม่พบว่าแตกต่าง อาจเนื่องมาจาก เยาวชนที่มีอายุ 18 – 20 ปี เริ่มเข้าสู่ช่วงวัยหนุ่มสาว มีความรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้น จึงสามารถนำสิ่งที่ได้จากการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมไปใช้ได้ดีกว่าเยาวชนอายุ 15 -17 ปี จึงมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์เพื่อสนองความพึงพอใจที่แคทซ์ (Katz, 1974) ได้กล่าวว่า ปัจเจกบุคคลย่อมมีวัตถุประสงค์ความตั้งใจและความต้องการการใช้ประโยชน์จากสื่อเพื่อสนองความพึงพอใจของแต่ละคน เมื่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมกระตุ้นให้แต่ละบุคคลต้องตระหนักถึงปัญหาทำให้บุคคล

เหล่านั้นต้องแสวงหาข่าวสารจากสื่อ โดยในปัจจุบันสังคมวัตถุนิยมทำให้เยาวชนห่างไกลจากศาสนา การใช้สื่อจึงสำคัญต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานของกลุ่มเยาวชน

ระดับการศึกษา

ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่นคือ ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1 อาจเนื่องมาจาก แม้ว่าระดับการศึกษาของเยาวชนจะมีความแตกต่างกัน แต่ก็สามารถได้รับประโยชน์ในการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานได้ทุกกลุ่มการศึกษาเพราะการวิปัสสนากรรมฐานสามารถทำให้เยาวชนทุกกลุ่มการศึกษาได้รู้ทันอารมณ์ความรู้สึก ใช้ในการเรียน การทำงาน การแก้ไขปัญหาชีวิต การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ จึงทำให้ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทยไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ อรณี ผุ่จวรรณลักษณ์ (2538) ได้ศึกษาการเปิดรับ การคาดหวังประโยชน์ และความพึงพอใจในรายการธรรมะทางสื่อโทรทัศน์ของสมาชิกชมรมทางพระพุทธศาสนาในกรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในรายการธรรมะทางสื่อโทรทัศน์ของสมาชิกชมรมทางพระพุทธศาสนาในกรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่นคือ ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1 อาจเนื่องมาจาก แม้ว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนของเยาวชนไทยจะมีความแตกต่างกัน แต่ก็สามารถได้รับประโยชน์ในการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานได้ทุกกลุ่มรายได้เฉลี่ยต่อเดือน เพราะการวิปัสสนากรรมฐานสามารถทำให้เยาวชนทุกกลุ่มรายได้ต่อเดือนได้รู้ทันอารมณ์ความรู้สึก ใช้ในการเรียน การทำงาน การแก้ไขปัญหาชีวิต การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ จึงทำให้ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทยไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ อรณี ผุ่จวรรณลักษณ์ (2538) ได้ศึกษาการเปิดรับ การคาดหวังประโยชน์ และความพึงพอใจในรายการธรรมะทางสื่อโทรทัศน์ของสมาชิกชมรมทาง

พระพุทธรูปศาสนาในกรุงเทพมหานคร พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในรายการธรรมะทางสื่อโทรทัศน์ของสมาชิกรวมทางพระพุทธรูปศาสนาในกรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน

อาชีพ

ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่นคือ ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนที่มีอายุแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1 อาจเนื่องมาจาก แม้ว่าอาชีพของเยาวชนไทยจะมีความแตกต่างกัน แต่ก็สามารถได้รับประโยชน์ในการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานได้ทุกกลุ่มอาชีพ เพราะการวิปัสสนากรรมฐานสามารถทำให้เยาวชนทุกกลุ่มอาชีพได้รู้ทันอารมณ์ ความรู้สึก ใช้ในการเรียน การทำงาน การแก้ไขปัญหาชีวิต การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ จึงทำให้ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทยไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ อรณี ฝูงวรรณลักษณ์ (2538) ได้ศึกษาการเปิดรับ การคาดหวังประโยชน์ และความพึงพอใจในรายการธรรมะทางสื่อโทรทัศน์ของสมาชิกรวมทางพระพุทธรูปศาสนาในกรุงเทพมหานคร พบว่า อาชีพแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในรายการธรรมะทางสื่อโทรทัศน์ของสมาชิกรวมทางพระพุทธรูปศาสนาในกรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน

จากสมมติฐานข้อที่ 2 การแสวงหาข่าวสารของเยาวชนไทยมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย

ผลจากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การแสวงหาข่าวสารโดยรวม มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยเยาวชนไทยที่มีการแสวงหาข่าวสารมาก จะมีความคาดหวังต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานมาก ส่วนเยาวชนไทยที่มีการแสวงหาข่าวสารน้อย ก็จะมี ความคาดหวังต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานน้อย อาจเนื่องมาจากการที่เยาวชนไทย ได้แสวงหาข่าวสารจากสื่อบุคคลและสื่อเฉพาะกิจแล้วเกิดความคาดหวังว่าจำเป็นความรู้ที่ได้จากการวิปัสสนามาใช้ในการดำเนินชีวิต เช่น พัฒนาสติสัมปชัญญะรู้ทันอารมณ์ความรู้สึก พัฒนามนุษยสัมพันธ์ เพื่อการเรียนหรือการทำงาน การอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีความกตัญญู กตเวทิตะและคิดตอบแทนผู้มีพระคุณ มีความอดทน อด

กลับ ต่อปัญหา และอุปสรรค เห็นถึงวิธีแก้ไขปัญหา จึงเกิดความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งสอดคล้องกับ อรรถิ ฝูงวรรณลักษณ์ (2538) ได้ศึกษาการเปิดรับ การคาดหวังและความพึงพอใจในรายการธรรมะทางสื่อโทรทัศน์ของสมาชิกชมรมทางพระพุทธศาสนาในกรุงเทพมหานคร พบว่า การเปิดรับ มีความสัมพันธ์กับการคาดหวังจากการเปิดรับรายการธรรมะทางสื่อโทรทัศน์ของสมาชิกชมรมทางพระพุทธศาสนา และสอดคล้องกับเอี่ยมพร คงเพชร (2534) ได้ศึกษา ปัจจัยของการเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนาของชาวพุทธ: ศึกษาเฉพาะกรณีวัดอัมพวัน ตำบลพรหมบุรี อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงบุรี ได้ศึกษาว่าสื่อบุคคลมีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนาของชาวพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีวัดอัมพวัน ตำบลพรหมบุรี อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงบุรี และสอดคล้องกับ วรลักษณ์ อุ้ยไพบูลย์สวัสดิ์. (2549) ได้ศึกษาเครือข่ายการสื่อสารของกลุ่มผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ศูนย์วิปัสสนากรรมฐาน วัดแดนสงบอาสาฬหาม จ.นครราชสีมา พบว่าสื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจ มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ศูนย์วิปัสสนากรรมฐาน วัดแดนสงบอาสาฬหาม จ.นครราชสีมา

สมมติฐานข้อที่ 3 การแสวงหาข่าวสารของเยาวชนไทยมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย

ผลจากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การแสวงหาข่าวสารโดยรวม มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยเยาวชนไทยที่มีการแสวงหาข่าวสารมาก จะมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานมาก ส่วนเยาวชนไทยที่มีการแสวงหาข่าวสารน้อย ก็มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานน้อย อาจเนื่องมาจากการที่เยาวชนไทย ได้เข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานแล้ว ได้นำความรู้ที่ได้จากการวิปัสสนามาใช้ในการดำเนินชีวิต เช่น พัฒนาสติสัมปชัญญะรู้ทันอารมณ์ ความรู้สึก พัฒนามนุษย์สัมพันธ์ เพื่อการเรียนหรือการทำงาน การอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีความกตัญญู กตเวทิตะและคิดตอบแทนผู้มีพระคุณ มีความอดทน อดกลั้น ต่อปัญหา และอุปสรรค เห็นถึงวิธีแก้ไข ปัญหา จึงเกิดความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของปาล์มกรีน และเรย์เบิร์น (Palmgreen and Rayburn, 1985) ได้กล่าวว่าความพึงพอใจสามารถตีความหมายดังนี้ ความพึงพอใจที่บุคคลแสวงหาจากสื่อ (Gratification Sought) เป็นการมองในแง่ผลจากความเชื่อ ความคาดหวังของบุคคลตลอดจนการประเมินค่าเกี่ยวกับความพึงพอใจที่สื่อจะพึงให้ได้อันเป็นแรงจูงใจผลักดันให้บุคคลเปิดรับสื่อ และสอดคล้องกับอรรถิ ฝูงวรรณลักษณ์

(2538) ได้ศึกษาการเปิดรับ การคาดหวัง และความพึงพอใจในรายการธรรมะทางสื่อโทรทัศน์ของสมาชิกชมรมทางพระพุทธศาสนาในกรุงเทพมหานคร พบว่า การเปิดรับ มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจจากการเปิดรับรายการธรรมะทางสื่อโทรทัศน์ของสมาชิกชมรมทางพระพุทธศาสนา

จากสมมติฐานข้อที่ 4 ความคาดหวังของเยาวชนไทยมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการ เข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย

ความคาดหวังต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 4 อาจเนื่องมาจากการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากสื่อ เป็นการชี้ให้เห็นถึงความต้องการต่างๆ ของผู้รับสารที่มีผลต่อพฤติกรรมด้านการสื่อสาร เพื่ออธิบายให้เห็นว่าความต้องการบุคลิกภาพ และองค์ประกอบทางด้านสังคมอื่นๆ ต่างมีส่วนช่วยอธิบายการที่มนุษย์แสวงหาหรือหลีกเลี่ยงการใช้ข่าวสารที่มีอยู่ในการสื่อสารมวลชน เป็นการศึกษาที่มองว่ามนุษย์รู้จักที่จะนำเอาข่าวสารที่ได้จากสื่อไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับแคทซ์และคณะ (Katz and Others) ได้วางแบบแผนของการศึกษาตามทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจ สรุปได้ว่าเป็นการศึกษาผู้รับสารเกี่ยวกับ (1) สภาวะทางสังคมและจิตใจซึ่งก่อให้เกิด (2) ความต้องการจำเป็นที่แตกต่างกันออกไปของบุคคล และเกิดมี (3) ความคาดหวังหรือการคาดคะเนความพอใจที่ได้จากสื่อแต่ละประเภทหรือแหล่งข่าวสารอื่นๆ แล้วนำไปสู่ (4) การเปิดรับสื่อมวลชนหรือแหล่งข่าวสารอื่นๆ (5) ในรูปแบบและโอกาสที่มีความแตกต่างกันออกไป อันก่อให้เกิดผลคือ (6) การได้รับความพึงพอใจสนองความต้องการและ (7) ผลอื่นๆ ที่ตามมาซึ่งอาจจะไม่ใช่ที่ตั้งเจตนาไว้ก็ได้ และสอดคล้องกับปาล์มกรีน และเรย์เบิร์ม (Palmgreen and Rayburn) ซึ่งพบว่าความคาดหวังที่จะได้รับประโยชน์จากข่าวสาร มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในประโยชน์ที่ได้รับจากสื่อ และสอดคล้องกับอรณี ฝูงวรรณลักษณ์ (2538) ได้ศึกษาการเปิดรับ การคาดหวัง และความพึงพอใจในรายการธรรมะทางสื่อโทรทัศน์ของสมาชิกชมรมทางพระพุทธศาสนาในกรุงเทพมหานคร พบว่า การคาดหวัง มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจจากการเปิดรับรายการธรรมะทางสื่อโทรทัศน์ของสมาชิกชมรมทางพระพุทธศาสนา

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากผลการวิจัย พบว่า เยาวชนไทยแสวงหาข่าวสารเกี่ยวกับการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย ผ่านสื่อบุคคลมากที่สุด โดยส่วนใหญ่เยาวชนแสวงหาข่าวสารจากสมาชิกในครอบครัว และผู้ที่เคยปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนประชาสัมพันธ์ ควรใช้สื่อทั้งสองในการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อบุคคล ส่วนสื่อเฉพาะกิจเยาวชนแสวงหาข่าวสารจาก เอกสาร/สิ่งตีพิมพ์/ใบปลิว และ CD บรรยายธรรม ควรประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อทั้ง 2 นี้ และควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ผ่านป้ายประชาสัมพันธ์ และการแถลงข่าว/การสัมมนา/นิทรรศการ เพิ่มมากขึ้นเพราะเยาวชนแสวงหาข่าวสารผ่านสื่อนี้น้อยหากมีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงเยาวชนก็สามารถรับได้เช่นกัน

2. จากผลการวิจัย พบว่า เยาวชนไทยมีความคาดหวังต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน มีระดับความคาดหวังมาก ซึ่งเยาวชนคาดหวังในการมีความอดทน อดกลั้นต่อปัญหา และอุปสรรค มีจิตใจสงบเยือกเย็น คลายเครียด และความทุกข์ ความละเอียดกรงกลัวต่อบาป รู้ผิดชอบชั่วดีและเชื่อในกฎแห่งกรรม ดังนั้น การประชาสัมพันธ์ การให้ความสำคัญกับความคาดหวังดังนี้ได้กล่าวมาแล้ว เพื่อให้เยาวชนมีความสนใจในการเข้าร่วมวิปัสสนากรรม

3. จากผลการวิจัย พบว่า เยาวชนไทยมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ในความละเอียดกรงกลัวต่อบาป รู้ผิดชอบชั่วดีและเชื่อในกฎแห่งกรรม มีจิตสงบเย็น คลายความเครียด และความทุกข์ และมีประสิทธิภาพในการเรียนหรือการทำงานมากขึ้น ดังนั้น การประชาสัมพันธ์ การให้ความสำคัญกับความคาดหวังดังนี้ได้กล่าวมาแล้ว เพื่อให้เยาวชนมีความสนใจในการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐาน

4. จากผลการวิจัย พบว่า การแสวงหาข่าวสารจากสื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจ มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ดังนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรใช้สื่อทั้งสอง นำเสนอการวิปัสสนากรรมฐาน เมื่อเกิดการแสวงหาข่าวสารจากเยาวชน ก็จะมีส่งผลต่อความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษา การแสวงหาข่าวสาร ความคาดหวัง และความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย ซึ่งเป็นกรอบการวิจัยที่ค่อนข้างจำกัด จึงควรมีการศึกษาวิจัยกลุ่มประชาชนในช่วงอายุอื่น

2. ควรมีการศึกษาประเด็นอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น ทักษะสติ ความรู้ ของเยาวชนไทยในการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐาน รวมถึงการวิจัยเจาะลึกเชิงคุณภาพ เพื่อให้ผลการวิจัยสมบูรณ์ และนำไปปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ต่อไป

3. ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาในส่วนเฉพาะผู้รับสาร (Receiver) ในการแสวงหาข่าวสาร ความคาดหวังและความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชนไทย ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในส่วนของผู้ส่งสาร (Sender) ศึกษาในส่วนของตัวสาร ด้วย

4. ควรมีการทำวิจัยอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการสำรวจ ความคิดเห็นและความต้องการของเยาวชน ที่มีต่อความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐาน ว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงใด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กนิษฐรัตน์ แสงจันทร์. ความรู้ ทัศนคติ และการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติของผู้ปฏิบัติกรรณฐานที่วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- เชมานันท์ เชมานนุโท เขียน, สุจิตรา รณรัตน์ แปล. สันติภาพทางเลือกเดียวและศีลห้า (ปัญญาศีล) พุทธวิธีสู่โลกสันติ. กรุงเทพมหานคร : ดอกหญ้า, 2543.
- จิตติ มงคลอรุณญา. การศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนา. กรุงเทพฯ: เอกสารประกอบการเรียน ภาควิชาการพัฒนชุมชน, คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.
- ปรมะ สตะเวทิน. หลักนิเทศศาสตร์. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, 2546.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร, บรรณารักษ์. เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้และการจัดการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2547.
- พระครูสมุห์ทองล้วน คงพิศ. วิธีปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท กรณีศึกษาวิธีปฏิบัติกรรมฐานตามแนวทางของพระธรรมธีรราชชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ์ ป.ธ. 9). วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2545.
- พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร สุจิตตวณฺโณ). คู่มือบำเพ็ญกรรมฐาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหา มกุฏราชวิทยาลัย, 2542.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ ปยุตฺโต). สัมมาสมาธิและสมาธิแบบพุทธ. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภาบันลือ ธรรม, 2542.
- พระมหารุ่งเรือง รุกขิตธมฺโม (ปะมะชะชะ). ผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน : ศึกษากรณีเยาวชนผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ณ ศูนย์ปฏิบัติธรรมส่วนเวฬุวัน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2549.
- มานิดา คอยระงับ. การแพร่ของนวัตกรรมการเงินตราเบี้ยกุดชุม “เบี้ยกุดชุม” ในอำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- รัชนีกร เศรษฐโชติ. สังคมวิทยาชนบท. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2528.

- วรลักษณ์ อู่ยไพบูลย์สวัสดิ์. เครือข่ายการสื่อสารของกลุ่มผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ศุภย์
วิปัสสนากรรมฐาน วัดแคนางาม อ.นครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญา
 มหบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2549.
- วินิจ เกตุขำ. กระบวนการกลุ่ม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์,2522.
- สิน สีสงวน. กระบวนการสนับสนุนการสร้างและพัฒนาเครือข่ายองค์กรชุมชน. กรุงเทพฯ :
สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน,2546.
- สุชีพ ปุณฺณานุกาภ. พระไตรปิฎก ฉบับประชาชน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราช
วิทยาลัย,2525.
- เสวี พงศ์พิศ. เครือข่าย : ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การ
พิมพ์,2548.
- อัญชิสา วิไลรัตน์. การเปิดรับและการใช้ประโยชน์จากข่าวสารความรู้ด้านพระพุทธศาสนาของ
เยาวชนที่เข้าร่วม “เครือข่ายเยาวชนเผยแผ่ธรรม” จังหวัดเชียงใหม่. ปริญญาโทมหบัณฑิต
ภาควิชาสื่อสารศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,2552.
- อรณี ฝูงวรรณลักษณ์. การเปิดรับ การคาดหวังประโยชน์ และความพึงพอใจในรายการ
ธรรมะทางสื่อโทรทัศน์ของสมาชิกชมรมทางพระพุทธศาสนาในกรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2537.
- เอี่ยมพร คงเพชร. ปัจจัยของการเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนาของชาวพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณี
วัดอัมพวัน ตำบลพรหมบุรี อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงบุรี . วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยา สาขามานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย,2534.

ภาษาอังกฤษ

- Jandt, F. E. Intercultural communication. (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage,
 1999
- Littlejohn, S. W. Theories of human communication. (6th ed.). Belmont, CA:
 Wadsworth,1999.
- Motley, M. T. Communication as interaction: A reply to Beach and Bavelas.
Western Journal of Speech Communication. 54, 613-623,1990.

Samavor, L. A., & Porter, R. E. Communication between cultures. (4th ed.). Belmont, CA: Wadsworth,1990.

Todd Hunt and Brent D. Ruben. Mass Communication. New York : Haper Collins College Publisher,1993.

Trenholm, S. Thinking through communication: An introduction to the study of human communication. (3rd ed.). Boston: Allyn & Bacon,2000.

Trenholm, S., & Jensen, A. Interpersonal communication. (2nd ed.). Belmont, CA: Wadsworth,1990.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถาม

เรื่อง การแสวงหาข่าวสาร ความคาดหวัง และความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐานของเยาวชน

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิชาการศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิเทศศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ข้อมูลของ
ท่าน ผู้วิจัยจะนำมาประมวลผลและนำเสนอในภาพรวมเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น

ส่วนที่ 1 ข้อมูลลักษณะทางประชากรผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หรือเติมข้อความในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ

1) ชาย

2) หญิง

2. อายุ

1) 15 - 17 ปี

2) 18 - 20 ปี

3) 21 - 23 ปี

4) 24 - 25 ปี

3. ระดับการศึกษาในปัจจุบัน

1) มัธยมศึกษาตอนต้น

2) มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า

3) อนุปริญญาหรือเทียบเท่า

4) ปริญญาตรี

5) สูงกว่าปริญญาตรี

4. รายได้เฉลี่ยของท่านต่อเดือน

1) ไม่เกิน 5,000 บาท

2) 5,001 - 10,000 บาท

3) 10,001 - 15,000 บาท

4) 15,001 - 20,000 บาท

4) สูงกว่า 20,000 บาท

ส่วนที่ 3 ความคาดหวังต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของกลุ่ม

เยาวชน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ความคาดหวังการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐาน ของเยาวชน	ระดับความคาดหวัง				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1. ช่วยให้ผู้พัฒนาสติสัมปชัญญะ รู้ทันอารมณ์ความรู้สึก					
2. ช่วยให้ผู้สามารถควบคุมพฤติกรรมให้เป็นไปในทางสร้างสรรค์ได้					
3. ช่วยให้ผู้พัฒนามนุษย์สัมพันธ์ การอยู่ร่วมกับผู้อื่น					
4. ช่วยให้ผู้มีความกตัญญู กตเวทีและคิดตอบแทนผู้มีพระคุณ					
5. ช่วยให้ผู้มีความอดทน อดกลั้น ต่อปัญหา และอุปสรรค					
6. ช่วยให้ผู้มีจิตสงบเย็น คลายความเครียด และความทุกข์					
7. ช่วยให้ผู้มีความละเอียดเกรงกลัวต่อบาป รู้ผิดชอบชั่วดี และเชื่อในกฎแห่งกรรม					
8. ช่วยให้เห็นถึงวิธีแก้ไขปัญหา					
9. เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์					
10. ช่วยนำสิ่งที่ท่านได้จากวิปัสสนากรรมฐานมาสนับสนุน ความคิดของตนเอง					
11. ช่วยให้ได้ใช้เวลาพร้อมกับสมาชิกในครอบครัว					
12. ช่วยนำสิ่งที่ได้รับจากการวิปัสสนากรรมฐานมาช่วยในการ ตัดสินใจการกระทำในอนาคตของท่าน					
13. ช่วยให้ผู้ลืมความทุกข์จากการผิดหวังในความรัก					
14. ช่วยให้เป็นคนที่รู้จักใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล					

ส่วนที่ 4 ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเยาวชน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมวิปัสสนากรรมฐาน ของเยาวชน	ระดับความพึงพอใจ				
	พอใจ มาก ที่สุด (5)	พอใจ มาก (4)	พอใจ ปาน กลาง (3)	พอใจ น้อย (2)	พอใจ น้อย ที่สุด (1)
1. ท่านได้พัฒนาสติสัมปชัญญะให้่องไวรู้ทันอารมณ์ความรู้สึก					
2. ท่านสามารถควบคุมพฤติกรรมให้เป็นไปในทางสร้างสรรค์ได้					
3. ท่านได้พัฒนามนุษยสัมพันธ์ เพื่อการทำงาน การอยู่ร่วมกับ ผู้อื่น					
4. ท่านมีความกตัญญู กตเวทิตะและคิดตอบแทนผู้มีพระคุณ					
5. ท่านมีความอดทน อดกลั้น ต่อปัญหา และอุปสรรค					
6. ท่านมีจิตสงบเย็น คลายความเครียด และความทุกข์					
7. ท่านมีความละเอียดเกรงกลัวต่อบาป รู้ผิดชอบชั่วดี และเชื่อในกฎแห่งกรรม					
8. ท่านเห็นถึงวิธีแก้ไขปัญหา					
9. ท่านได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์					
10. ท่านนำสิ่งที่ท่านได้จากวิปัสสนากรรมฐานมาสนับสนุน ความคิดของตัวเอง					
11. ท่านได้ใช้เวลาร่วมกับสมาชิกในครอบครัว					
12. ท่านนำสิ่งที่ได้รับจากการวิปัสสนากรรมฐานมาช่วยในการ ตัดสินใจการกระทำในอนาคตของท่าน					
13. ท่านลืมความทุกข์จากการผิดหวังในความรัก					
14. ท่านเป็นคนที่รู้จักใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล					

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

@@@@@@@@

ประวัติย่อของสถานปฏิบัติธรรม

ประวัติย่อวัดอัมพวัน

วัดอัมพวัน เป็นวัดที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออก สภาพทั่วไปนั้น มีต้นไม้ประมาณ 300 ต้น เป็นไม้ดอก – ไม้ใบ ที่ปลูกใหม่ เดิมสภาพพื้นที่จะเป็นที่ที่น้ำท่วมถึง มาบัดนี้ทางวัดได้ทำถนน – คูกันน้ำ จึงสามารถป้องกันน้ำไว้ได้ จึงได้มีการปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้น

หลักฐานการตั้งวัด

จากการสำรวจทางราชการประมาณกาลตั้งแต่ พ.ศ. 2175 การสร้างอุโบสถ ผูกพัทธสีมา มาแล้ว 2 ครั้ง ครั้งแรกเมื่อรัชกาลที่ 3 ครั้งที่ 2 นี้ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2513 กว้าง 40 เมตร ยาว 70 เมตร และได้ผูกพัทธสีมา วันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2513

ประวัติความเป็นมาของวัด

วัดอัมพวัน อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี เป็นชื่อเดิมมาตั้งแต่กรุงศรีอยุธยา ศิลาจารึกในอุโบสถหลังเก่าจารึกเป็นภาษาจีนว่า คนจีนได้สร้างอุโบสถวัดอัมพวัน สมัยเหม็งเซี้ยว คนจีนได้นำเรือกำปั่นมาทำการค้าขายกับสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เมืองลพบุรี มากับฝรั่งชาติฮอลันดา จอดหน้าวัดอัมพวัน ได้สร้างโบสถ์วัดอัมพวัน สมัยเจ้าอาวาสวัดอัมพวันชื่อ พระครูญาณสังวร อายุ 99 ปี สร้างโบสถ์เสร็จแล้ว ฝรั่งเพื่อนคนจีนได้ขอพระราชทาน พระหน้าปรกหินทั้งสององค์จากสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ให้คนจีนเอาไว้ในโบสถ์ จนถึงการสร้างโบสถ์หลังใหม่มาจนถึงทุกวันนี้

- อุโบสถหลังเก่าได้ชำรุดและพังลง เมื่อวันอังคารที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2511 ตรงกับวันแรม 7 ค่ำเดือน 3 ปีจอ เวลา 09.45 น.
- ได้รื้อถอนเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2511 ตรงกับแรม 7 ค่ำ เดือน 12 เวลา 10.00 น. ด้วยแรงชาวบ้านและรถยกของ ป.พัน 101 มาช่วยกันรื้ออุโบสถ เสร็จเรียบร้อยภายใน 4 วัน

- เริ่มก่อสร้างอุโบสถ วันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2511 วางศิลาฤกษ์ 14-15 มีนาคม พ.ศ. 2512 สร้างเสร็จเรียบร้อยเมื่อวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2513 รวมเวลาการก่อสร้าง 1 ปี 4 เดือน 15 วัน
- ผูกพัทธสีมาวันที่ 8-12 เมษายน พ.ศ. 2513

วัดนี้เริ่มพัฒนามาตั้งแต่ พ.ศ. 2500 ตามลำดับ มาถึง พ.ศ. 2513 กรมการศาสนาได้ยกย่องให้เกียรติ เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างมาจนบัดนี้

ปูชนียวัตถุ – โบราณวัตถุ

มีพระพุทธรูปหน้าปรกหิน ๓ องค์ สมัยลพบุรี แบบหุยาน ๒ องค์ แบบเขมรคางคนหูตุ้ม 1 องค์ มีพระพุทธรูปสมัยเชียงแสนสมาธิเพชร เกตุดอกบัวตุ้ม 1 องค์ หน้าตัก 1 ศอก ผู้พระธรรมสร้าง พ.ศ.2200 จำนวน 1 คู่ ผู้พระไตรปิฎกलयรดน้ำ 1 คู่ พ.ศ.2310

ในสมัยแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) ทำการซ่อมอุโบสถที่ชำรุดทรุดโทรมเสร็จแล้ว ได้ขอผูกพัทธสีมาใหม่โดยทำการภายในของการคณะสงฆ์ เพราะเขตที่ขอพระราชทานมีอยู่เดิมแล้ว และพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ ได้พระราชทานเรือยาว ให้กับวัดอัมพวันไว้ 1 ลำ ชื่อว่า “ก้านตอง” บรรทุกคนได้ 50 คน

ในสมัย ท่านพระครูเทศ เป็นเจ้าอาวาสอยู่ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขึ้นครองราชสมบัติ จึงได้พระราชทานพระบรมฉายาลักษณ์ จำนวน 1 ภาพ พร้อมด้วยโต๊ะหมู่บูชา จำนวน 1 ชุด ไว้กับวัดอัมพวัน

ประวัติ พระราชสุทธินิพนธ์มงคล (จรัญ ฐิตธมฺโม)

เจ้าอาวาสวัดอัมพวัน เจ้าคณะจังหวัดสิงห์บุรี ชื่อเดิม จรัญ จรรย์รักษ์ เกิด ปีมะโรง วันพุธที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2471 เวลา 07.10 น. ณ บ้านตำบลม่วงหมี่ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี บิดาชื่อ แพ จรรย์รักษ์ มารดาชื่อ เจริญ สุขประเสริฐ อุปสมบท ปีชวด วันที่ 15 กรกฎาคม 2491 เวลา 14.00 น. ณ วัดพรหมบุรี อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี พระครูพรหมจริยคุณ วัดแจ้งพรหมนคร เป็นพระอุปัชฌาย์ พระปลัดกิมเฮง วัดพุทธาราม เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระอธิการ

ชื่อ วัดพรหมบุรี เป็นอนุศาสนาจารย์ วิชยฐานะ พ.ศ. 2487 สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสุวิฑดารามาศ จังหวัดสิงห์บุรี พ.ศ. 2492 สอบไล่ได้นักธรรมโท ณ สำนักเรียนวัดแจ้งพรหมนคร อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี

เจ้าอาวาสวัดอัมพวัน เจ้าคณะจังหวัดสิงห์บุรี ชื่อเดิม จรรย์ จรรย์รักษ์ เกิด ปีมะโรง วันพุธที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2471 เวลา 07.10 น. ณ บ้านตำบลม่วงหมู่ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี บิดาชื่อ แพ จรรย์รักษ์ มารดาชื่อ เจิม สุขประเสริฐ อุปสมบท ปีชวด วันที่ 15 กรกฎาคม 2491 เวลา 14.00 น. ณ วัดพรหมบุรี อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี พระครูพรหมจริยคุณ วัดแจ้งพรหมนคร เป็นพระอุปัชฌาย์ พระปลัดกิมเฮง วัดพุทธาราม เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระอธิการชื่อ วัดพรหมบุรี เป็นอนุศาสนาจารย์ วิชยฐานะ พ.ศ. 2487 สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสุวิฑดารามาศ จังหวัดสิงห์บุรี พ.ศ. 2492 สอบไล่ได้นักธรรมโท ณ สำนักเรียนวัดแจ้งพรหมนคร อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี

ประวัติย่อวัดรำเปิง

วัดตโปทาราม หรือ วัดรำเปิง ตั้งอยู่ที่ เลขที่ 1 หมู่ 5 ถนนคันคลองชลประทาน ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ นอกเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ อีกทั้งอยู่ใกล้บริเวณวัดอุโมงค์ วัดป่าแดง และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ภายในวัดมีพื้นที่ทั้งหมด 19 ไร่ 1 งาน 78 ตารางวา วัดรำเปิงยังได้รับการแต่งตั้งให้เป็น ศูนย์พัฒนาจิตเฉลิมพระเกียรติ ประจำจังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2542 และสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดเชียงใหม่ แห่งที่ 2 ปี พ.ศ. 2547

ประวัติความเป็นมาของวัด

เหตุการณ์ล่วงผ่านไปในอดีต ในสมัยพระยามังรายองค์ที่ 12 ปกครองเมืองเชียงใหม่ ท่านมีพระราชโอรสนามว่า ทำวศรีบุญเรือง ต่อมามีคนกล่าวหาว่าทำวศรีบุญเรืองเตรียมการจะกบฏ พระเจ้าติโลกราชจึงแก้ไขสถานการณ์ด้วยการให้ไปปกครองเมืองเชียงแสนและเชียงรายแทน ต่อมา ทำวศรีบุญเรือง มีพระราชโอรส ซึ่งประสูติบนยอดเขาสูงในเชียงราย (ยอดดอกบัว) ท่านได้ประทานนามพระราชโอรสว่า “พระเจ้ายอดเชียงราย” จนกระทั่งวันหนึ่ง ติโลกราชถูกเพ็ดทูลจากนางหอมุข พระสนมเอกว่าทำวศรีบุญเรืองเตรียมการก่อกบฏอีก จึงมีพระกระแสรับสั่งให้ปลงพระ

ชนม์พระราชโอรสเสีย และหลังจากนั้นทรงโปรดให้ราชนัดดา คือ พระเจ้ายอดเขียงราย ครองเมืองเขียงรายสืบต่อมา

เหตุการณ์ต่อจากนั้น มีพระพุทธรูปหนึ่งปักกลดตรงบริเวณวัดจำเปิงในปัจจุบัน ท่านทูลพระเจ้ายอดเขียงรายว่าเมื่อตอนกลางคืน ท่านเห็นรัศมีสว่างบริเวณต้นมะเดื่อซึ่งไม่ห่างจากที่ท่านปักกลด จึงสงสัยว่าน่าจะมีพระธาตุประดิษฐานอยู่บริเวณดังกล่าว เมื่อพระเจ้ายอดเขียงรายทราบดังนี้ จึงอธิษฐานว่า ถ้าที่แห่งนั้นมีพระบรมธาตุฝังอยู่ ขอให้ช้างพระที่นั่งที่ท่านกำลังทรงไปหยุด ณ ที่แห่งนั้น จากนั้นช้างเดินไปหยุดที่ได้ต้นมะเดื่อ พระองค์จึงขุดดินบริเวณนี้และพบพระธาตุเขี้ยวแก้วบรรจุอยู่ในผอบดินแบบ เขียงแสน พระองค์จึงทรงทำพิธีสมโภช และอธิษฐานขอเห็นภินิหารของพระบรมสารีริกธาตุนั้นจากนั้นจึงบรรจุลงใน ผอบทอง แล้วนำไปบรรจุไว้ในพระเจดีย์ที่สร้างขึ้นใหม่ในบริเวณนั้น และจารึกประวัติการสร้างวัดนี้ลงในศิลาจารึกเป็นตัวหนังสือฝัก ขาม แปลเป็นภาษาไทยได้ว่า “วันศุกร์ขึ้นสามค่ำเดือนเจ็ด ปีชวด พุทธศักราชสองพันสามสิบห้าปี เวลา 08.20 น. ได้ฤกษ์ภรณ์ (ดาวงอนไถ) ได้โยคมหาอุจจ์” โดยมีพระนางอะตะปาเทวี ซึ่งเป็นพระมเหสี ดำเนินการสร้างแต่งตั้งคณะกรรมการทั้งที่เป็นพระมหากษัตริย์และผู้สร้างฝ่ายอาณาจักร นอกจากนี้ยังมีการสร้างพระพุทธรูปเป็นประธาน และพระพุทธรูปตามซุ้มที่พระธาตุเจดีย์กับได้สร้างพระไตรปิฎกและพระราชทานทรัพย์ (นา) เงิน (เบี้ย) เป็นจำนวนมหาศาล

จากเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 ทหารญี่ปุ่นกลุ่มหนึ่งได้เข้ามาพื้นที่วัดและลักลอบขุดพระธาตุเจดีย์ได้นำ วัตถุโบราณและพระพุทธรูปไป ส่วนอุโบสถ และวิหาร ซ้ำรูดทรุดโทรมลง วัดนี้จึงร้างมาหลายยุคสมัย

ต่อมาในปี พ.ศ. 2514 ได้สร้างพระวิหารขึ้นใหม่ จากนั้นอาราธนาพระภิกษุชาวบ้านจำเปิงรูปหนึ่งชื่อ หลวงปู่จันทร์สม หรือ ครูบาสม มาปกครองดูแลวัดจนวิหารสร้างเสร็จเสร็จในปี พ.ศ. 2516 ในปีเดียวกัน ท่านถึงแก่มรณภาพ วัดจึงขาดพระจำพรรษาจนถึงปลายปี 2517 ส่วนวิหารซึ่งเป็นที่ประดิษฐานพระประธานนั้นมีต้นไม้ขึ้นรกปกคลุมมาก แผ่นศิลาจารึกได้จมดินอยู่ในวิหาร ปี พ.ศ. 2484 คณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ จึงได้ประชุมตกลงกันให้อัญเชิญพระประธานไปประดิษฐาน

ไว้ ณ ด้านหลังพระวิหารวัดพระสิงห์วรมหาวิหารในจังหวัด เชียงใหม่ และได้ร่วมกับกรรมการวัดทั้งผู้มีจิตศรัทธาทั้งหลาย ทำการก่อสร้างพระวิหารขึ้นใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2515 เมื่อปี พ.ศ. 2519 มีการสร้างอุโบสถที่มีอยู่ในเวลา มีผู้มีจิตศรัทธาช่วยซ่อมให้ได้ใช้ในการปฏิบัติสังฆกรรมมาจนถึงปัจจุบัน พระพุทธรูปพระประธานนั้นมีอายุประมาณ 700-800 ปี และมีชื่อว่า หลวงพ่อศรีอโยธยา พระครูพิพัฒน์คณาภิบาล (ทอง สิริมงคล) เป็นเจ้าอาวาสวัดเมืองมาและเป็นอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระประจำสำนักวัด เมืองมา ได้ถูกต้องวัดมาปักกลดอยู่บริเวณวัดรำเปิงนี้ ได้เล็งเห็นว่าสถานที่เหมาะแก่การเจริญวิปัสสนากรรมฐาน จึงมีโครงการที่จะขยายงานวิปัสสนากรรมฐานขึ้นอีกแห่งหนึ่งจึงได้มาจำ พรรษาอยู่ที่วัดรำเปิง(ตโปทาราม) แห่งนี้ และชักชวนชาวบ้าน ร่วมกันบูรณปฏิสังขรณ์ฟื้นฟูขึ้นจนสำเร็จ

ในปี พ.ศ. 2533 ท่านได้เลื่อนสมณศักดิ์จากพระครูชั้นพิเศษเป็นพระราชคณะที่ราชทินนาม “พระสุพรหมยานเถร” และในปี พ.ศ. 2534 พระครูภาวนวิรัชได้มาดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสองค์ใหม่ โดยท่านเจ้าอาวาสรูปใหม่ ท่านสืบทอดเจตนารมณ์ของท่านเจ้าคุณฯพระอาจารย์ อดีตเจ้าอาวาส อีกทั้งได้ก่อสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม 3 ชั้น เพื่อส่งเสริมในด้านการศึกษาพระปริยัติธรรม โดยเฉพาะในด้านพระอภิธรรม นอกจากนี้ได้สร้าง อาคาร “80 ปี พระราชพรหมอาจารย์” ซึ่งเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมสำหรับพุทธศาสนิกชน วัดนี้เป็นแหล่งวิปัสสนากรรมฐานทางภาคเหนือที่ทำการอบรมพระกรรมฐาน ในแนวสติปัฏฐาน 4 ปัจจุบันมีชาวไทยและชาวต่างประเทศ สนใจมาปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานกันอย่างมากมาย นอกจากนี้วัดนี้เป็นแห่งแรกที่มีพระไตรปิฎกฉบับล้านนา อีกทั้งเป็นแหล่งรวบรวมที่มีพระไตรปิฎกฉบับภาษาต่าง ๆ มากที่สุดในโลก

ประวัติย่อยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์

องค์กรทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญองค์กรหนึ่งของประเทศไทย ยุวพุทธิกสมาคม มีความหมายว่า "ผู้เยาว์ที่นับถือในคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า" ถือกำเนิดขึ้นจากแนวคิดที่จะนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้เข้าถึงเยาวชนและ คนรุ่นใหม่ โดยได้มีการดำเนินงานอย่างเป็นทางการมาเป็นรูปธรรมมากกว่า 50 ปี

ประวัติความเป็นมาของวัด

ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ก่อตั้งขึ้นเป็นทางการเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2493 จากแรกเริ่มคือคณะยุวพุทธิกะซึ่งเกิดจากคนรุ่นใหม่ผู้มีอุดมการณ์มุ่งมั่น ที่จะศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประกอบด้วย นายเสถียร โภธินันทะ, นายบุญยง ว่องวานิช, และนายสุพจน์ แสงสมบูรณ์ ท่านทั้ง 3 ได้จัดตั้ง "คณะยุวพุทธิกะ" ขึ้นเมื่อวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2492 โดยมีความเห็นพ้องกันว่า จะต้องตั้งสมาคมเผยแผ่พระพุทธศาสนา สำหรับคนวัยเดียวกัน เพื่อจะได้ชักจูงคนหนุ่มสาวให้มาสนใจในพระพุทธศาสนา ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก อ.สุชีพ ปุญญานุภาพ เมื่อครั้งยังอยู่ได้ร่วมกาสาวพัสตร์ทรงสมณศักดิ์ที่พระศรีวิสุทธิญาณ ได้อนุญาตให้ใช้พระอุโบสถวัดกันมาตุยาราม เป็นที่ทำการเริ่มแรก ระยะเวลาแรกได้จัดกิจกรรมปฐกฐา-วิสาขนาครธรรมในวันอาทิตย์ และมีมือบรมปฏิบัติสมถวิปัสสนาภาวนา ได้รับความสนใจจากประชาชนทั่วไป และได้รับความชื่นชมจากผู้ใหญ่ในสมัยนั้น กระทั่งต่อมาได้พัฒนาจนเกิดเป็นยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ในวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2493 ได้ใช้อักษรย่อว่า "ย.พ.ส." โดยได้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทั้งด้านการศึกษา เผยแผ่ และปฏิบัติธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาแก่เยาวชน ตลอดจนผู้ที่สนใจอย่างสม่ำเสมอ ปัจจุบันที่ตั้งสำนักงานใหญ่อยู่ที่เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

พันธกิจ

"เป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนาที่บริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผู้นำในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่เยาวชนและผู้สนใจเข้าร่วมศึกษาและปฏิบัติธรรมตาม พระไตรปิฎก(เถรวาท) โดยเน้นหลักวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ให้เกิดศรัทธาและปัญญา เพื่อนำหลักธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต พร้อมทั้งเข้าร่วมเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้กว้างขวางมั่นคงตลอดไป"

วิสัยทัศน์

- สร้างศรัทธาและความพึงพอใจให้กับผู้เข้ารับการอบรมทั่วไป
- ปรับปรุงระบบการทำงานการบริหารจัดการสมาคมและการคัดเลือกบุคคลากร
- ขยายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่เยาวชนในหลายช่องทางมากขึ้น

- ปรับปรุงรูปแบบและขยายสาขาสร้างเครือข่ายองค์กรและบุคคลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประชาสัมพันธ์สู่กลุ่มคนที่กว้างขึ้น
- สร้างความมั่นคงให้องค์กรสามารถอยู่ได้ในระยะยาว
- จัดทะเบียนเป็นยุวพุทธิกสมาคมแห่งแรกในประเทศไทย เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2493 ในเวลาต่อมาจึงมียุวพุทธิกสมาคมจังหวัดต่าง ๆ เกิดขึ้น
- ยุวพุทธ บริหารงานโดยคณะกรรมการบริหารและเจ้าหน้าที่ประจำ
- มีการบริหารจัดการ อย่างเป็นระบบ
- ยุวพุทธ เป็นผู้ริเริ่มหลักสูตรต่าง ๆ เช่น บรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เป็นครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2509
- เป็นองค์กรสาธารณกุศล ที่มีศูนย์วิปัสสนากรรมฐานเปิดให้ผู้ประชาชนทั่วไปเข้าอบรมปฏิบัติธรรม ทุกเดือนตลอดปี โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใดๆ เป็นเวลาร่วม 20 ปี
- ยุวพุทธ มีหลักสูตรอบรมปฏิบัติธรรมหลากหลาย ทั้งหลักสูตรระยะสั้น 1 วัน , หลักสูตร 2 วัน , หลักสูตร 3 วัน , หลักสูตร 8 วัน , หลักสูตร 15 วัน จนถึงหลักสูตร 1 เดือน และหลักสูตร 3 เดือน เพื่อให้ผู้สนใจสามารถเลือกเข้าอบรมปฏิบัติธรรมในโครงการต่าง ๆ ตาม ที่เวลาของตนจะอำนวย

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้ทำวิทยานิพนธ์

ผู้เขียนเป็นบุตรนายเอดวิน มินตาซอ และนางเหลียม จิณะสิทธิ์ เป็นคนสงขลา เกิดเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2521 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากคณะบริหารธุรกิจ เอกวิชาการตลาด มหาวิทยาลัยกรุงเทพ และได้เข้าศึกษาต่อปริญญาโทคณะนิเทศศาสตร์ สาขาวิชานิเทศศาสตร์ พัฒนาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2552

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย